

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030
Územné vymedzenie:	Obec Vyšný Žipov
Územný plán obce schválený (A/N):	Áno
Dátum schválenia PHSR:	31.08.2023, uznesením č. 65/2023
Dátum platnosti:	Od 01.09.2023 do 31.12.2030
Verzia ¹ :	1.0
Publikovaný verejne dňa:	27.09.2023
Vypracoval:	RNDr. Radomír Babiak, PhD., www.dokumentypreobce.sk

¹ Prvé prijaté znenie sa označuje číslom 1.0. V prípade zásadnej zmeny sa ďalšie aktualizované verzie označujú 2.0, 3.0 atď. V prípade malých zmien sa označuje 1.1.

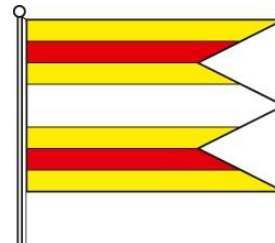

Erb a vlajka obce

Erb obce

vlajka obce

Blazón erbu:

V červenom štíte pod zlatou, perlami zdobenou korunou na dvoch skrížených zlatých vetvičkách stojaci strieborný obrátený holub so zlatou ratoľstou v zobáku.

Komentár:

Význam tohto znaku nie je jasný. Podľa staršieho pečatidla obce z konca 18. stor.

Základné údaje

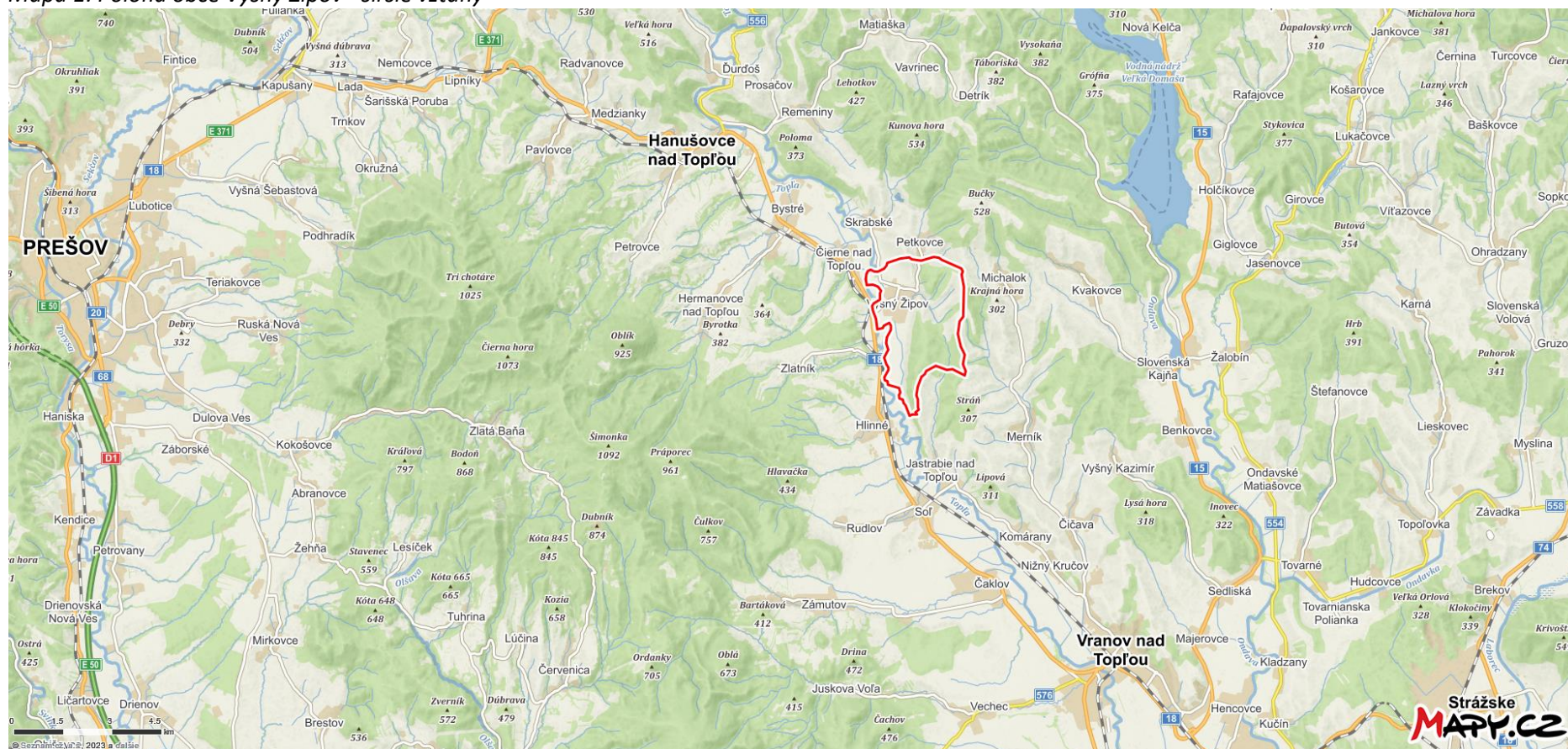
Samosprávny kraj:		Prešovský
Okres:		Vranov nad Topľou
Poloha obecného úradu:		48.985820°N, 21.587998°E
Nadm. výška pri obec. úrade:		151 m.n.m.
Rozloha katastra:		933 ha k 31.12.2022
Počet obyvateľov:		1 159 k 31.12.2022
Hustota obyvateľstva:		124 obyv./km ²
PSČ:		094 33
Evidenčné číslo vozidiel:		VT (do 31.12.2022)

Oficiálne kontakty

Adresa:		Obec Vyšný Žipov
		Obecný úrad č. 83
		094 33 Vyšný Žipov
Web:		www.vysnyzipov.sk
Email:		obec@vysnyzipov.sk
Telefón:		057 / 449 11 13
IČO:		00 332 950

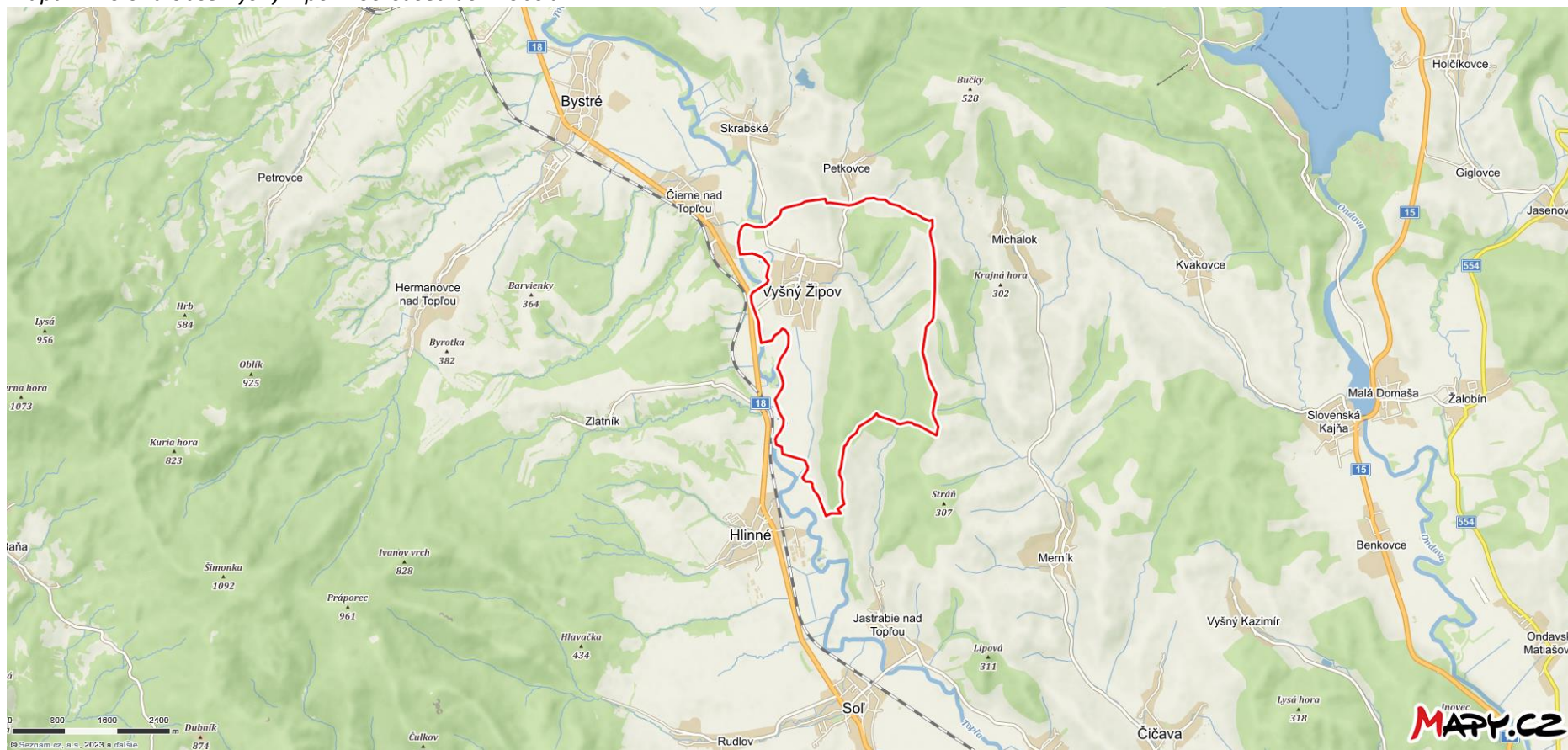
Mapa 1: Poloha obce Vyšný Žipov - širšie vzťahy

Zdroj: mapy.cz

Mapa 2: Poloha obce Vyšný Žipov voči susediacim obciam

Zdroj: mapy.cz

Obrázok 1: Pohľad na obec Vyšný Žipov

Zdroj: www.vysnyzipov.sk

OBSAH

ÚVOD	8
ZÁMER SPRACOVANIA PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE VYŠNÝ ŽIPOV NA ROKY 2023-2030	9
ANALYTICKÁ ČASŤ	12
ZOZNAM ANALYZOVANÝCH VÝCHODISKOVÝCH KONCEPČNÝCH DOKUMENTOV A DÁT	13
A.I ANALÝZA VNÚTORNEHO PROSTREDIA	14
Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery	14
Kvalita životného prostredia	15
Ochrana prírody a krajiny	15
Ochrana pred povodňami	15
Odpadové hospodárstvo	15
Environmentálne záťaže	15
Obyvateľstvo	16
Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva	16
Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku	19
Národnostná a konfesijná štruktúra	21
Vzdelanostná štruktúra	21
Nezamestnanosť	22
Domový a bytový fond	26
Dopravná infraštruktúra	28
Technická infraštruktúra	28
Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby	29
Školstvo, kultúrno-spoločenský život a šport	30
Administratívno-správne služby	30
Bezpečnosť v obci	31
Hospodárske pomery	31
Polohová atraktivita územia	31
Poľnohospodárstvo a priemysel	31
Cestovný ruch	32
Finančné hospodárenie	32
Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi	33
Odpovede respondentov	33
Zhrnutie kľúčových zistení	42
A.II ANALÝZA VONKAJŠIEHO PROSTREDIA	43
Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027	44
Zmena klímy	44
STEEP analýza	45
A.III ZHODNOTENIE SÚČASNÉHO STAVU ÚZEMIA	47
SWOT analýza	47
Kľúčové faktory a disparity územia	48

B-STRATEGICKÁ ČASŤ	49
STRATEGICKÁ VÍZIA A HLAVNÝ CIEĽ OBCE	51
STRATÉGIA ROZVOJA	51
C-PROGRAMOVÁ ČASŤ	56
OPATRENIA A PROJEKTOVÉ ZÁMERY PODĽA PRIORITNÝCH OBLASTÍ	57
SÚBOR UKAZOVATEĽOV, VÝSLEDKOV A DOPADOV	65
D-REALIZAČNÁ ČASŤ	69
AKČNÝ PLÁN OBCE	70
ADMINISTRATÍVNE, ORGANIZAČNÉ A INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE PHSR	74
STRUČNÝ POPIS KOMUNIKAČNEJ STRATÉGIE	74
SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA	74
E-FINANČNÁ ČASŤ	76
INDIKATÍVNY FINANČNÝ PLÁN	77
MODEL VIACZDROJOVÉHO FINANCOVANIA A FINANČNÝ RÁMEC	78
SYSTÉM HODNOTENIA A ZARAĐOVANIA PROJEKTOVÝCH ZÁMEROV DO FINANCOVANIA	86
ZÁVER	87
PRÍLOHY	88
ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV POUŽITÝCH V PHSR	89
ZOZNAM SKRATIEK POUŽITÝCH V PHSR	90
ZOZNAM MÁP, TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A FORMULÁROV	91
SÚHRN ODPOVEDÍ RESPONDENTOV NA OTÁZKU Č. 10 (VOĽNÝ PRIESTOR NA VYJADRENIE)	93

Úvod

Obecná samospráva v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja tvorí integrálnu súčasť regionálnej politiky a regionálneho rozvoja. Integrálnou súčasťou regionálnej politiky sa stala najmä v súvislosti s rozsiahlou decentralizáciou verejnej správy, ktorá sa na Slovensku uskutočnila po prelome milénia a ktorou na obecné samosprávy prešlo obrovské množstvo kompetencií, zodpovednosti a taktiež financií, predstavujúcich významnú časť verejných financií. Samosprávy tak v oblasti vytvárania podmienok pre hospodársky a sociálny rozvoj územia majú svoje nezastupiteľné postavenie. Či už v rámci svojich originálnych kompetencií alebo preneseného výkonu štátnej správy, obce zabezpečujú výkony a služby vo verejnom záujme. Z tohto dôvodu je potrebné venovať veľkú pozornosť a úsilie koncipovaniu rozvojových stratégií samospráv.

Dokument „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030“ (ďalej len „PHSR“) je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskej a sociálnej situácie stanovuje strategické ciele a priority v záujme budúceho rozvoja obce. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania obce. Týmto programom sa uskutočňuje podpora rozvoja na lokálnej úrovni s dôrazom na hospodársku, sociálnu a environmentálnu oblasť. Ide o program cielených opatrení, navrhnutý pre stimulovanie rozvoja obce v strednodobom horizonte.

Cieľom tohto dokumentu je navrhnúť funkčne trvalo udržateľnú rozvojovú stratégiu, zameranú na realizáciu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce so zreteľom na potreby jej obyvateľov. Tento dokument formuluje tak strategické ciele, ako aj konkrétne opatrenia a aktivity, realizáciou ktorých budú tieto ciele naplnené. PHSR nie je uzavretý dokument bez možnosti zmien. Práve naopak, je dokumentom živým, otvoreným, ktorý môže byť v prípade potreby kedykoľvek aktualizovaný, dopĺňaný a upravovaný. Jeho význam a využitie spočíva predovšetkým v tom, že je spracovaný na základe prieskumu názorov a potrieb volených orgánov obce, jej obyvateľov, záujmových skupín, ako aj za spoluúčasti miestnych aktérov a odborníkov.

Ambíciou dokumentu je podať odpovede na tri základné a najdôležitejšie otázky:

1. Akí sme a kde sa nachádzame?
2. Kam sa chceme dostať?
3. Ako sa tam dostaneme?

Cieľom analytickej časti je identifikácia rozvojových faktorov a disparít obce (akí sme a kde sa nachádzame). Následne je v strategickej časti sformulovaná vízia, ktorá dáva odpoveď na druhú otázku (kam sa chceme dostať). Spôsob ako sa tam dostať je stanovený v stratégii rozvoja, ktorej úspešné naplnenie bude závislé od úspešnosti realizácie opatrení a aktivít, definovaných v programovej časti dokumentu.

Pri vypracovaní tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa zohľadnili priority Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, ako aj jej vízia regionálneho rozvoja na Slovensku: Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých jeho obyvateľov. V záujme naplnenia dlhodobej vízie regionálneho rozvoja SR zameranej na rozvoj obcí, miest a regiónov, na zvyšovanie ich výkonnostného potenciálu a konkurencieschopnosti Národná stratégia regionálneho rozvoja SR stanovuje strategický cieľ: Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónov zvýšiť do roku 2030 ich adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť pri súčasnom zvyšovaní kvality života obyvateľov a pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja.

Zámer spracovania Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR

Zámer spracovania PHSR	
Názov dokumentu	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030
Forma spracovania	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030 (ďalej len „PHSR 2023-2030“) bude spracovaný podľa aktuálneho znenia zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Spracovanie dokumentu bude rešpektovať princíp partnerstva. Vykonané bude participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov obecného úradu, poslancov OcZ, širokej verejnosti a externých odborníkov. PHSR bude vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými tak v Národnej stratégii regionálneho rozvoja, ako aj v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja.
Riadenie procesu spracovania	Za riadenie procesu spracovania zodpovedá riadiaci tím zložený zo zástupcov obce a zhotoviteľa. Členmi riadiaceho tímu sú: Za obec: <u>Koordinátor riadiaceho tímu</u> Mgr. Miroslav Ondič – starosta obce Za zhotoviteľa: <u>Člen riadiaceho tímu</u> RNDr. Radomír Babiak, PhD. – externý odborník Riadiaci tím zodpovedá za: - celkovú koordináciu spracovania PHSR 2023-2030, - zostavenie Zámeru spracovania PHSR, - spracovanie analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia, - spracovanie východísk pre strategickú časť, - vypracovanie strategickej vízie, - vypracovanie sumárneho návrhu aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán, - stanovenie termínov realizácie aktivít, projektov (roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania), - spracovanie akčného plánu na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky, - vytvorenie systému monitorovania, hodnotenia a aktualizácie PHSR, - spracovanie finančnej časti vo forme Finančného rámca pre realizáciu PHSR, - finalizáciu dokumentu a jeho predloženie zastupiteľstvu na schválenie.
Obdobie spracovania	Apríl - jún 2023
Financovanie spracovania	Z rozpočtu obce.

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR

Harmonogram spracovania PHSR (2023)												
Mesiac	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Úvod				X								
Analytická časť				X	X							
Strategická časť					X							
Programová časť					X							
Realizačná časť					X	X						
Finančná časť					X	X						
Záver					X	X						

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu

Úvod

táto časť zahŕňa:

- stručný popis kontextu vzniku a chronológie prípravy PHSR,
- stručné zhrnutie východiskových koncepcných dokumentov, týkajúcich sa vymedzeného územia,
- zámer spracovania PHSR.

Analytická časť

táto časť zahŕňa:

- kompletnú analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát podľa jednotlivých oblastí vrátane finančnej a hospodárskej situácie,
- analýzu silných a slabých stránok územia,
- identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia (výber hlavných faktorov),
- analýzu príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia (posúdenie hlavných faktorov z hľadiska príležitostí a ohrození),
- SWOT analýzu (súhrnná tabuľka),
- analýzu možných rizík a hrozieb, identifikáciu kritických oblastí rozvoja,
- identifikáciu východísk a možných riešení.

Strategická časť

táto časť zahŕňa:

- víziu územia,
- formuláciu a návrh stratégie,
- výber a popis strategických cieľov v jednotlivých politikách – oblastiach rozvoja (hospodárska, sociálna, environmentálna).

Programová časť

táto časť zahŕňa:

- konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Realizačná časť

táto časť zahŕňa:

- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- systém monitorovania a hodnotenia,
- akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky – vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.

Finančná časť

táto časť zahŕňa:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, aktivít (projektov) za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území v prepojení na programový rozpočet obce,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektov.

Záver

táto časť zahŕňa:

- informáciu o schválení a zverejnení PHSR.

Prílohy

táto časť zahŕňa:

- Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR (východiskové strategické a koncepčné dokumenty, súvisiaca legislatíva),
- Zoznam skratiek použitých v PHSR.

Analytická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Analytická časť PHSR obsahuje komplexné zhodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce s väzbami na širšie územie – analýzu aktuálneho stavu, v akom sa obec nachádza. Definuje vnútorný potenciál územia a limitujúce faktory rozvoja obce.

Zoznam analyzovaných východiskových koncepčných dokumentov a dát

Pri spracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030 boli analyzované a zohľadnené už existujúce programovacie a plánovacie dokumenty:

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov			
Názov dokumentu	Platnosť dokumentu	Úroveň dokumentu	Zdroj
Územný plán obce Vyšný Žipov	priebežne	lokálna	Obecný úrad Vyšný Žipov
Povodňová dokumentácia obce	priebežne	lokálna	Obecný úrad Vyšný Žipov
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021-2030	2021-2030	regionálna	http://po-kraj.sk
Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja	priebežne	regionálna	http://po-kraj.sk
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030	do 2030	národná	www.mirri.gov.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	od 2001	národná	www.mindop.sk
Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030	do 2030	národná	www.minv.sk
Partnerská dohoda 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Operačný program Slovensko 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Agenda 2030	do 2030	nadnárodná	www.mirri.gov.sk

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Okrem rôznych koncepčných dokumentov bolo pri spracovaní dokumentu použité aj veľké množstvo dát rôzneho charakteru. Ich prehľad zobrazuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát

Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát		
Oblasť dát/téma	Zdroj údajov	Webová stránka
Obyvateľstvo	Obec Vyšný Žipov Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.vysnyzipov.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.upsvar.sk www.scitanie.sk
Bývanie	Obec Vyšný Žipov Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.vysnyzipov.sk www.scitanie.sk
Hospodárstvo	Obec Vyšný Žipov Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Obchodný register Živnostenský register	www.vysnyzipov.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.orsr.sk www.zrsr.sk
Školstvo a vzdelávanie	Obec Vyšný Žipov Centrum vedecko-technických informácií	www.vysnyzipov.sk www.cvtisr.sk
Zdravotníctvo	Obec Vyšný Žipov	www.vysnyzipov.sk
Sociálna sféra	Obec Vyšný Žipov Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny	www.vysnyzipov.sk www.upsvar.sk

Zdroj: vlastné spracovanie

A.I Analýza vnútorného prostredia

Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery

Obec Vyšný Žipov leží v Prešovskom kraji, v okrese Vranov nad Topľou. Jej katastrálne územie susedí s katastrálnymi územiaми: Čierne nad Topľou, Skrabské, Petkovce, Michalok, Merník, Jastrabie nad Topľou a Hlinné.

Geologická stavba územia nie je veľmi pestrá – väčšina územia je tvorená vnútrokarpatským paleogénom (ide o flyš, reprezentovaný najmä hutnianskym a zubereckým súvrstvom, s pieskovicami a vápnitými ílovcami). V severovýchodnej časti však do katastra zasahuje mezozoikum a paleogén bradlového pásma. Z hľadiska geomorfologického členenia patrí katastrálne územie obce do Alpsko-Himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Východné Karpaty, subprovincie Vonkajšie Východné Karpaty, oblasti Nízke Beskydy, celku Beskydské predhorie a dvoch podcelkov: Hanušovská pahorkatina a Mernická pahorkatina (s rovnomennými geomorfologickými jednotkami).

Hydrologicky patrí kataster obce do úmoria Čierneho mora a povodia Bodrogu. Sústavu vodných tokov v území tvoria predovšetkým Topľa, Jastrabie, Petkovský jarok a Zlatníček. Tie sú dopĺňané sústavou bezmenných vodných tokov. Rieky a potoky na území obce majú dažďovo-snehový režim odtoku s najvyššou vodnosťou vo februári až apríli (s najvyššími prietokmi v marci) a najnižšou vodnosťou v septembri. Kataster obce leží v hydrogeologickom rajóne PQ 110 (paleogén Nízkych Beskyd v povodí Tople). Celé územie obce patrí do teplej klimatickej oblasti, okrsku T7 (teplý, mierne vlhký, s chladnou zimou). Územie obce je stredne bohaté na vlahu – priemerný ročný úhrn zrážok sa pohybuje na úrovni cca 600-700 mm. V januári dosahuje úhrn zrážok okolo 20-30 mm, v júli cca 80-100 mm.

Z pôdných typov sa v katastri obce nachádzajú najmä kambizeme, pseudogleje, pararendziny a fluvizeme. Z hľadiska fytogeografického členenia patrí kataster obce do dubovej fytogeograficko-vegetačnej zóny, horskej podzóny. Zoogeografické členenie terestrického biocyklu zaraďuje územie obce do provincie listnatých lesov.

Kvalita životného prostredia

Ochrana prírody a krajiny

Z aspektu územnej ochrany prírody leží väčšina katastra obce Vyšný Žipov v území s I. stupňom ochrany prírody a krajiny (ktorým je podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny územie celej Slovenskej republiky). Priamo v katastri obce sa nachádza jedno maloplošné chránené územie – prírodná pamiatka (PP) Žipovské mŕtve rameno. Platí na ňom najvyšší, 5. stupeň ochrany. PP je vyhlásená na ochranu ekologicky dôležitého územia s výskytom ohrozených mäkkýšov. Je to mŕtve rameno Tople s hĺbkou 0,5 - 3 m blízko obce Vyšný Žipov, s výskytom stromovej i litorálnej vegetácie, ale aj burín (z okolitých plôch). PP je zároveň bohatá na planktón. Žiadne ďalšie prvky ochrany prírody s 2. alebo vyšším stupňom ochrany sa na území Vyšného Žipova nenachádzajú.

Z hľadiska medzinárodných chránených území, patriacich do siete NATURA 2000, nezasahuje do katastra obce Vyšný Žipov žiadne Chránené vtáčie územie ani územie európskeho významu.

Ochrana pred povodňami

Z hľadiska manažmentu povodí sa v katastri obce Vyšný Žipov nachádzajú viaceré problémové lokality s potenciálom záplav. Ide napríklad o priľahlé územia v povodí Petkovského potoka, ktorý sa pri výdatnejších zrážkach a prívalových dažďoch vylieva a spôsobuje problémové situácie. Je preto vhodné vykonať na území obce potrebné protipovodňové úpravy.

Odpadové hospodárstvo

Systém zberu komunálnych odpadov je v obci nastavený podľa reálnych potrieb obyvateľov a zabezpečuje sa v súlade s ustanoveniami zákona NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov. Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu nie je veľmi vysoká, za rok 2022 dosiahla 33 %. Obec teda v tomto ukazovateli ešte stále výrazne zaostáva za cieľmi v oblasti nakladania s odpadmi, stanovenými pre Slovenskú republiku (dosiahnuť mieru recyklácie na úrovni 60 %). Problémovou z hľadiska nakladania s odpadmi je najmä lokalita osady, kde sa na niektorých miestach vyskytuje relatívne veľké množstvo voľne pohodené odpadu rôzneho druhu (napriek tomu, že je tam postavený veľkokapacitný kontajner).

Na zber zmesového komunálneho odpadu sa používajú KUKA nádoby alebo veľkoobjemové kontajnery (VOK). V obci je zavedený kalendárový systém zberu zmesového odpadu – všetky nádoby na zmesový odpad sa vyvážajú v pravidelných intervaloch. V obci je vybudovaný aj zberný dvor, ktorý výrazne napomáha triedeniu odpadov. V záujme kvalitnejšieho a efektívnejšieho nakladania s odpadmi v obci by bolo vhodné vybudovať malú kompostáreň (tzv. obecné kompostovisko).

Environmentálne záťaž

Podľa Informačného systému environmentálnych záťaž, vedeného Ministerstvom životného prostredia SR, sú na území obce Vyšný Žipov evidované dve environmentálne záťaž:

Tabuľka 3: Environmentálne záťaž v obci Vyšný Žipov

Názov environmentálnej záťaž	Identifikátor	Register*
VT (041) / Vyšný Žipov – skládka odpadov Húšťavy – Nižné polia	SK/EZ/VT/1047	Register A
VT (042) / Vyšný Žipov – skládka odpadov za PD	SK/EZ/VT/1048	Register A

* Register A: Pravdepodobná environmentálna záťaž

Register B: Environmentálna záťaž

Register C: Sanovaná/rekultivovaná lokalita

Zdroj: <http://envirozataze.enviroportal.sk>

Obyvateľstvo

Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva

Nasledujúca tabuľka zobrazuje základné parametre stavu a pohybu obyvateľstva obce Vyšný Žipov za posledných 10 rokov. Počet obyvateľov sa v tomto období znížil o 38 (z 1 197 v roku 2013 na 1 159 v roku 2022).

Tabuľka 4: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva

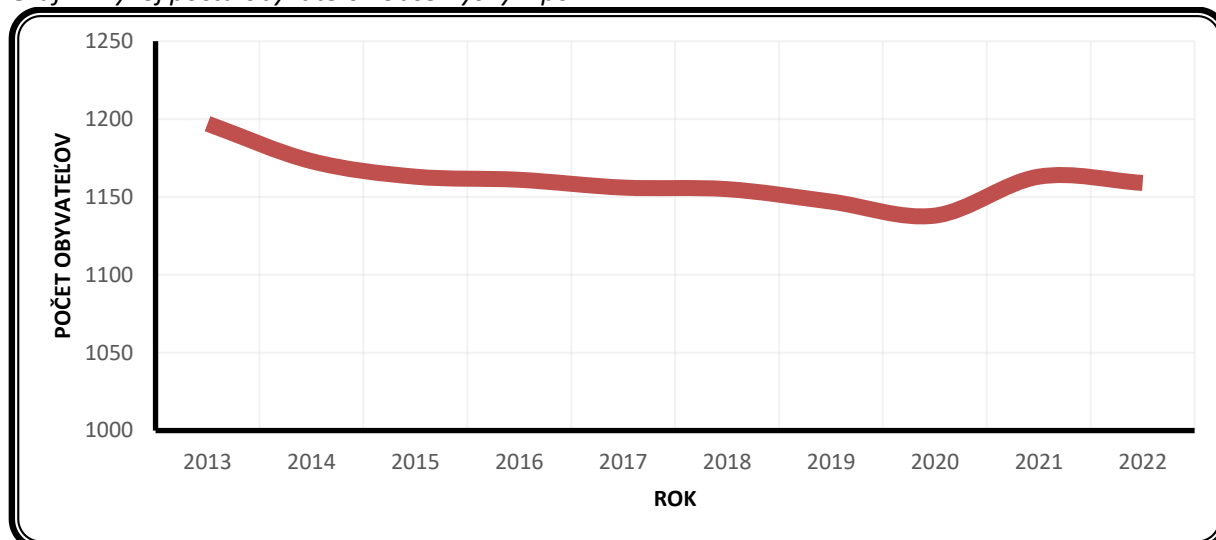
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvateľov (k 31.12.)	1197	1173	1163	1161	1156	1155	1147	1138	1163	1159
Živonarodení	14	11	13	8	13	10	11	9	16	8
Zomrelí	8	10	12	15	8	11	11	7	14	18
Bilancia prirodzeného pohybu	6	1	1	-7	5	-1	0	2	2	-10
Prisťahovaní	6	1	9	12	10	15	14	5	28	28
Vysťahovaní	18	26	20	7	20	15	22	16	9	22
Migračné saldo	-12	-25	-11	5	-10	0	-8	-11	19	6
Bilancia celkového pohybu	-6	-24	-10	-2	-5	-1	-8	-9	21	-4
Hr.m. živorodenosti (‰)	11,7	9,4	11,2	6,9	11,2	8,7	9,6	7,9	13,8	6,9
Hr.m. úmrtnosti (‰)	6,7	8,5	10,3	12,9	6,9	9,5	9,6	6,2	12,0	15,5
Hr.m. prirodzeného prírastku (‰)	5,0	0,9	0,9	-6,0	4,3	-0,9	0,0	1,8	1,7	-8,6
Hr.m. imigrácie (‰)	5,0	0,9	7,7	10,3	8,7	13,0	12,2	4,4	24,1	24,2
Hr.m. emigrácie (‰)	15,0	22,2	17,2	6,0	17,3	13,0	19,2	14,1	7,7	19,0
Hr.m. migračného salda (‰)	-10,0	-21,3	-9,5	4,3	-8,7	0,0	-7,0	-9,7	16,3	5,2
Hr.m. celkového prírastku (‰)	-5,0	-20,5	-8,6	-1,7	-4,3	-0,9	-7,0	-7,9	18,1	-3,5

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné prepočty

Vývoj počtu obyvateľov obce Vyšný Žipov za ostatných 10 rokov má klesajúci trend. V porovnaní s rokom 2013 bol počet obyvateľov obce na konci roku 2022 o 3 % nižší.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Vyšný Žipov

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

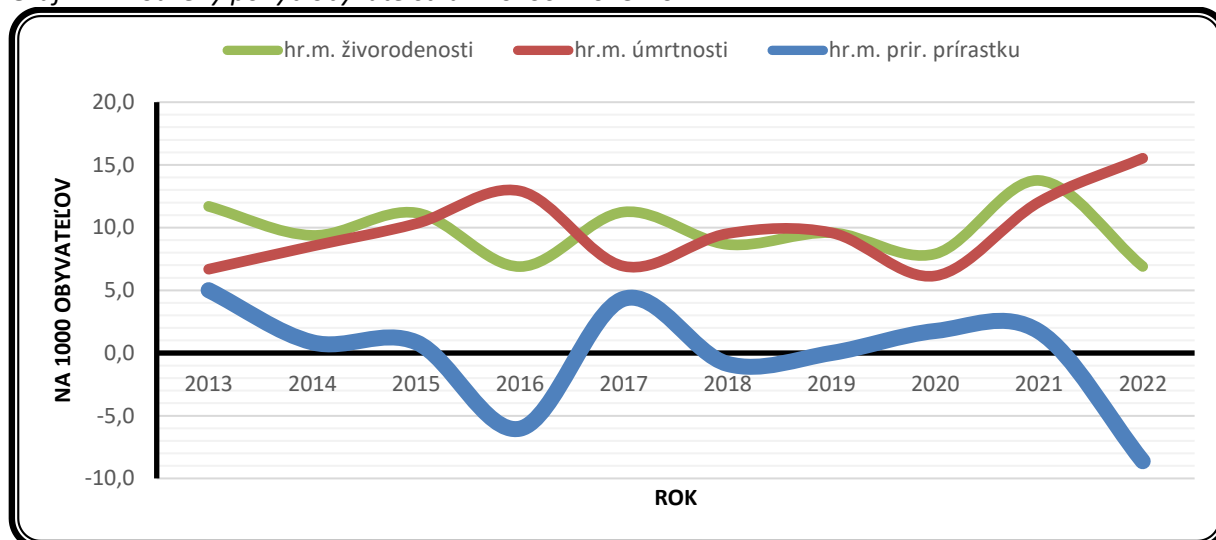
Úroveň natality za posledných 10 rokov mala pomerne nevyrovnaný priebeh, keď sa pohybovala v rozmedzí cca 7-14 ‰. Počet narodených detí sa v obci medziročne pohyboval v rozmedzí 8-16. Priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery živorodenosti za celé hodnotené obdobie, teda za posledných 10 rokov, bola vo Vyšnom Žipove 9,7 ‰. Obec teda v tomto ukazovateli dosahuje málo priaznivé hodnoty. Pre porovnanie, v okrese Vranov nad Topľou sa hr. m. živorodenosti pohybuje na úrovni cca 12,5 ‰, v Prešovskom kraji 12,0 ‰ a v Slovenskej republike na úrovni cca 9,5 ‰.

Medziročný vývoj počtu zomrelých mal, podobne ako u živonarodených, taktiež menej vyrovnaný priebeh. Najmenej zomrelých za posledných 10 rokov bolo v roku 2020 (7 osôb), najviac v roku 2022 (18 osôb). Úroveň mortality sa teda pohybovala v rozmedzí od 6,2 po 15,5 ‰, pričom priemer za posledných 10 hodnotených rokov bol vo Vyšnom Žipove 9,8 ‰. V obci teda môžeme pozorovať nižšiu mieru úmrtnosti, akú má Slovenská republika (cca 11,0 ‰), avšak zároveň vyššiu akú má Prešovský kraj (9,5 ‰) i okres Vranov nad Topľou (cca 9,0 ‰).

Takéto hodnoty hrubej miery živorodenosti a hrubej miery úmrtnosti sa odzrkadľujú v bilancii prirodzeného pohybu obyvateľstva Vyšného Žipova. Obec bola počas väčšiny hodnoteného obdobia populačne zisková (6x), 1x bola bilancia vyrovnaná (2019) a negatívnu bilanciu prirodzeného pohybu zaznamenala len 3x. Hrubá miera prirodzeného prírastku sa v posledných 10 rokoch pohybovala v rozmedzí od -8,6 ‰ po 5,0 ‰. Keďže boli ale prirodzené úbytky celkovo vyššie ako prirodzené prírastky, z dôvodu takejto kombinácie natality s mortalitou bola reprodukcia obyvateľstva za posledných 10 rokov neefektívna. Celkovo možno konštatovať, že prirodzenými populačnými procesmi došlo v obci k úbytku obyvateľov.

Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

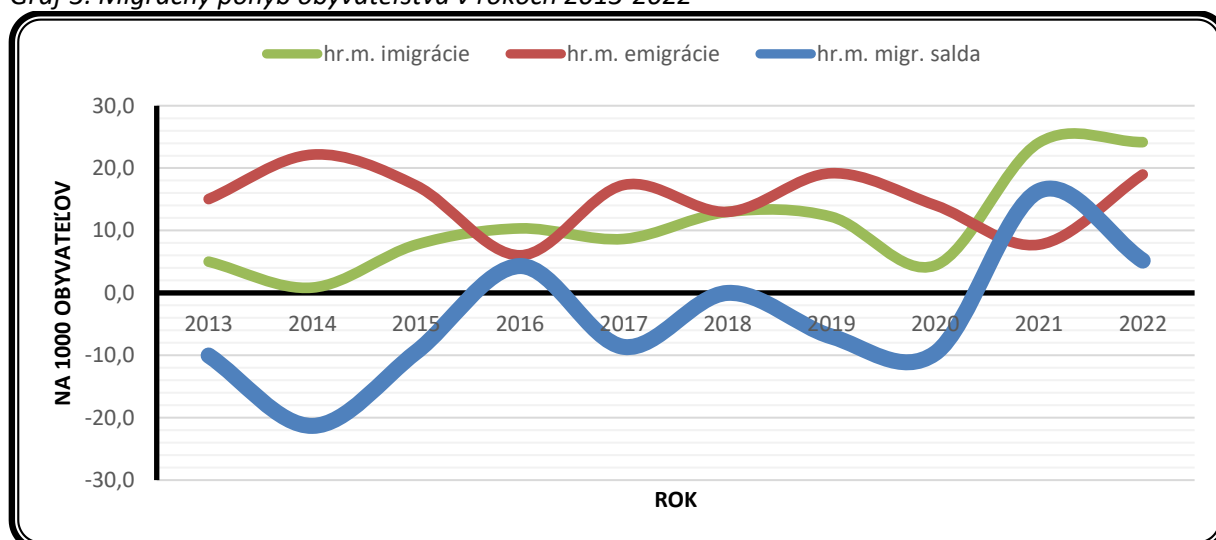

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Podobne ako vývoj prirodzeného pohybu, aj vývoj z hľadiska migračného pohybu je v obci negatívny. Hrubá miera imigrácie sa v obci za posledných 10 rokov pohybovala v priemere na úrovni 11,0 ‰ (priemerne sa ročne prisťahovalo 12,8 osôb). Hrubá miera emigrácie v hodnotenom období dosahovala vyššie hodnoty, pričom jej priemerná úroveň bola 15,1 ‰ (v priemere 17,5 vysťahovaných osôb ročne).

Výsledkom hore uvedených procesov bol nepriaznivý vývoj migračného salda, ktoré sa pohybovalo v rozmedzí od -25 osôb v roku 2014 po +19 osôb v roku 2021. Kladné migračné saldo obec zaznamenala 3x, v roku 2018 bolo migračné saldo nulové a 6x bolo migračné saldo záporné. Väčšinu hodnoteného obdobia teda obec vykazuje negatívnu bilanciu migračného salda, pričom z aspektu migrácie v nej prebiehajú prevažne depopulačné procesy. Možno teda konštatovať, že trend vývoja za posledných 10 rokov je nepriaznivý.

Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

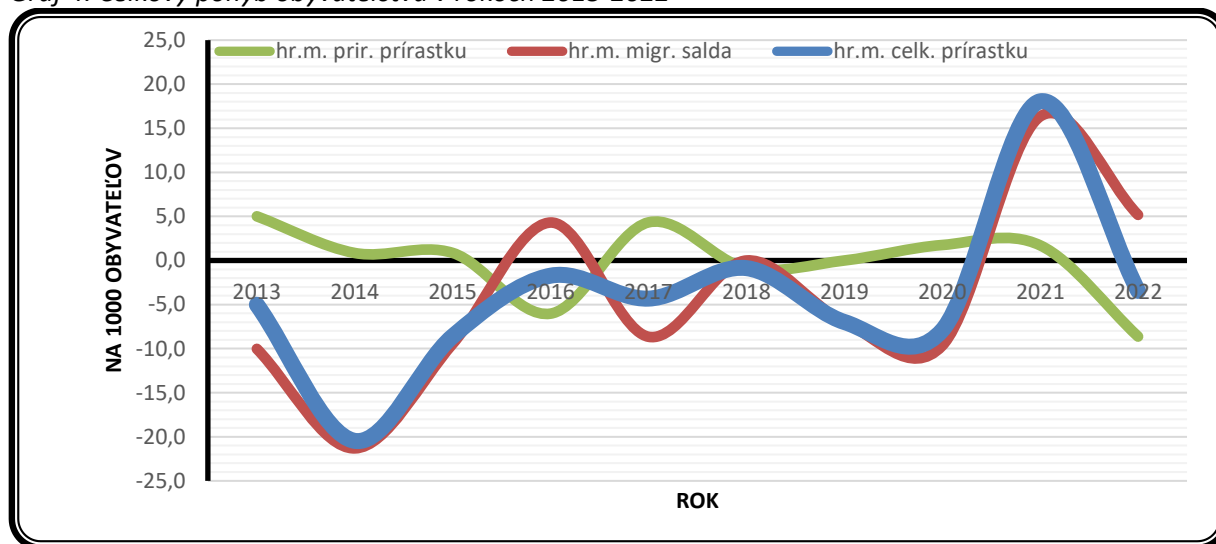
Hrubá miera prirodzeného prírastku dosiahla celkovo za hodnotené obdobie zápornú hodnotu (viac ľudí za ostatných 10 rokov zomrelo ako sa ich narodilo), čiže prirodzenými populačnými procesmi počet obyvateľov poklesol. Podobne, aj hrubá miera migračného salda dosahovala väčšinou záporné

hodnoty, znamenajúce migračný úbytok obyvateľstva (viac ľudí sa z obce v danom roku vysťahovalo ako sa do nej prisťahovalo).

Výsledkom kombinácie vyššie popísaných prirodzených populačných procesov a migračných procesov je celkový úbytok obyvateľov obce Vyšný Žipov. Celkovú situáciu ohľadne populačného vývoja v obci možno teda hodnotiť negatívne (keďže počet obyvateľov zo strednodobého hľadiska klesá).

Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

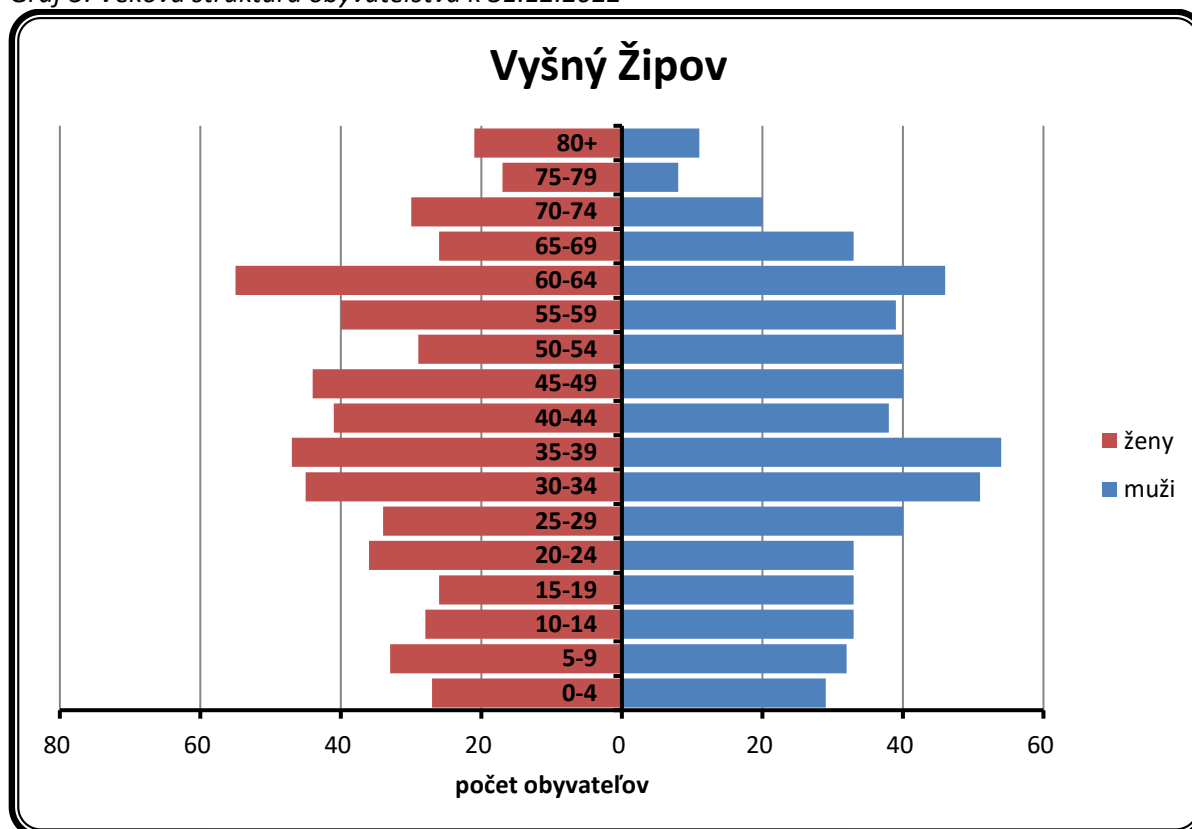
Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku

Veková pyramída obyvateľstva Vyšného Žipova ukazuje, že v obci sa z pohľadu demografickej reprodukcie nachádza regresívny typ populácie, keďže početnosť predreprodukčnej zložky (0-14 r.) nedosahuje početnosť poreprodukčnej (nad 50 r.) zložky obyvateľstva (v pomere 182 k 415 k 31.12.2022). Najvyššie zastúpenie v štruktúre obyvateľstva Vyšného Žipova majú vekové skupiny (podľa poradia) 35-39 a 60-64 ročných (zhodne po 101 obyvateľov), 30-34 ročných (96) a 45-49 ročných (84 obyvateľov). K 31.12.2022 tu spomedzi 1 159 obyvateľov žilo 182 detí do 14 rokov a 166 seniorov vo veku nad 65 rokov. Zo spomínaných 1 159 obyvateľov tu k uvedenému dátumu žilo 580 mužov a 579 žien.

V nadväznosti na typ vekovej pyramídy a typ populácie možno konštatovať, že z dlhodobého hľadiska bude prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov obce (pri nezmenených podmienkach) klesať.

Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2022

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Obyvateľstvo obce rýchlo starne. Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, priemerný vek obyvateľstva sa za ostatných 10 rokov zvýšil z 37,96 na 40,53 rokov. V porovnaní so Slovenskou republikou žije v obci trochu mladšie obyvateľstvo, to však starne oveľa rýchlejším tempom ako je priemer SR.

Tabuľka 5: Vývoj priemerného veku obyvateľstva

Priemerný vek / rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vyšný Žipov	37,96	38,68	38,99	39,29	39,78	40,03	40,41	40,91	40,42	40,53
Slovenská republika	39,60	39,87	40,13	40,37	40,59	40,82	41,06	41,26	41,39	41,62

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

V štruktúre obyvateľstva vo vzťahu k ekonomickej aktivite, teda podľa produktívnych vekových skupín, prevláda predproduktívna zložka (0-14 r.) nad poproduktívnou zložkou (65+ r.) obyvateľstva, pričom podiel produktívnej zložky je 70,0 %.

Tabuľka 6: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín

k 31.12.2022	Počet obyvateľov	Veková štruktúra obyvateľov					
		počet			podiel (%)		
		0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Vyšný Žipov	1 159	182	811	166	15,7	70,0	14,3

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Národnostná a konfesionálna štruktúra

Národnostné zloženie obyvateľstva Vyšného Žipova bolo v čase Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 takmer homogénne, keďže v ňom podľa jeho výsledkov výrazne dominovala slovenská národnosť s 95,8 % obyvateľov (1 094 z 1 142 osôb). Vyššie zastúpenie mala aj rómska (25 obyvateľov) národnosť.

Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti

Národnosť	Počet obyvateľov	Podiel (%)
slovenská	1 094	95,8
rómska	25	2,2
rusínska	1	0,1
česká	3	0,3
nezistená	19	1,7
SPOLU	1 142	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tieto výsledky sú však skreslené, nakoľko obyvatelia rómskej národnosti majú tendenciu hlásiť sa (z rôznych dôvodov) najmä k slovenskej národnosti (ale aj iným). Podľa kvalifikovaného odhadu publikovaného v Atlase rómskych komunít (2019) žilo v obci Vyšný Žipov v čase výskumu z celkového počtu 1 183 obyvateľov 13 % Rómov (152 osôb).

V konfesionálnej štruktúre obyvateľstva v čase Sčítania 2021 prevládala Evanjelická cirkev augsburského vyznania (46,6 %; 532 obyvateľov) nad rímskokatolíckou cirkvou (33,8 %; 386 osôb), vyššie zastúpenie však mala aj Gréckokatolícka cirkev (10,8 %; 123 obyvateľov). K žiadnemu náboženstvu sa nehlásilo 5,4 % obyvateľov obce (62 osôb) a u 1,5 % obyvateľov (17 osôb) príslušnosť ku konfesiám zistená nebola (SODB 2021).

Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania

Konfesia	Počet obyvateľov	Podiel (%)
bez náboženského vyznania	62	5,4
Rímskokatolícka cirkev	386	33,8
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	532	46,6
Gréckokatolícka cirkev	123	10,8
Pravoslávna cirkev	2	0,2
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	17	1,5
Evanjelická cirkev metodistická	1	0,1
ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi	1	0,1
iné	1	0,1
nezistené	17	1,5
SPOLU	1 142	100,0

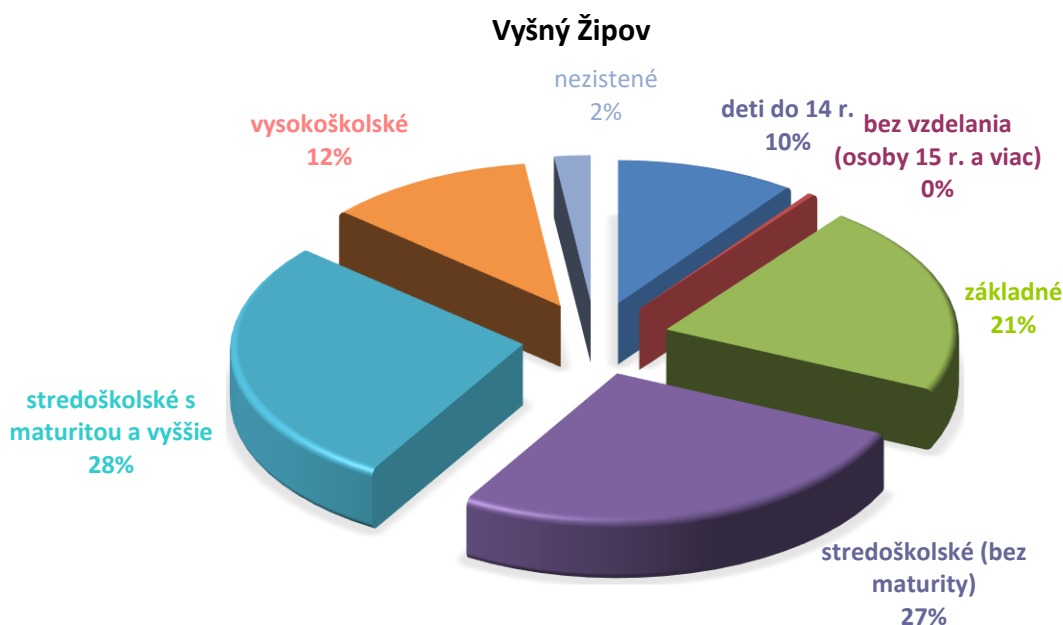
Zdroj: SODB 2021

Vzdelanostná štruktúra

Podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021) malo v tom čase (k 1.1.2021) až 21 % obyvateľov obce ako najvyššie dosiahnuté vzdelanie len základné vzdelanie (tzn. osoby vo veku 15 rokov a viac, ktoré neukončili žiadne vzdelanie + osoby s ukončeným základným vzdelaním). Stredoškolské vzdelanie bez maturity (max. výučný list) malo 27 % a stredoškolské vzdelanie s maturitou a vyššie 28 % obyvateľov Vyšného Žipova. Vysokoškolské vzdelanie v roku 2021 malo 12 % obyvateľov obce.

Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania

Zdroj: SODB 2021

Nezamestnanosť

Výrazným sociálno-ekonomickým javom spojeným s existenciou trhu práce je nezamestnanosť. Tá predstavuje jednak vážny ekonomický problém, pretože reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu celej ekonomiky, no zároveň je i významným sociálnym indikátorom, pretože, ako to dokazujú viaceré štúdie, je spojená s takými spoločenskými javmi, ako je zvýšená rozvodovosť, kriminalita, zlé mentálne a fyzické zdravie, rôzne sociálno-patologické javy a pod.

Existencia nezamestnanosti má teda silný vplyv na život samotných nezamestnaných. Strata zamestnania prináša pre jednotlivca rôzne negatívne dôsledky, ktoré sa netýkajú len poklesu životnej úrovne, spojeného s poklesom príjmu, ale aj výrazných zmien v každodennom živote, spoločenských vzťahoch, hodnotách, v sociálnych inštitúciách (najmä v rodine). Nezamestnaní majú menej priestoru pre prijímanie zásadných rozhodnutí o svojom živote a menšiu šancu rozvíjať svoje zručnosti. S výskytom nezamestnanosti, najmä dlhodobej, hrozí pre jednotlivca riziko asociálneho správania, spôsobené nadbytkom času, nudou, nedostatkom programu a povinností a vylúčením zo spoločnosti. Medzi najcitlivejšie a najzávažnejšie dôsledky nezamestnanosti patrí výskyt chudoby. Chudoba a nezamestnanosť sú totiž veľmi úzko korelujúce fenomény, spôsobujúce jednotlivcom ťažké sociálne a psychologické dôsledky.

Počet uchádzačov o zamestnanie sa v obci Vyšný Žipov za posledných 10 rokov pohyboval v rozmedzí 81 až 139. Miera nezamestnanosti sa teda v obci v ostatnom období pohybovala v rozpätí od 13,9 % (2022) po 23,8 % (2013). Pre porovnanie, k 31.12.2022 bola miera nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou na úrovni 15,8 %, v Prešovskom kraji bola na úrovni 11,0 % a v Slovenskej republike 6,6 %. V okolitých okresoch, s ktorými okres Vranov nad Topľou susedí, bola nasledovná: Prešov 8,3 %, Svidník 12,1 %, Stropkov 12,3 %, Humenné 8,0 %, Michalovce 11,7 %, Trebišov 13,7 %, a Košice - okolie 10,6 %.

Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v obci

k 31.12.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet UoZ	139	137	121	120	87	95	92	86	94	81
Miera nezamestnanosti* (%)	23,8	23,5	20,7	20,5	14,9	16,3	15,8	14,7	16,1	13,9

* Na výpočet miery nezamestnanosti bol použitý údaj o ekonomicky aktívnom obyvateľstve v obci zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

Zdroj: SODB 2021, UPSVaR, vlastné spracovanie

Graf 7: Počet evidovaných UoZ v rokoch 2013-2022 (k 31.12.)

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, UPSVaR, vlastné spracovanie

Na konci roku 2022 bolo v obci Vyšný Žipov prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny evidovaných 81 uchádzačov o zamestnanie. Z tohto počtu bolo 35 mužov (43,2 %) a 46 žien (56,8 %). Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, rozloženie UoZ podľa jednotlivých vekových skupín je rovnomerné. V obci teda neexistuje žiadna veková skupina, ktorá by bola v porovnaní s inými výraznejšie marginalizovaná.

Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022

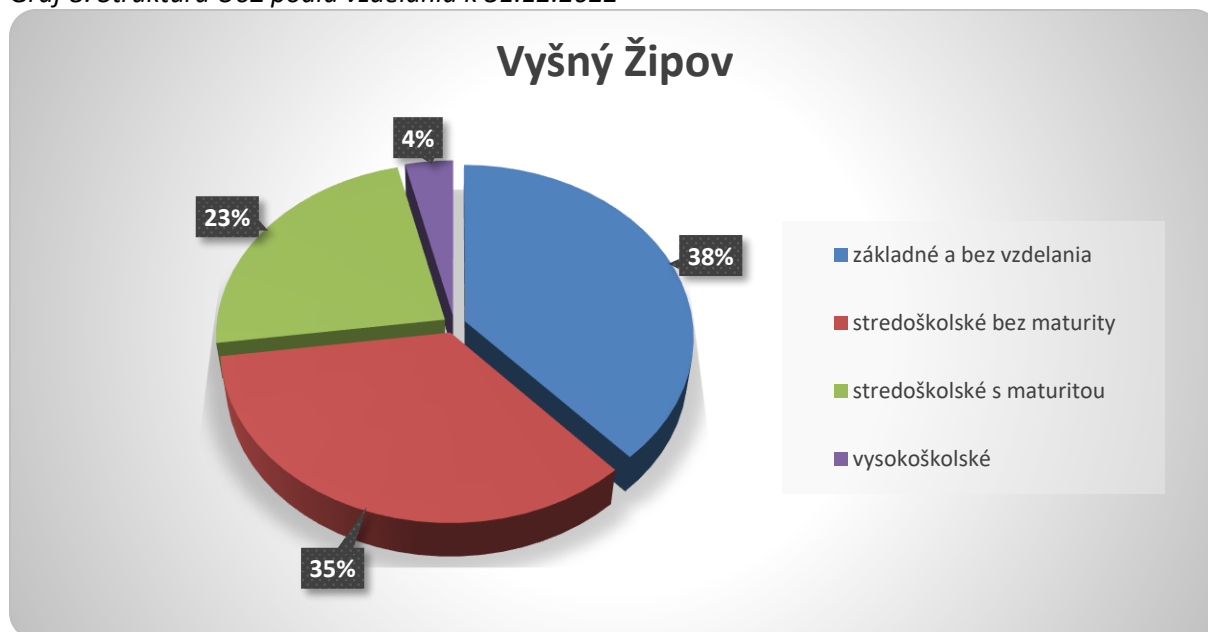
do 19 r.		20-29 r.		30-39 r.		40-49 r.		50-59 r.		nad 60 r.		UoZ spolu	
počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
1	1,2	8	9,9	19	23,5	21	25,9	23	28,4	9	11,1	81	100

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce. Z tohto hľadiska je vo Vyšnom Žipove veľmi negatívnou skutočnosť, že z 81 uchádzačov o zamestnanie na konci roku 2022 bolo až 38 % UoZ (31 osôb) s najvyšším ukončeným vzdelaním základným alebo bez vzdelania.

Graf 8: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2022

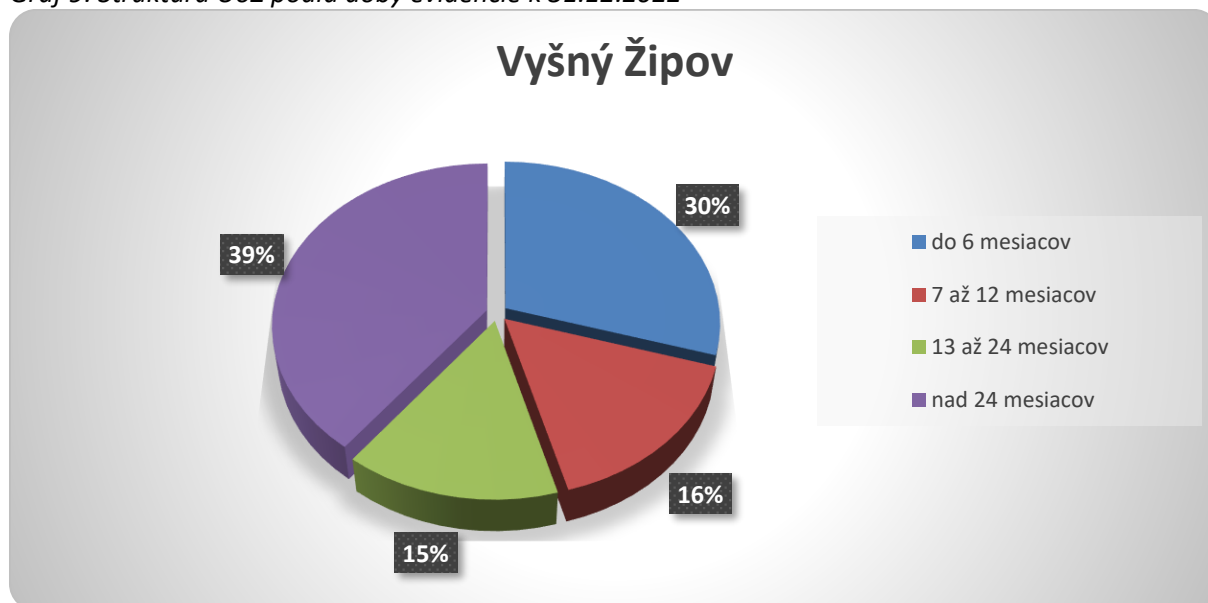
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie patrí medzi najvýznamnejšie parciálne indikátory, poukazujúce na „zdravie“ ekonomickej a sociálnej sféry v tom – ktorom regióne. S nepriaznivou štruktúrou UoZ podľa doby evidencie (tzn. s vysokým podielom dlhodobo nezamestnaných osôb – nad 12 mesiacov) sa spájajú výrazné problémy ekonomického a sociálneho charakteru (vysoké sociálne dávky, „neschopnosť“ zamestnať takýchto obyvateľov, chudoba, sociálno-patologické javy a pod.). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie sa sleduje predovšetkým podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, keďže dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi výrazne negatívne ukazovatele socioekonomického rozvoja (resp. zaostalosti) daného regiónu.

V Slovenskej republike sa podiel krátkodobo nezamestnaných (menej ako 7 mesiacov) v roku 2022 pohyboval na úrovni cca 40 %, podiel strednodobo nezamestnaných (7 – 12 mesiacov) na úrovni cca 19 % a podiel dlhodobo nezamestnaných až okolo úrovne 41 % (pričom Slovenská republika a špeciálne regióny východného Slovenska vykazujú dokonca najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov v rámci všetkých regiónov Európskej únie). Vo Vyšnom Žipove bol k 31.12.2022 podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (nad 12 mesiacov) 54 %, pričom až 39 % (32 UoZ) z celkového počtu UoZ bolo nezamestnaných viac ako 2 roky.

Graf 9: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2022

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa klasifikácie zamestnaní (KZAM) nám zatrieduje nezamestnaných do skupín podľa toho, aký charakter malo pracovné miesto, ktoré zaujímal terajší uchádzač o zamestnanie bezprostredne pred tým, než bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Jednotlivé zamestnania sú v KZAM rozdelené do tried podľa charakteru práce, zložitosti, zodpovednosti a kvalifikačnej náročnosti práce. Pri KZAM sa dôraz kladie na charakter pracovného miesta a nie na to, či zamestnanec v konkrétnom zamestnaní je viac alebo menej kvalifikovaný ako iný zamestnanec v rovnakom zamestnaní.

Najvyšší podiel v štruktúre UoZ podľa KZAM majú vo Vyšnom Žipove pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (21 UoZ z 81; 25,9 %). Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci sú tí UoZ, ktorí v poslednom zamestnaní vykonávali práce vyžadujúce si vedomosti na úrovni základnej školy (ako napr. jednoduché a rutinné práce vyžadujúce ručné nástroje a fyzickú silu – upratovanie, čistenie, kopanie jám, zametanie ulíc, stráženie majetku, ručné balenie, manipulácie s nákladmi, dokladanie tovaru, pomocné práce, likvidovanie odpadov a pod.).

Druhú najvýznamnejšiu skupinu tvoria osoby bez pracovného zaradenia (13 z 81 UoZ; 16,0 %). To sú najmä tie osoby, ktoré predtým nikde nepracovali (teda absolventi, ženy, ktoré boli hneď po skončení štúdia na materskej/rodičovskej dovolenke, dlhodobo nezamestnané osoby, ktoré si doteraz žiadne zamestnanie nenašli a pod.).

Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2022

Trieda KZAM	Počet UoZ	Podiel (%)
0 - Príslušníci ozbrojených síl	0	0,0
1 - Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	0	0,0
2 - Špecialisti	5	6,2
3 - Technici a odborní pracovníci	7	8,6
4 - Administratívni pracovníci	4	4,9
5 - Pracovníci v službách a obchode	11	13,6
6 - Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	4	4,9
7 - Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	9	11,1
8 - Operátori a montéri strojov a zariadení	7	8,6
9 - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	21	25,9
N/A - neurčené	13	16,0
Spolu	81	100,0

* klasifikácia zamestnaní je vytvorená v súlade s medzinárodnou štandardnou klasifikáciou zamestnaní ISCO-08
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Domový a bytový fond

Charakteristika bytového fondu vo Vyšnom Žipove je na slabšej úrovni. V čase Sčítania 2021 (SODB 2021) sa v obci nachádzalo spolu 309 domov, v ktorých bolo 319 bytov. V štruktúre domového fondu prevládali predovšetkým rodinné domy (304 domov; 98,4 %). V obci sa nachádzajú aj 2 bytové domy, z toho 1 bytový dom je vo vlastníctve obce, kde obec vlastní 11 nájomných bytov.

Napojenie na verejný vodovod priamo v dome mali v tom čase len 4 domy. Žiadnu vodovodnú prípojku nemalo 13 domov (4,2 %). Keďže v obci nie je vybudovaná verejná kanalizácia, žiadny dom nie je na ňu napojený. V obci sa nachádzajú najmä veľmi veľké byty (s 5 a viac obytnými miestnosťami). Väčšina domov v obci bola postavená počas socializmu, čiastočnú výstavbu však možno v obci pozorovať aj v ostatných rokoch.

Tabuľka 12: Počet domov podľa typu domu

Typ domu	Počet domov	Podiel (%)
rodinný dom	304	98,4
bytový dom	2	0,7
polyfunkčná budova	0	0,0
ostatné budovy na bývanie	0	0,0
neskolaudovaný rodinný dom	0	0,0
núdzový objekt, neurčený na bývanie	0	0,0
inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	1	0,3
ostatné	2	0,7
nezistený	0	0,0
SPOLU	309	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 13: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky

	v dome - z verejnej siete	v dome - vlastná	mimo domu - z verejnej siete	mimo domu - vlastná	bez prípojky	nezistený	Spolu
Počet domov	4	202	85	0	13	5	309
Podiel (%)	1,3	65,4	27,5	0,0	4,2	1,6	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému

	septik, žumpa	prípojka na kanalizačnú sieť	domáca čistička odpadových vôd	bez kanalizácie	nezistený	Spolu
Počet domov	275	1	1	30	2	309
Podiel (%)	89,0	0,3	0,3	9,7	0,7	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 15: Byty podľa obytých miestností

	1 obytná miestnosť	2 obytné miestnosti	3 obytné miestnosti	4 obytné miestnosti	5 a viac obytných miestností	nezistené	Spolu
Počet bytov	0	10	82	67	158	2	319
Podiel (%)	0,0	3,1	25,7	21,0	49,5	0,6	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 16: Domy podľa obdobia výstavby

	pred r. 1919	1919- 1945	1946- 1960	1961- 1980	1981- 2000	2001- 2010	2011- 2015	2016 a neskôr	nezistené	Spolu
Počet domov	14	19	58	109	85	11	7	4	2	309
Podiel (%)	4,5	6,2	18,8	35,3	27,5	3,6	2,3	1,3	0,7	100,0

Zdroj: SODB 2021

Problémovou z hľadiska bývania je v obci najmä osada, lokalizovaná v južnej časti obce, pri futbalovom ihrisku. Nejde však o segregovanú rómsku osadu, je súčasťou jadra obce. Táto osada je charakteristická pomerne vysokou koncentráciou rómskeho obyvateľstva, pričom kvalita domového fondu je v niektorých prípadoch veľmi slabá. V čase výskumu (r. 2019) sa v nej nachádzalo spolu 27 domov, z čoho 9 domov bolo riadne skolaudovaných a 18 domov predstavovali neskolaudované murované

rodinné domy (čo je problém najmä z hľadiska napojenie na verejné siete, častokrát z hľadiska hygieny a pod.). Celkovo žilo v tom čase v týchto 27 domoch 152 obyvateľov, čo predstavovalo obložnosť na úrovni takmer 6 obyvateľov na jedno obydlie (ARK 2019).

Územný plán obce počíta do budúcnosti s rozvojom bývania tak v rámci existujúcej zástavby (napr. zahusťovaním zástavby – na záhradách rodinných domov, príp. zbúraním starého domu a výstavbou nového), ako aj postupným rozširovaním existujúcej zástavby (príp. predĺžením existujúcich ulíc v iných lokalitách obce).

Mimoriadne dôležitým faktorom z pohľadu rozvoja obce (nielen z pohľadu rozvoja individuálnej bytovej výstavby, ale z pohľadu komplexného rozvoja – tzn. napr. aj poľnohospodárstva, budovania infraštruktúry, prípadných nájomných vzťahov k pozemkom a pod.) je jednoduchosť / resp. komplikovanosť vlastníckej štruktúry pozemkov v katastri obce. V tejto súvislosti možno konštatovať, že štruktúra vlastníckych vzťahov k pozemkom v katastri obce Vyšný Žipov je mimoriadne komplikovaná (obrovský počet parciel; väčšina parciel zapísaná v registri „E“; obrovské množstvo spoluvlastníkov na jednotlivých parcelách a pod.). Riešením tohto (z pohľadu komplexného rozvoja obce) negatívneho javu je vykonanie komplexného projektu pozemkových úprav (PPÚ) v extraviláne.

Dopravná infraštruktúra

Z aspektu pripojenia obce na medzinárodné a rýchlostné cestné a železničné komunikácie je poloha Vyšného Žipova nevýhodná. Najdôležitejšia dopravná tepna Slovenska – diaľnica D1, sa totižto nachádza (výjazd na diaľnicu) až pri cca 30 km vzdialenom Prešove. Horšie je to s napojením na hlavnú železničnú tepnu Slovenska, ktorá je dostupná až v Kysaku alebo v Košiciach. Najdôležitejším dopravným uzlom v okolí Vyšného Žipova, na ktorom sa nachádzajú zastávky medzinárodnej autobusovej i železničnej prepravy ako i medzinárodné letisko, je cca 70 km vzdialené mesto Košice, menším dopravným uzlom je Prešov.

Samotná obec Vyšný Žipov leží na ceste III. triedy č. 3608, ktorá napája Vyšný Žipov na cestu I. triedy č. I/18 (táto cesta 1. triedy vedie okrajom katastra Vyšného Žipova a prepája Prešov s Vranovom). Cesta III. triedy č. 3608 vedie až do Skrabského. Na severnom okraji intravilánu Vyšného Žipova sa na túto cestu III. triedy č. 3608 pripája ďalšia cesta III. triedy č. 3609, ktorá vedie do Petkoviec. Na obe tieto cesty III. triedy sa napája sieť miestnych komunikácií.

Väčšina miestnych komunikácií vo Vyšnom Žipove má bezprašnú povrchovú úpravu s rôznym (avšak v niektorých častiach obce veľmi úzkym) šírkovým usporiadaním. Kvalita miestnych ciest v obci je poväčšine na veľmi dobrej úrovni, v ostatných rokoch prebehla ich rekonštrukcia.

Odstavné parkovacie plochy pre osobné automobily sa v obci nachádzajú na miestach s vyššou koncentráciou automobilov – napr. pri obecnom úrade alebo pri dvoch predajniach rozličného tovaru. Nový chodník je v obci vybudovaný len popri hlavnej komunikácii (cesta III/3608), v úseku od ZŠ do centra obce ku kultúrnemu domu. V obci sa nachádzajú viaceré ďalšie chodníky, tieto sú však spravidla vo veľmi zlom stavebno-technickom stave a nutne si vyžadujú rekonštrukciu.

Technická infraštruktúra

Obec má technickú infraštruktúru vybudovanú na priemernej úrovni. Vybudovaný je verejný vodovod, chýba však kanalizácia a ČOV. Odvádzanie splaškových vôd sa teda realizuje spravidla do žump, ktoré sú následne ich majitelia povinní vyprázdňovať v súlade so zákonom o vodách. Nakoľko výstavba kanalizácie a ČOV je z finančného hľadiska extrémne náročný projekt, jeho realizácia nie je možná z vlastných prostriedkov obce, možná je výlučne s využitím externých zdrojov.

Obec je plynofikovaná, časť obyvateľov však využíva na vykurovanie najmä tuhé palivo. Všetky časti obce sú plne elektrifikované. Vo Vyšnom Žipove funguje verejné osvetlenie, ktoré bolo z dôvodu vyššej energetickej účinnosti (a úspornosti) poväčšine zrekonštruované a zavedené bolo LED osvetlenie (chýba ešte zrekonštruovať cca 30 bodov zo 170). Obecný rozhlas je funkčný. Vo Vyšnom Žipove je dostupný mobilný signál aj internetové pripojenie.

Tabuľka 17: Vybavenie technickou infraštruktúrou

Technická infraštruktúra	
vodovod	áno
kanalizácia	nie
ČOV	nie
plyn	áno
elektrina, verejné osvetlenie	áno
obecný rozhlas	áno
mobilný operátor	áno
internet	áno

Zdroj: Obecný úrad

Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby

Obyvatelia Vyšného Žipova musia za základnou zdravotnou starostlivosťou poväčšine dochádzať. V obci sa síce nachádza zdravotné stredisko, v tom však sídli len ambulancia praktického lekára pre dospelých. Ostatné ambulancie základnej zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov obce Vyšný Žipov, v rámci ktorých sa zriaďujú zdravotné obvody (ambulancia praktického lekára pre deti a dospelých, ambulancia zubného lekára a gynekologická ambulancia), sa nachádzajú v Bystrom, Hanušovciach nad Topľou a vo Vranove nad Topľou. Ďalšie špecializované zdravotné ambulancie sa nachádzajú v okolitých mestách.

Najbližšia stanica Hasičského a záchranného zboru (profesionálnych hasičov) sídli v Hanušovciach nad Topľou (rovnako tak najbližšia stanica rýchlej zdravotníckej pomoci). Vo Vyšnom Žipove je zriadený Dobrovoľný hasičský zbor obce (DHZ-O) a funguje tu aj občianske združenie dobrovoľných hasičov. Spomedzi základných služieb sú v obci k dispozícii viaceré predajne rozličného tovaru, pohostinské služby a tiež pošta. Nenachádza sa tu bankomat. Spomedzi obchodno-prevádzkových služieb je v obci k dispozícii napr. záhradníctvo, autoservis, pneuservis alebo drevovýroba.

Tabuľka 18: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2023)

Praktický lekár pre dospelých	áno	Zariadenie sociálnych služieb	nie
Praktický lekár pre deti a dospelých	nie	Pošta	áno
Stomatologická ambulancia	nie	Predajňa zmiešaného tovaru	áno
Gynekologická ambulancia	nie	Bankomat	nie
Lekárneň	áno	Stanica Hasičského a záchr. zboru	nie
Záchranná zdravotná služba	nie	Dobrovoľný hasičský zbor obce	áno

Zdroj: Obecný úrad

Z hľadiska poskytovania sociálnych služieb (na základe zákona o sociálnych službách) zabezpečuje obec Vyšný Žipov svojim obyvateľom nasledovné sociálne služby a sociálnu pomoc:

- **posudková činnosť na účely odkázanosti na sociálnu službu:** povinná činnosť, ktorú obec v prípade potreby zabezpečuje na základe zákona o sociálnych službách;
- **základné sociálne poradenstvo:** v prípade potreby poskytovanie potrebných informácií jednotlivcom.

V obci nepôsobia žiadni iní verejní ani neverejní poskytovatelia sociálnych služieb.

Školstvo, kultúrno-spoločenský život a šport

V rámci predprimárneho vzdelávania je v obci na adrese Vyšný Žipov 22 k dispozícii materská škola, ktorá funguje ako neprávny subjekt a jej zriaďovateľom je obec Vyšný Žipov. Materská škola poskytuje celodennú výchovu a vzdelávanie, v šk. roku 2022/2023 ju navštevuje 39 detí. Popri materskej škole funguje aj školská jedáleň.

Vo Vyšnom Žipove sa nachádza aj plne organizovaná základná škola. Ide o samostatný právny subjekt, ktorého zriaďovateľom je obec Vyšný Žipov. Popri ZŠ je (okrem školskej jedálne) zriadený (ako organizačná zložka ZŠ) aj školský klub detí, v ktorom majú žiaci školy možnosť absolvovať v popoludňajších hodinách rôzne výchovno-vzdelávacie aktivity. Základnú školu v šk. roku 2022/2023 navštevuje 170 žiakov. Okrem MŠ a ZŠ sa vo Vyšnom Žipove nachádza aj elokované pracovisko súkromnej základnej umeleckej školy (ZUŠ), ktorej zriaďovateľom je občianske združenie Slovenská regionálna spoločnosť, o.z.

Kultúrny život v obci je primeraný veľkosti obce – počas roka sa tu koná niekoľko kultúrno-spoločenských podujatí. Z hľadiska infraštruktúry kultúrnych zariadení má obec vybudovaný kultúrny dom, ktorý sa nachádza v centre obce a je plne zrekonštruovaný. Jeho priestory sa využívajú na organizáciu rôznych podujatí. Z hľadiska fungovania rôznych kultúrno-spoločenských telies možno konštatovať, že v obci pôsobí cirkevný spevácky zbor. Žiadna iná ochotnícka folklórna skupina v obci nepôsobí.

Pre potreby športového vyžitia obyvateľov je v obci vybudovaný športový (futbalový) areál, ktorého súčasťou je aj sociálna budova so šatňami a tribúnou. Okrem toho je v centrálnej časti obce vybudovaný menší park s detským ihriskom a pri ZŠ je k dispozícii tiež viacúčelové ihrisko.

Tabuľka 19: Infraštruktúra kultúry a športu

Kultúrny dom	áno	Telocvičňa	nie
Kino	nie	Športové ihrisko prírodné	áno
Obecná knižnica	nie	Športové ihrisko umelé	áno
Ochotnícky divadelný súbor	nie	Detské ihrisko	áno
Folklórny súbor	nie	Športový klub	áno

Zdroj: Obecný úrad

Administratívno-správne služby

Na kvalitu života obyvateľov obce vplýva aj dostupnosť administratívno-správnych služieb subjektov verejnej správy. Možno konštatovať, že čím viac služieb je v obci dostupných, tým väčší je komfort obyvateľstva. Dostupnosť (blízkosť; nízka náročnosť na dochádzku za danými službami, či už z hľadiska vzdialenosti alebo času) administratívno-správnych služieb patrí medzi dôležité faktory ovplyvňujúce migračný pohyb obyvateľstva v obci.

Tabuľka 20: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správnych služieb

Inštitúcia	Miesto poskytovania služieb
Matričný úrad	Vyšný Žipov
Pracovisko Finančnej správy	Vranov nad Topľou
Pracovisko Obvodného oddelenia policajného zboru	Hanušovce nad Topľou
Okresný súd	Vranov nad Topľou
Okresný úrad	Vranov nad Topľou
Pobočka Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Vranov nad Topľou

Zdroj: vlastné spracovanie

Bezpečnosť v obci

V intraviláne obce je zavedený monitorovací kamerový systém, ktorého súčasťou je aktuálne 16 kamier. Tie monitorujú najmä budovy v majetku obce (a im príslušné priestory). Z hľadiska prevencie kriminality, prípadného protispoločenského správania a v záujme spoľahlivejšieho zisťovania príp. porušení zákona by bolo vhodné existujúci kamerový systém v obci rozšíriť a osadiť ďalšie kamery na monitoring verejných priestranstiev, príp. aj potenciálne problémových úsekov z hľadiska cestnej premávky (napr. prechody pre chodcov a pod.).

Hospodárske pomery

Polohová atraktivita územia

V Slovenskej republike sa v plnej miere uplatňuje západo-východný gradient rozvoja, ktorý je odzrkadlením západo-východného gradientu rozvoja v Európe (v súvislosti s ekonomickou výkonnosťou krajín sa v Európe spomína taktiež severo-južný gradient rozvoja). Na Slovensku sa daná skutočnosť prejavuje tým spôsobom, že najvyspelejšie regióny sa nachádzajú v jeho západnej a najzaostalejšie v jeho východnej časti, pričom úroveň rozvoja smerom od západu na východ postupne klesá² (najmä čo sa týka ukazovateľov ako tvorba HDP, miera nezamestnanosti, ekonomická aktivita obyvateľstva, príjmy obyvateľstva, tvorba nových pracovných miest, ale aj infraštruktúrne vybavenie regiónov, kvalita domového a bytového fondu a pod). Makropolohová atraktivita obce Vyšný Žipov, ležiacej na východnom Slovensku, je teda z aspektu jej potenciálu pre pritiažnutie investícií do priemyselnej výroby, resp. do prevádzok s vysokým počtom zamestnancov (napr. rôzne centrálné veľkosklady a pod.) veľmi nízka, keďže ekonomicky najrozvinutejšie regióny krajiny sa nachádzajú najmä na západe (s výnimkou funkčných mestských regiónov Košíc a Prešova).

Hoci má obec z makropolohového hľadiska nevýhodnú polohu v menej rozvinutom regióne východného Slovenska, z mezopolohového hľadiska je už jej lokalizácia výhodnejšia. Poloha obce vo vzťahu k regionálnym ekonomickým centrami je totižto relatívne dobrá. Najvýraznejšími ekonomickými centrami v regióne sú mestá Prešov a Košice (Košice ešte môžu tvoriť rádius dennej dochádzky do zamestnania), menším centrom v blízkosti Vyšného Žipova je aj Vranov nad Topľou.

Vzhľadom na vyššie uvedené by asi nebolo namieste domnievať sa, že priamo obec Vyšný Žipov má veľký potenciál pre prilákanie rôznych významných investícií (napr. do priemyselnej výroby, logistiky a pod.) s vyšším počtom nových pracovných miest. V blízkosti obce sa však nachádzajú viaceré väčšie aj menšie centrá zamestnanosti, ktoré zabezpečujú pracovné príležitosti pre široké okolie a ktoré majú zároveň potenciál tvorby ďalších nových pracovných miest. Obyvateľstvo obce teda môže svoju zamestnanosť riešiť formou dennej dochádzky do zamestnania do okolitých miest.

Pol'nohospodárstvo a priemysel

V štruktúre poľnohospodárskej pôdy v katastri obce prevláda orná pôda (320,2 ha) nad trvalými trávami porastmi (207,8 ha). V poľnohospodárskej výrobe majú teda vzhľadom k rozsiahlejším plochám ornej pôdy i TTP pomerne priaznivé podmienky tak rastlinná, ako aj živočíšna poľnohospodárska výroba³. V katastri obce hospodári viacero subjektov poľnohospodárskej veľkovýroby.

Z hľadiska priemyselnej výroby sa vo Vyšnom Žipove žiadne priemyselné prevádzky nenachádzajú. Obyvateľstvo obce pracujúce v priemysle dochádza za prácou najmä do Prešova a Vranova.

² Presnejšie, v súvislosti s úrovňou rozvoja jednotlivých slovenských regiónov sa v odbornej literatúre spomína rozdelenie Slovenska na bohatý (severo) západ a chudobný (juho) východ, pričom región východného Slovenska patrí práve do tej chudobnejšej časti.

³ Toto konštatovanie sa však týka len dostupnej plochy na poľnohospodársku výrobu, neberieme tu do úvahy ďalšie dôležité faktory, ako sú napr. klimatické, orografické alebo pôdne pomery, prípadné nájomné vzťahy a pod.

Tabuľka 21: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2022; v ha)

Poľnohospodárska pôda						
orná pôda	chmeľnice	vinice	záhrady	ovocné sady	TTP	spolu
320,2	0,0	0,0	17,7	6,8	207,8	552,4
Nepoľnohospodárska pôda						
lesné pozemky	vodné plochy	zastavané plochy a nádvoría		ostatné plochy		Spolu
298,7	21,2	49,4		10,9		380,2
Celková výmera územia						932,6

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Cestovný ruch

Cestovný ruch predstavuje interdisciplinárne odvetvie hospodárstva, na realizácii ktorého sa podieľa mnoho ďalších oblastí, ako sú napr. poľnohospodárstvo (v ostatnom období najmä ekologické poľnohospodárstvo a agroturistika), priemysel, stavebníctvo, služby a pod. Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu vyjadrujú príťažlivosť územia pre účastníkov cestovného ruchu, vytvárajú motiváciu pre návštevu danej lokality. Obec Vyšný Žipov leží pomerne ďaleko od najvýznamnejších turistických regiónov v rámci Slovenska (Tatry, Slovenský raj, Liptov, Orava, Spiš a pod.), čo pre obec znižuje potenciál rozvoja cestovného ruchu v nejakom masívnejšom meradle. Obec síce z geografického hľadiska leží neďaleko rekreačnej oblasti Domaša, priame (a rýchle) cestné spojenie však neexistuje a tak možno konštatovať, že turista, ktorý by chcel navštíviť Domašu, by sa pravdepodobne neubytoval práve vo Vyšnom Žipove.

Lokalizačné predpoklady rozvoja CR priamo v katastri obce Vyšný Žipov sú zatiaľ na veľmi slabej úrovni. V obci nie je žiadna ponuka komerčných ubytovacích a stravovacích služieb pre turistov. Veľmi obmedzená je aj ponuka možností trávenia voľného času. V nadväznosti na všetky vyššie uvedené skutočnosti možno skonštatovať, že cestovný ruch v obci Vyšný Žipov nebude v blízkej budúcnosti odvetvím, ktoré by pre jej obyvateľov zabezpečovalo príjmy.

Finančné hospodárenie

Finančné hospodárenie obce sa realizuje prostredníctvom rozpočtu obce, zostavovaného podľa dikcie § 9 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení na obdobie jedného kalendárneho roka. Pravidlá rozpočtového hospodárenia obce upravuje zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V § 5 uvedeného zákona sú príjmy obce definované nasledovne:

- výnosy miestnych daní a poplatkov podľa osobitného predpisu
- nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce a z činnosti obce a jej rozpočtových organizácií podľa tohto alebo osobitného zákona,
- úroky a iné príjmy z finančných prostriedkov obce,
- sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené obcou,
- dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech obce,
- podieľ na daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu,
- dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a dotácie zo štátnych fondov,
- ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok,
- účelové dotácie z rozpočtu VÚC alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov,

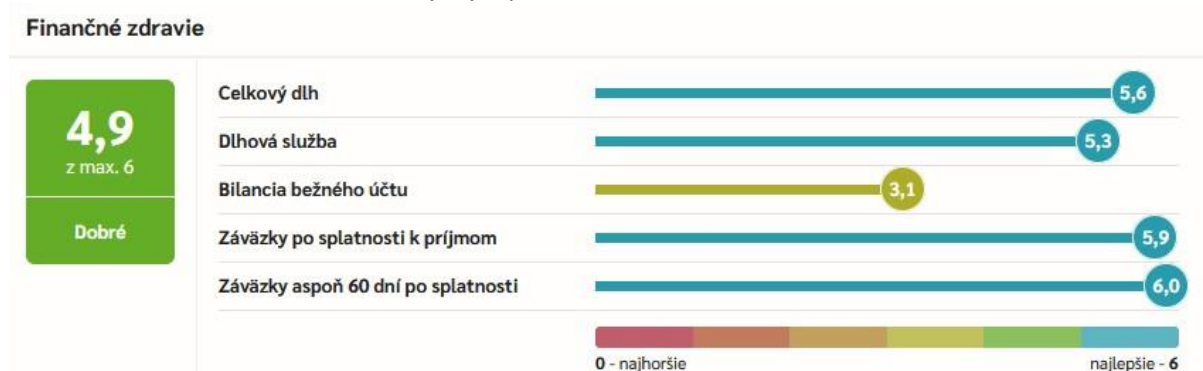
- j) prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na tento účel,
- k) iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

Obec môže na plnenie svojich úloh použiť aj prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov, prostriedky získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení, návratné zdroje financovania a združené prostriedky.

V súlade s § 9 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy zostavuje viacročný rozpočet. Tento viacročný rozpočet predstavuje ekonomický nástroj finančnej politiky obce, v ktorom sú v rámci jej pôsobnosti vyjadrené zámery rozvoja územia a potrieb obyvateľov vrátane programov obce najmenej na tri rozpočtové roky.

Ako ukazuje nasledujúci obrázok, obec Vyšný Žipov má dobré finančné zdravie. Ide o hodnotenie spoločnosti INEKO, ktorá na základe rôznych kritérií vypočítava finančné zdravie jednotlivých slovenských samospráv. Obec Vyšný Žipov získala 4,9 bodu zo 6 možných. Finančné zdravie samosprávy je za obdobie kalendárneho roku 2021 (novšie dáta zatiaľ k dispozícii nie sú).

Obrázok 2: Finančné zdravie obce Vyšný Žipov

Zdroj: hospodarenieobci.sk

Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi

Dotazníkový prieskum názorov obyvateľstva bol realizovaný v mesiaci apríl 2023. Obyvatelia mohli vyplňať dotazník prostredníctvom internetu, pričom do domácností bola distribuovaná aj jeho tlačенá verzia. Odkaz na online dotazník bol zverejnený na webovom sídle obce. V dotazníku boli použité otvorené, uzavreté aj polouzavreté druhy otázok, ktoré skúmali demografickú a socioekonomickú štruktúru respondentov, spokojnosť respondentov s rôznymi oblasťami života obce, návrhy respondentov ohľadom rozvoja obce a pod.

Celkovo bolo vyplnených spolu 101 dotazníkov, z toho 64 v online priestore a 37 prostredníctvom tlačenej verzie. Z celkovej štruktúry odpovedí v celom dotazníku je namieste predpokladať, že s najvyššou pravdepodobnosťou sa dotazníkového prieskumu zúčastnil len nízky počet príslušníkov rómskej komunity. V nasledovnom prehľade prinášame ucelené zhodnotenie výsledkov dotazníkového prieskumu (ktoré sú v niektorých prípadoch pre lepšiu prehľadnosť doplnené o graficky znázornené odpovede).

Odpovede respondentov

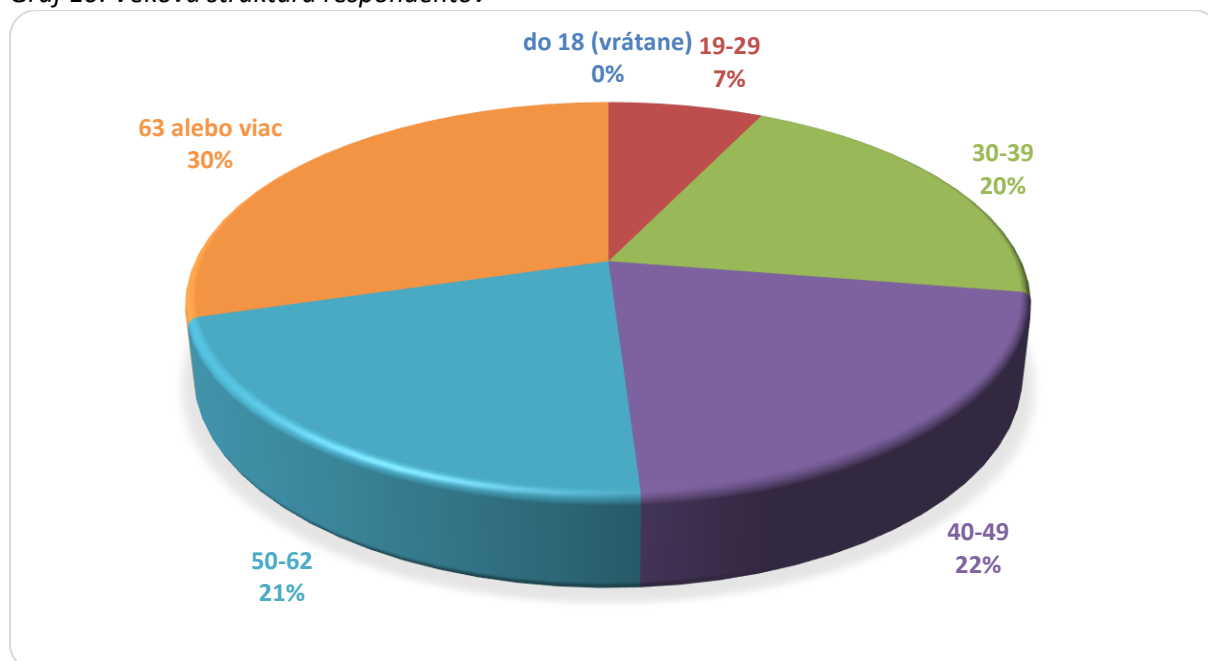
Základné charakteristiky respondentov

- Prieskumu sa zúčastnilo 57 žien a 38 mužov (6 respondentov svoje pohlavie neuviedlo). Veková štruktúra respondentov bola pomerne vyrovnaná. Stredné vekové kategórie (30-39, 40-49 a 50-62 rokov) sa podieľali 20 až 22 % podielom (každá z vymenovaných kategórií) a veková skupina 19-29 rokov 7 % podielom. Najvyšší podiel respondentov tvorili dôchodcovia – 30 %. Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry prevládali respondenti so strednou školou s maturitou

(47 %), vysokoškolské vzdelanie malo 28 % a stredoškolské vzdelanie bez maturity 22 % respondentov. Základné vzdelanie deklarovali ako svoje najvyššie ukončené vzdelanie 3 % respondentov.

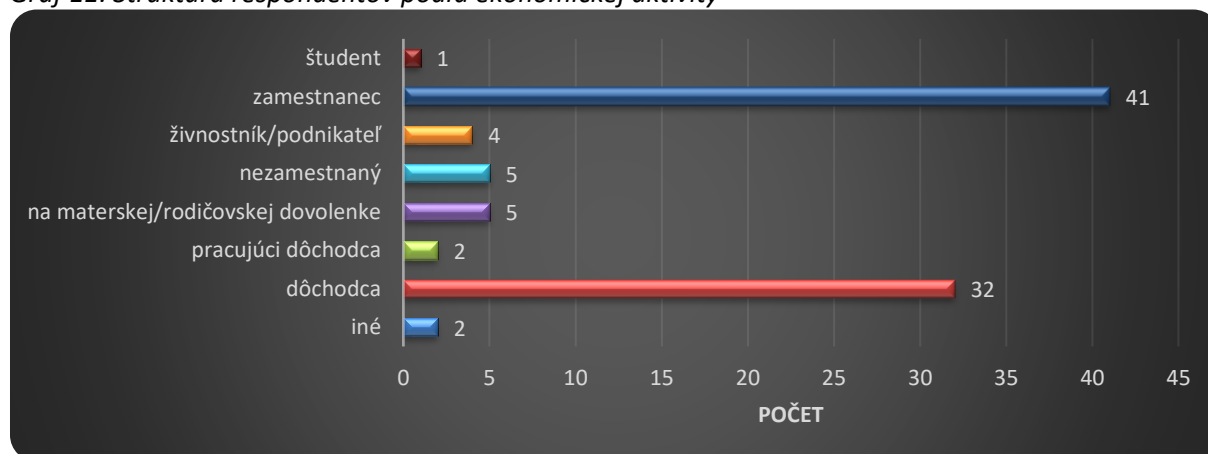
Graf 10: Veková štruktúra respondentov

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

- Z hľadiska ekonomickej aktivity dominovali zamestnanci (41 zo 101 respondentov) a dôchodcovia (32 osôb), ostatné ekonomické kategórie boli zastúpené v oveľa menšej miere (12 respondentov svoj ekonomický status neuviedlo).

Graf 11: Štruktúra respondentov podľa ekonomickej aktivity

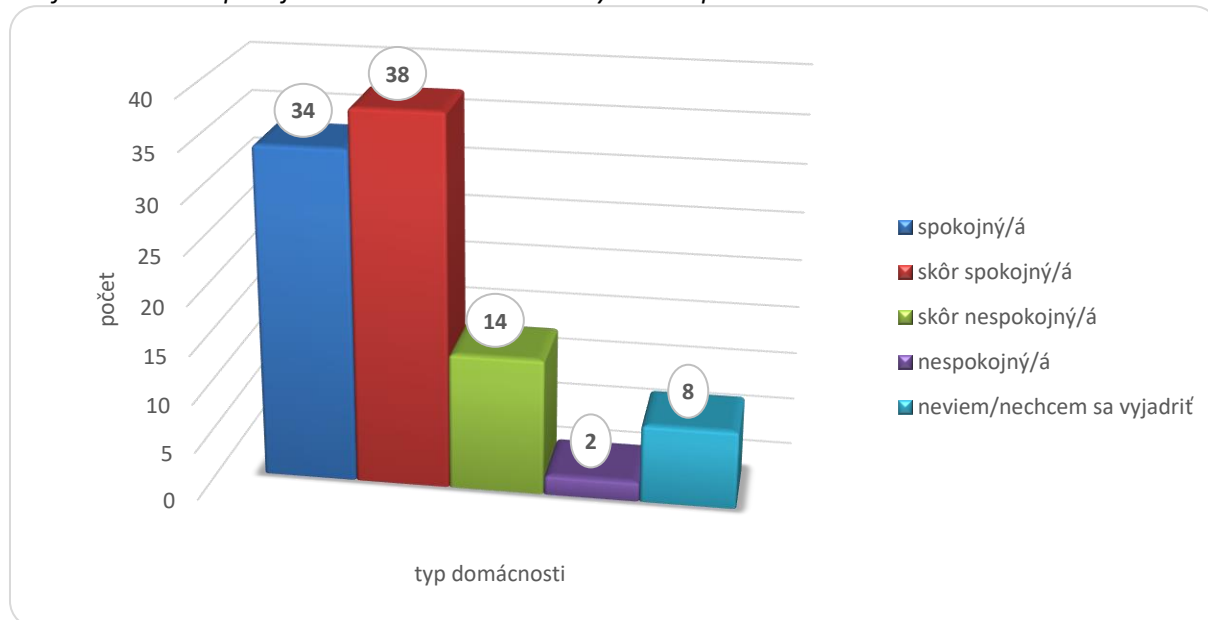
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Spokojnosť s vybranými oblasťami života obce

- Potešiteľnou pre obec je skutočnosť, že až 81 % respondentov (z celkovo 95 osôb, ktoré svoju odpoveď na túto otázku uviedli) je z hľadiska celkovej spokojnosti s kvalitou života v obci spokojných (odpovede spokojný alebo skôr spokojný). Nespokojnosť s kvalitou života v obci vyjadrilo 18 % respondentov (nespokojný alebo skôr nespokojný).

Graf 12: Celková spokojnosť s kvalitou života vo Vyšnom Žipove

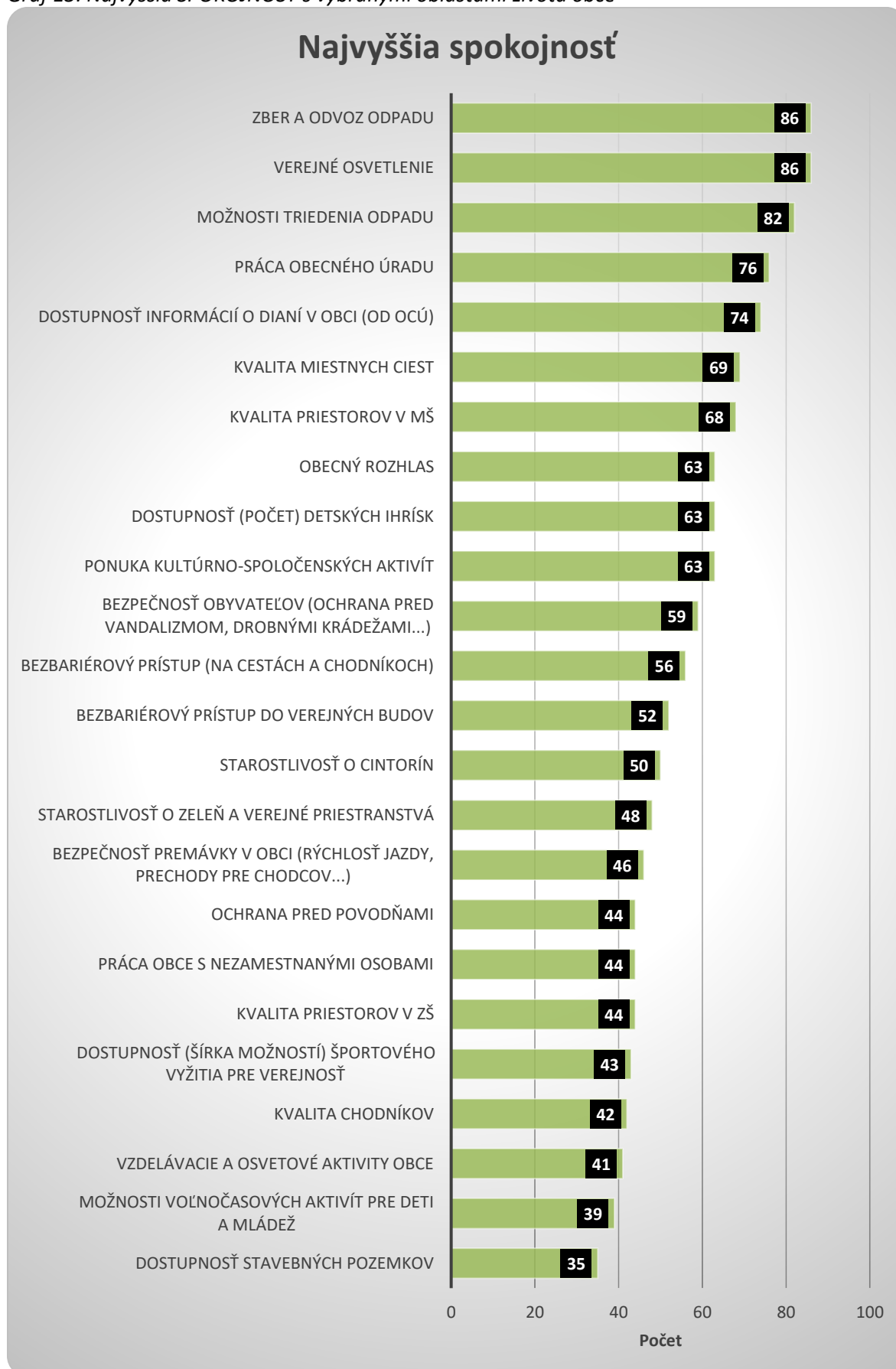

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

- Najvyššia spokojnosť (prvých 5 odpovedí s najvyšším počtom „hlasov“) bola vyjadrená so zberom a odvozom odpadu, verejným osvetlením, možnosťami triedenia odpadu, prácou obecného úradu a s dostupnosťou informácií o dianí v obci.
- Respondenti mali možnosť vyjadriť svoju spokojnosť alebo nespokojnosť s vopred „prednastavenými“ oblasťami života obce. Na výber pritom mali až 24 rôznych možností, týkajúcich sa odpadov, bývania, kultúry, športu, voľného času, školstva, bezpečnosti, starostlivosti o zeleň a pod.
- Hoci až 86 respondentov bolo spokojných s verejným osvetlením v obci, na iných miestach tohto dotazníka sa opakovane viackrát vyskytovali odpovede (námety) ohľadom zlepšenia verejného osvetlenia (napr. rozšírenie osvetlenia pozdĺž chodníkov, pri dome smútku a pod.).

Graf 13: Najvyššia SPOKOJNOSŤ s vybranými oblasťami života obce

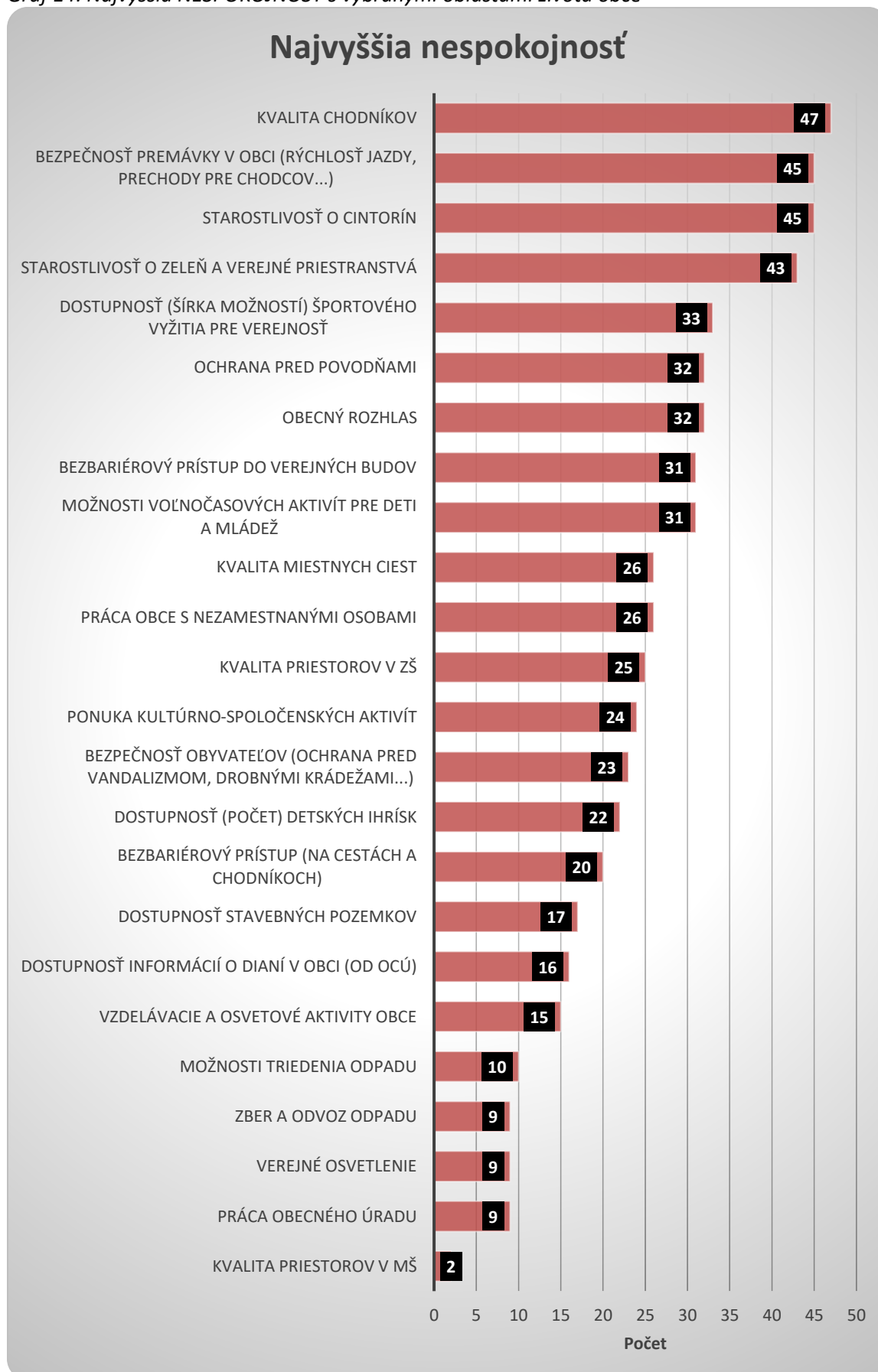
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

- Na druhej strane, najvyššia NEspokojnosť bola vyjadrená s kvalitou chodníkov, bezpečnosťou premávky v obci (rýchlosť jazdy, prechody pre chodcov...), so starostlivosťou o cintorín a starostlivosťou o zeleň a verejné priestranstvá. Z ostatných odpovedí možno dedukovať, že okrem samotnej kvality (niektorých) existujúcich chodníkov sú v otázke chodníkov respondenti nespokojní najmä s tým, že v obci celkovo chýba viac vybudovaných chodníkov (najmä popri hlavnej ceste z obce na rázcestie k autobusovej zastávke, ale aj na iných miestach v obci).
- Témy nekvalitných chodníkov a rýchlej jazdy po obci pritom významne rezonovali aj v ostatných (otvorených) otázkach tohto prieskumu, čo naznačuje, že tieto oblasti možno považovať za najviac problematické, ktoré obyvateľstvo obce trápia a ktorým by sa samospráva obce mala venovať.

Graf 14: Najvyššia NESPOKOJNOSŤ s vybranými oblasťami života obce

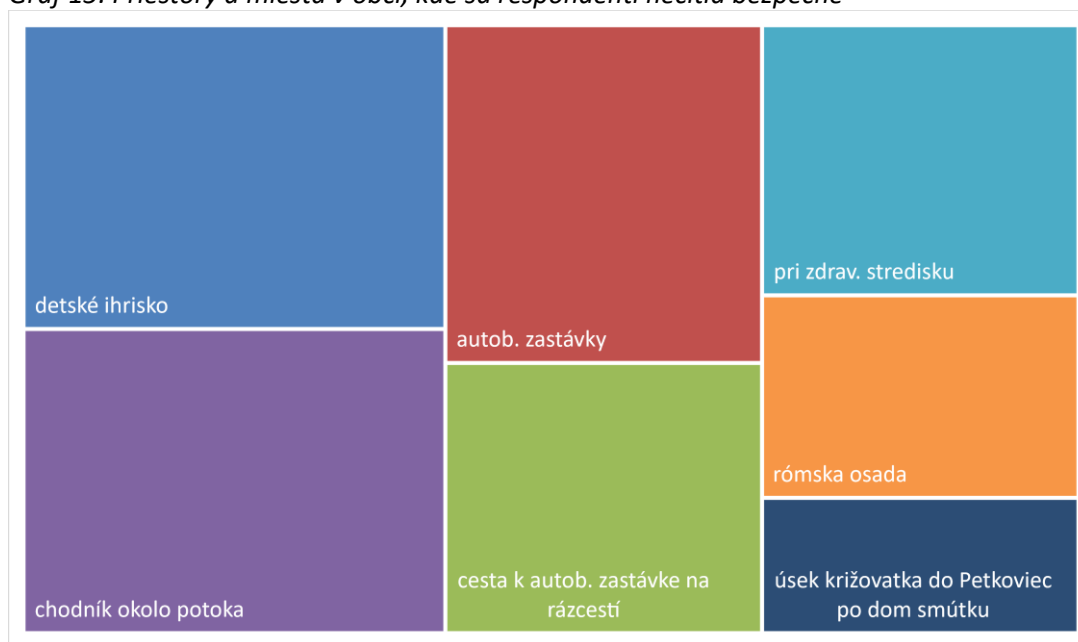
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Verejné priestory

- Miestami a priestormi v obci, kde sa respondenti cítia najmenej bezpečne, sú najmä priestory detského ihriska v centre obce (kde sa často „zgrupujú“ rôzne mladistvé osoby a niekedy aj osoby v dospelom veku, ktoré tam neprišli so svojimi deťmi ani s cieľom hrať sa; sú hluční, pokrikujú po okoloidúcich, popíjajú; podľa vyjadrení niektorých respondentov sa v priestoroch detského ihriska niekedy vyskytujú aj porozbíjané sklá, čo je už pre hranie detí nebezpečné) a chodník okolo potoka, ktorý je podľa vyjadrení respondentov nekvalitný a slabo osvetlený (najmä od Hlavnej ulice na ulicu Chrást).
- Okrem najviac spomínaných odpovedí ohľadom nebezpečných miest (viď nasledujúci graf) uvádzali respondenti medzi odpoveďami aj námestie v obci a ulicu za kultúrnym domom (vedúcu k ihrisku).
- Navyše, podľa vyjadrení respondentov dochádza na viacerých miestach v obci k zgrupovaniu najmä rómskej mládeže, ktorá tam odhadzuje odpadky, správa sa nemravne, obťažuje okoloidúcich rôznymi pokrikmi, nadávkami a pod. – a to napríklad pri ceste zo školy, alebo v neskorších hodinách napr. na autobusových zastávkach a inde.
- Z hľadiska bezpečnosti boli viackrát spomenuté (síce nie v odpovediach na túto otázku, ale pri iných otázkach; obsahom však tieto odpovede patria na toto miesto) problémy ohľadom „šancu na Kučovej“, ktorý je podľa vyjadrení respondentov upchatý, voda z neho neodteká a je určite potrebné ho vyčistiť.

Graf 15: Priestory a miesta v obci, kde sa respondenti necítia bezpečne

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

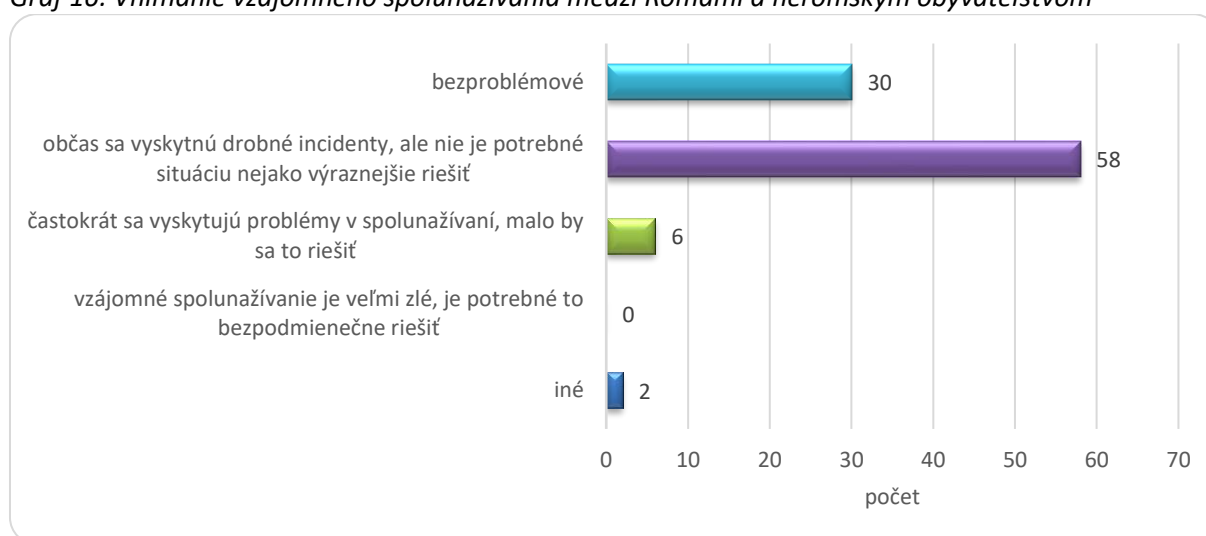
Vzájomné spolunažívanie medzi Rómami a nerómskym obyvateľstvom, možnosti riešenia

- Až tretina respondentov považuje vzájomné spolunažívanie za úplne bezproblémové a ďalšie cca 2/3 sa vyjadrili, že situáciu nie je potrebné nejako výraznejšie riešiť. To je pomerne zaujímavé, nakoľko v iných (otvorených) otázkach tohto dotazníka sa pravidelne vyskytovali odpovede ohľadom problematického vzájomného spolunažívania z dôvodu nevhodného správania sa niektorých Rómov na verejnosti (cca 20-30 odpovedí v jednotlivých otvorených otázkach bolo „venovaných“ tejto téme).

- Najväčšie problémy predstavuje správanie sa Rómov na verejnosti. Takmer všetci respondenti, ktorí sa v otvorenej otázke konkrétne vyjadrili k tomu, čo je podľa nich na vzájomnom spolunažívaní problematické, jednoznačne označili rôzne formy správania sa Rómov na verejnosti. Za obzvlášť problematické považujú respondenti najmä hluk na uliciach (najmä vo večerných hodinách), vyhadzovanie odpadkov kdekoľvek na ulici a správanie sa rómskej mládeže na uliciach a voči okoloidúcim (pokrikovanie po okoloidúcich, nadávky, hlasná hudba a pod.).
- Z hľadiska návrhu možných riešení respondenti uvádzali najmä výchovu mládeže alebo jej častejšie monitorovanie.
- Nakoľko v odpovediach na túto otázku (týkajúcu sa vzájomného spolunažívania medzi Rómami a nerómami) sa vyskytovali aj rôzne iné odpovede, ktoré s ňou obsahovo nesúviseli, tieto odpovede uvádzame v prílohe.

Graf 16: Vnímanie vzájomného spolunažívania medzi Rómami a nerómskym obyvateľstvom

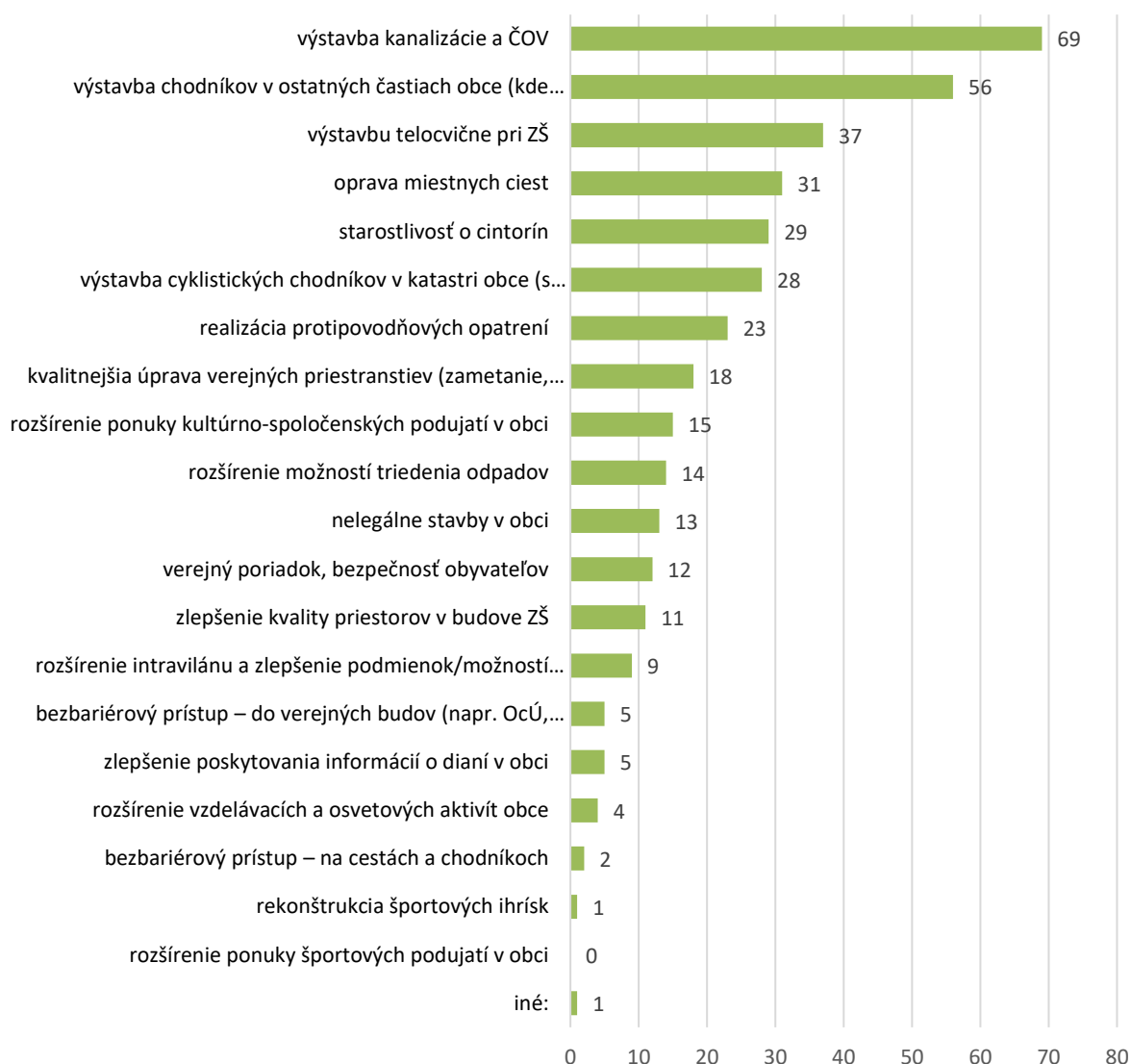
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Oblasť, ktorá by sa v obci mala riešiť prioritne

- Respondenti si mohli vybrať maximálne 5 z prednastavených odpovedí a tak označiť, ktorým oblastiam by sa mala v obci venovať prioritná pozornosť. Jednoznačne najvyššiu prioritu medzi respondentmi má výstavba kanalizácie a čističky odpadových vôd, za ktorú „hlasovalo“ až 69 osôb. Zároveň má veľmi výraznú podporu aj výstavba nových chodníkov v obci.
- Na druhej strane, respondenti si vôbec neželajú ďalšie rozširovanie športových podujatí ani prípadnú rekonštrukciu športovísk.

Graf 17: Oblasť, ktorá by sa v obci mala riešiť prioritne

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Voľný priestor na vyjadrenie

- V závere bol respondentom ponechaný voľný priestor na akékoľvek vyjadrenie ohľadom rozvoja obce. Odpoveď na túto otázku (resp. možnosť) poskytlo až 39 osôb. Súhrnne možno konštatovať, že uvedené boli veľmi rôznorodé odpovede / návrhy / postrehy a pod. Z tohto dôvodu ich uvádzame v plnom znení (v prílohe).

Zhrnutie kľúčových zistení

Poznatky zistené dotazníkovým prieskumom nemožno v žiadnom prípade považovať za smerodajné (v zmysle – že by sa týmito výsledkami mala obec striktne riadiť). V každom prípade však prinášajú samosprávnym orgánom obce určitý prehľad o názoroch a preferenciách miestneho obyvateľstva v oblasti rozvojových zámerov obce. Tzn., že získané poznatky môže samospráva Vyšného Žipova využiť pri plánovaní a schvaľovaní rôznych rozvojových aktivít (investičných aj neinvestičných) v obci. Najdôležitejšie výstupy z prieskumu teda sú:

- Veľká väčšina respondentov je celkovo spokojných s kvalitou života v obci Vyšný Žipov. Aj napriek tejto skutočnosti však v obci existujú viaceré problémy, ktoré je potrebné riešiť (viď nižšie).
- Naprieč celým dotazníkom rezonujú v odpovediach respondentov dve kľúčové (najdôležitejšie, najvypuklejšie) témy, resp. problémy:

Spolužitie Rómov a „nerómov“:

Obyvateľov obťažuje nevhodné správanie sa určitých osôb, ktoré nerešpektujú zaužívané spoločenské normy slušného správania, sú hluční, znečisťujú priestranstvá odpadkami, obťažujú okoloidúcich a pod.

Infraštruktúra v obci:

Z pohľadu technickej a dopravnej infraštruktúry v obci chýba najmä verejná kanalizácia a ČOV. Za problematické však určite možno (na základe odpovedí respondentov) považovať aj chýbajúce chodníky, resp. nekvalitný stav niektorých existujúcich chodníkov, vrátane ich nedostatočného osvetlenia.

A.II Analýza vonkajšieho prostredia

Vonkajšie prostredie v kontexte tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja predstavuje pre obec tie oblasti, ktoré síce ovplyvňujú jej rozvoj (v rôznej miere, či už významne alebo len okrajovo), avšak obec ich zároveň nedokáže svojou činnosťou nijako ovplyvniť. V makroregionálnej mierke je dôležitým činiteľom rozvoja obce európsky rozvojový koncept „Red octopus“, ktorý stanovuje hlavné rozvojové centrá Európy. Ide o tzv. „červenú chobotnicu“ (pomenovanie podľa tvaru tejto rozvojovej siete), ktorá spája najrozvinutejšie európske sídelné a aglomeračné centrá a centrá, ktoré majú najväčší potenciál ďalšieho rozvoja. Jedno z ramien „červenej chobotnice“ prechádza aj Slovenskom, a to jeho juhozápadnou časťou (oblasť Bratislavy). Obec Vyšný Žipov je teda od tohto ramena značne vzdialená.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001) vyhodnotila jednotlivé sídelné centrá Slovenska ako terciárne centrá, t.j. centrá na základe ich terciárnej obslužnosti (úrovne vybavenosti vybranou vyššou občianskou vybavenosťou). Takýmto spôsobom bolo na národnej úrovni vytvorených päť skupín obcí (okrem Bratislavy a Košíc, ktoré stoja samostatne a nepatria do žiadnej skupiny), ktoré naznačujú úroveň obsluhy ako pre vlastné mesto, tak pre jeho zázemie (prvé tri skupiny sa pritom členia na dve podskupiny). Najbližšie centrá osídlenia pre obec Vyšný Žipov predstavujú mestá Hanušovce nad Topľou (5. skupina), Gíraltovce (5. skupina), Vranov nad Topľou (2b. skupina) a Prešov (1a. skupina) centier osídlenia.

Okrem centier osídlenia KURS 2001 na Slovensku stanovila jadrové ťažiská osídlenia, ktoré sú navzájom pospájané rozvojovými osami I. stupňa. Ostatné sídelné centrá sú pospájané osami II. a III. stupňa. Tieto rozvojové a urbanizačné osi sú súčasťou vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry. Podporujú sídelné väzby medzi obcami a rovnovážny sídelný rozvoj vrátane rozvoja vidieka. Vytvárajú podmienky pre dostupnosť k infraštruktúram, zachovanie a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva a zabezpečujú požiadavky, ktoré sú na sídelnú štruktúru kladené z hľadiska ekonomických, sociálnych a environmentálnych potrieb.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 stanovuje tri stupne rozvojových osí, ktoré vychádzajú z nasledovných kritérií:

- rozvojová os prvého stupňa – prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu rýchlostného typu,
- rozvojová os druhého stupňa – prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železnicu nadregionálneho významu alebo jednu rýchlostnú cestu,
- rozvojová os tretieho stupňa – prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom, ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.

Z pohľadu rozvoja územia Slovenska najdôležitejšia, teda rozvojová os I. stupňa, prepája Bratislavu a Košice (o. i.) severoslovenským dopravným koridorom cez Žilinu, Poprad a Prešov. Obec Vyšný Žipov teda na tejto najvýznamnejšej osi neleží a z tohto dôvodu možno len ťažko očakávať priaznivý rozvojový impulz pre obec z vonkajšieho prostredia prostredníctvom súkromných investorov (ktorí by sa nemuseli usadiť priamo v obci, stačilo by v jej blízkosti – tak, aby vytvorili nové pracovné príležitosti v rámci rádia dennej dochádzky do zamestnania z obce Vyšný Žipov).

Výrazným vonkajším rozvojovým impulzom pre oblasť okresu Vranov nad Topľou by mohla byť zvýšená podpora zo strany vlády formou investičných stimulov pre tie priame zahraničné investície, ktoré sa realizujú čo najbližšie k tomuto regiónu (keď už nie priamo v ňom). Skúsenosti však ukazujú, že od roku 2002, kedy sa začalo s poskytovaním investičnej pomoci, jednotlivé slovenské vlády touto formou podporovali smerovanie priamych zahraničných investícií primárne do najrozvinutejších regiónov Slovenska (najmä do trojuholníka Bratislava – Trnava – Nitra, do Košíc a oblasti stredného Považia po

Žilinu). Do oblasti Vranova nad Topľou smerovala len úplne minimálna časť investičnej pomoci vlády. Z prostredia investičnej pomoci teda len ťažko očakávať priaznivé rozvojové impulzy pre región v blízkej budúcnosti.

Ďalším rozvojovým impulzom, ktorý by mohol prísť z vonkajšieho prostredia, je (najmä finančná) pomoc vlády pre najmenej rozvinuté okresy, poskytovaná v súlade so zákonom č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov (NRO). Jedným z týchto NRO je aj okres Vranov nad Topľou. Podpora v rámci NRO má smerovať najmä na tvorbu nových pracovných miest. Hoci finančný balík, dostupný pre okres v rámci tejto podpory, nie je nejaký obrovský a teda neznamená nejaké výrazné investície, v prípade jeho vhodného využitia môže čiastočne prispieť k rozvoju okresu ako takého (a v rámci neho aj k rozvoju obce Vyšný Žipov).

Spomínaná politika územnej podpory v rôznej forme (napr. investičná pomoc a pod.) a množstvo ďalších faktorov (napr. faktor sídelnej hierarchie, faktor makropolitologickej atraktivity, faktor veľkej dopravnej infraštruktúry, faktor historickej marginality, faktor depresnosti priľahlých prihraničných regiónov a pod.; Korec 2005) prispeli (a naďalej prispievajú) k veľmi nerovnovážnemu regionálnemu vývoju v rámci Slovenska, keď sa medzi jednotlivými jeho regiónmi vytvorili pomerne výrazné regionálne disparity. Vytvorila sa tak významná priestorová polarizácia spoločnosti s existenciou centier na strane jednej a periférií (vnútorných aj prihraničných periférnych regiónov) na strane druhej. V takomto periférnom regióne leží aj obec Vyšný Žipov.

Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027

Jednou z možných ciest získavania finančných prostriedkov na realizáciu investičných akcií sú Európske štrukturálne a investičné fondy. Napriek tomu, že tieto európske štrukturálne a investičné fondy sú na Slovensku z aspektu regionálneho rozvoja definované ako „doplňkové“ zdroje financovania, v súčasnom modeli regionálnej politiky a nastavenia financovania samospráv sú práve tieto prostriedky z EŠIF hlavným zdrojom financií, bez ktorého by len ťažko boli samosprávy schopné financovať svoje rozvojové investičné projekty. V programovom období EÚ 2014 – 2020 čerpal Slovensko európske štrukturálne a investičné fondy v rámci Cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti a v rámci Cieľa Európska územná spolupráca. V roku 2023 sa toto programové obdobie (z hľadiska financovania a ukončenia projektov) končí, pričom aktuálne sa už nachádzame v programovom období 2021-2027.

Schválená je už Partnerská dohoda medzi Slovenskom a EÚ na nastávajúce programové obdobie 2021-2027 a taktiež Operačný program Slovensko (SR už teda v novom období bude mať len jeden operačný program, čo je oproti minulému obdobiu 2014-2020 významná zmena). Riadiaci orgán OP Slovensko (ktorým je MIRRI SK) a sprostredkovateľské orgány tak môžu pripravovať výzvy na podávanie projektov.

Ďalším významným zdrojom financovania rozvojových projektov v najbližších rokoch je pre Slovensko Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (tzv. Plán obnovy). Čiastočne z tohto Plánu obnovy môžu čerpať aj samosprávy. Plán obnovy sa však už nezaraďuje medzi EŠIF, ide o samostatný zdroj financovania, ktorý vznikol na podnet EÚ ako reakcia na krízu, spôsobenú pandémiou COVID-19. Plán obnovy reaguje najmä na jej ekonomické dopady, v podmienkach Slovenskej republiky však aj na dlhodobé systémové nedostatky v slovenskej spoločnosti (SR je povinná uskutočňovať aj niektoré reformy).

Zmena klímy

Veľmi dôležitý faktor, ktorý bude čoraz viac ovplyvňovať rozvoj obce Vyšný Žipov a ktorý je potrebné nutne riešiť, je zmena klímy (samozrejme, tento faktor neovplyvňuje len obec, ale pôsobí celosvetovo; v konečnom dôsledku však pôsobí aj lokálne – najčastejšie v podobe extrémnejších prejavov počasia ako sú horúčavy, povodne, suchá a pod.).

Zmena klímy ako fenomén 21. storočia sa stáva jednou z najväčších výziev environmentálnej politiky. Svetové ekonomické fórum vo svojej Správe o globálnych rizikách (2018), v ktorej pravidelne

vyhodnocuje 50 najväčších globálnych rizík z hľadiska ich účinku, pravdepodobnosti a vzájomných interakcií, zaradilo extrémne prejavy počasia, krízu z nedostatku vody, prírodné katastrofy a zlyhanie zmierňovania zmeny klímy a adaptácie medzi 5 najväčších rizík súčasnosti (MŽP, 2018).

Za obdobie rokov 1881 – 2017 sa na Slovensku pozoroval:

- rast priemernej ročnej teploty vzduchu asi o 1,73 °C (z pohľadu ročných sezón k najrýchlejšiemu otepľovaniu dochádza v lete a na jar);
- priestorovo rozdielny trend ročných úhrnov atmosférických zrážok v priemere asi o 0,5 % (na juhu Slovenska bol pokles miestami aj viac ako 10 %, na severe a severovýchode ojedinele úhrn zrážok vzrástol do 3 %);
- pokles relatívnej vlhkosti vzduchu (na juhu Slovenska od roku 1900 doteraz o 5 %, na ostatnom území menej);
- pokles všetkých charakteristík snehovej pokrývky do výšky 1000 m n. m takmer na celom území Slovenska (vo väčšej nadmorskej výške bol zaznamenaný jej nárast);
- vzrast potenciálneho výparu a pokles vlhkosti pôdy – charakteristiky výparu vody z pôdy a rastlín, vlhkosti pôdy, slnečného žiarenia potvrdzujú, že najmä juh Slovenska sa postupne vysušuje;
- zmeny v premenlivosti klímy (najmä zrážkových úhrnov) – príkladom sú v krátkom časovom intervale striedajúce sa extrémne vlhké a suché roky: extrémne suchý rok 2003 a čiastočne aj 2007, extrémne vlhké roky 2010 a 2016 a mimoriadne suchý rok 2011 a čiastočne aj 2012. Za ostatných 15 rokov došlo k významnejšiemu rastu výskytu extrémnych denných a niekoľkodenných úhrnov zrážok, čo malo za následok zvýšenie rizika lokálnych povodní v rôznych oblastiach SR. Na druhej strane v období rokov 1989 – 2017 sa oveľa častejšie ako predtým vyskytovalo lokálne alebo celoplošné sucho, ktoré bolo zapríčinené predovšetkým dlhými periódami relatívne teplého počasia s malými úhrnmi zrážok v niektorej časti vegetačného obdobia. Zvlášť výrazné bolo sucho v rokoch 1990 – 1994, 2000, 2002, 2003 a 2007, v niektorých regiónoch na západe Slovenska aj v rokoch 2015 a 2017.

Riešením, ktoré by malo v konečnom dôsledku zabrániť, alebo aspoň minimalizovať riziká a negatívne dôsledky zmeny klímy, je kombinácia zmierňovacích opatrení zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov (mitigácia) s opatreniami, ktoré znížia zraniteľnosť a umožnia adaptáciu človeka a ekosystémov s nižšími ekonomickými, environmentálnymi a sociálnymi nákladmi. Cieľom adaptácie je zmierniť nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, znížiť zraniteľnosť a zvýšiť adaptívnu schopnosť prírodných a človekom vytvorených systémov voči aktuálnym, alebo očakávaným negatívnym dôsledkom zmeny klímy, a posilniť odolnosť celej spoločnosti zvyšovaním verejného povedomia v oblasti zmeny klímy a budovaním znalostnej základne pre účinnejšiu adaptáciu (MŽP, 2018).

STEEP analýza

Pri stretávaní sa s rôznymi problémami a výzvami je potrebné si uvedomiť, že ich riešenie môže byť v budúcnosti ovplyvnené rôznymi vonkajšími faktormi, ktoré obec nedokáže ovplyvniť. Úlohou STEEP analýzy (analýzy externého prostredia) je napomáhať tvorcom rozhodnutí predvídať budúci možný vývoj a na tieto zmeny sa pripraviť.

Formulár 4 (A8): STEEP analýza

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické	Hodnoty
Starnutie obyvateľstva , emigrácia mladých ľudí do miest	Úroveň technológie poskytovateľa	Nové trhy a nové príležitosti (napr. cestovný ruch)	Vplyv rôznych subjektov na ŽP	Politika vlády v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti	Zmena postojov k lokálnemu rozvoju
Zmeny postojov a správania – aktívny tretí sektor	Dostupná technológia a využívaná technológia	Klesajúce trhy v niektorých poskytovaných službách	Možnosti obnovy a tvorby ŽP	Štrukturálna politika Európskej únie	Zmena životného štýlu
Zmeny správania obyvateľov	Technológia využívaná obyvateľmi, podnikateľmi	Dostupnosť finančných zdrojov	Politika ŽP	Vojna na Ukrajine	Tímová spolupráca
Móda	Kontakt s obyvateľmi prostredníctvom technológie	Daňová politika	Podpora tvorby a ochrany ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb	Osobné hodnoty

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

A.III Zhodnotenie súčasného stavu územia

Zhodnotenie súčasného stavu územia je spracované formou SWOT analýzy. Tá bola vypracovaná na základe auditu rozvojových zdrojov obce.

SWOT analýza

Formulár 5 (A10): SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
• dobrá kvalita miestnych komunikácií • pomerne dobrá občianska vybavenosť (obchody, pošta, škola, dom smútku...) • školy a školské zariadenia pre predprimárne a primárne vzdelávanie dostupné priamo v obci • viaceré športoviská na realizáciu rôznych športov • relatívne dobrá poloha obce neďaleko centier zamestnanosti (urbánnych centier) – Prešov, Vranov, • intenzívne využívanie poľnohospodárskej pôdy v katastri obce • dobré finančné hospodárenie obce	• viacero lokalít s potenciálom záplav • slabšia úroveň vytriedenia komunálnych odpadov • existencia pravdepodobných environmentálnych záťaží v katastri obce • negatívny trend poklesu počtu obyvateľov • negatívny vývoj prirodzeného aj migračného pohybu obyvateľstva • nepriaznivá veková štruktúra obyvateľstva • vysoká miera nezamestnanosti • nepriaznivá štruktúra UoZ podľa vzdelania, doby evidencie a klasifikácie zamestnaní • slabšia kvalita domového fondu (najmä v osade) • slabá kvalita niektorých chodníkov • nedobudovaná základná technická infraštruktúra (kanalizácia, ČOV) • nevýhodná poloha obce vzhľadom na nadradenú dopravnú infraštruktúru (diaľnica, železnica) • slabá makropolitická atraktivita územia • málo rozvinutá miestna hospodárska základňa • veľmi slabé predpoklady rozvoja cestovného ruchu • nezrealizovaný projekt pozemkových úprav
Príležitosti	Ohrozenia
• zvýšenie úrovne vytriedenia odpadov • realizácia dodatočných protipovodňových opatrení • dobudovanie základnej technickej infraštruktúry (kanalizácia, ČOV) • realizácia projektu pozemkových úprav • využitie európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj iných zdrojov na realizáciu rozvojových aktivít • možnosti podpory nezamestnaných občanov v rámci AOTP (menšie obecné služby, regionálna zamestnanosť...)	• nedostatočné využitie možných zdrojov z EÚ • vysoká administratívna náročnosť pre získanie financií z EŠIF • neustále zvyšovanie administratívnej záťaže výkonu miestnej samosprávy bez kompenzácie z hľadiska paralelného zvyšovania zdrojov (finančných, personálnych)

Zdroj: vlastné spracovanie

Kľúčové faktory a disparity územia

Vyhodnotením silných stránok a príležitostí zo SWOT analýzy boli identifikované hlavné faktory rozvoja obce. Podobne, na základe vyhodnotenia slabých stránok a ohrození boli identifikované hlavné disparity obce.

Hlavné faktory rozvoja:

- využitie dobrej geografickej polohy obce v blízkosti viacerých centier zamestnanosti na zvyšovanie počtu obyvateľov
- podpora marginalizovaných rómskych komunít
- podpora rozvoja individuálnej bytovej výstavby
- racionálne hospodárenie samosprávy
- zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľstva
- využitie zdrojov z EŠIF na realizáciu investičných a neinvestičných projektov, aktivita obce pri realizácii rozvojových projektov
- rozvoj poľnohospodárskej výroby

Hlavné disparity rozvoja:

- emigrácia obyvateľstva – z obce emigruje predovšetkým mladé obyvateľstvo, najčastejšie z dôvodu absencie ponuky pracovných miest, slabej ponuky trávenia voľného času a nedostatku možností bývania
- nízky potenciál pre prilákanie investícií do priemyselnej výroby – z dôvodu málo výhodnej polohy vo vzťahu k ekonomickým centráam a nadradenej dopravnej infraštruktúre má obec veľmi nízky lokalizačný potenciál pre prilákanie investícií do priemyselnej výroby
- slabšia ponuka pracovných príležitostí priamo v obci (v porovnaní s väčšími mestami) – obec nedokáže vygenerovať dostatočný počet pracovných príležitostí pre všetko svoje obyvateľstvo
- nezamestnanosť obyvateľstva – obyvateľstvo, ktoré si nevie nájsť prácu a neemigruje, upadá kvôli absencii dostatočného príjmu na živobytie do sociálnych problémov
- veľká rozdrobenosť pozemkov a komplikovaná štruktúra vlastníckych vzťahov v katastrálnom území obce – výrazne limitujúci faktor potenciálnych rozvojových aktivít z dôvodu veľkej náročnosti z hľadiska vysporiadania vlastníckych vzťahov (napr. pre technickú infraštruktúru, budovanie chodníkov a pod.).

B-Strategická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Rozvoj rôznych regiónov, od lokálnej po makroregionálnu úroveň, je nutné chápať, realizovať, uvažovať a posudzovať v čo možno najširších súvislostiach a väzbách, nie izolovane. Z tohto dôvodu je preto pre stanovenie rozvojovej stratégie obce nevyhnutné rešpektovať aj rôzne „nadradené“ stratégie, ktoré boli prijaté či už na nadnárodnej úrovni, na úrovni štátu alebo VÚC.

Na medzinárodnej úrovni je Slovenská republika viazaná najmä **Agendou 2030**. Ide o súhrn globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti. Zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne nerovnosti alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby sú komplexné a navzájom previazané problémy. Izolované zásahy a opatrenia preto strácajú účinnosť pri ich riešení. Agenda 2030 bola prijatá členskými štátmi Organizácie Spojených národov v roku 2015 a vyzýva štáty k spoločnému koordinovanému postupu pri riešení globálnych výziev. Táto Agenda 2030 bola prijatá najmä za účelom zabezpečenia udržateľného rozvoja vo svete. Obsahuje spolu 17 cieľov, ktorých plnenie je v záujme udržateľného rozvoja potrebné naplňať.

Implementácia Agendy 2030 je na Slovensku inštitucionálne rozdelená medzi Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvo zahraničných vecí SR. V konzultácii s odbornou verejnosťou bola Agenda 2030 na Slovensku premietnutá do užšieho súboru šiestich prioritných oblastí, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce. Sú nimi:

- *Vzdelanie pre dôstojný život,*
- *Smerovanie k znalostnej a environmentálnej udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,*
- *Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia,*
- *Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,*
- *Právny štát, demokracia a bezpečnosť,*
- *Dobré zdravie.*

Vyššie uvedené prioritné oblasti sa premietajú aj do opatrení regionálnej politiky, podporujúcich rozvoj jednotlivých regiónov Slovenska.

Strategická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030 nadväzuje na analytickú časť, ktorá predstavuje komplexnú analýzu územia. Táto časť PHSR obsahuje stratégiu rozvoja obce s ohľadom na jej vnútorné špecifiká a danosti. Jej súčasťou je strategická vízia, formulácia a návrh stratégie rozvoja, ako aj formulácia cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti.

Strategická vízia a hlavný cieľ obce

Vízia je želanou predstavou obyvateľov o budúcnosti, o tom, ako by mala obec vyzerieť. Je teda nástrojom na motiváciu, opisom ideálneho stavu, ktorý by sme chceli v budúcnosti dosiahnuť. Stanovuje rámec pre definovanie strategických cieľov a priorít na strednodobý časový horizont. Analýzou súčasného stavu obce, analýzou doteraz realizovaných a plánovaných projektov, na základe analýzy hlavných faktorov rozvoja a na základe funkcií, ktoré plní samospráva obce bola sformulovaná nasledovná **strategická vízia** obce Vyšný Žipov:

Obec Vyšný Žipov je miestom s atraktívnym prostredím pre život. Všestranným rozvojom a využívaním svojho vnútorného potenciálu zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov, ktorým poskytuje kvalitné služby.

Na dosiahnutie uvedenej strategickej vízie bude potrebné naplniť hlavný cieľ rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030. **Hlavným cieľom** rozvoja obce je

„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľaďovaní životného prostredia obce“.

Stratégia rozvoja

Cieľom strategickej časti programu je navrhnuť priority a opatrenia, ktoré budú viesť k naplneniu stanovenej vízie. Ide o návrh takých priorít a opatrení, ktorých riešenie je buď priamo v kompetencii obce alebo tiež takých, ktoré síce nie sú priamo v jej kompetencii, avšak obec ich dokáže svojou činnosťou a svojimi schopnosťami ovplyvniť žiaducim smerom.

Definovanie stratégie rozvoja obce vychádza najmä z detailného poznania jej vnútorného prostredia a z poznania potrieb obyvateľstva, pričom priamo nadväzuje na výsledky analýz. Stratégia vychádza zo základného predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy od národnej po regionálnu úroveň budú zabezpečovať koordinovaný prístup v záujme dosiahnutia realizácie plánovaných zmien a že bude existovať dobrá informovanosť kľúčových aktérov regionálneho rozvoja.

Stratégia rozvoja obce je spracovaná v súlade s **Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030**, ktorá plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky v zmysle zákona o podpore regionálneho rozvoja. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 definuje (okrem iného) priority, ciele a nástroje podpory regionálneho rozvoja podľa typov regiónov, miest a obcí. Je v súlade s politikou súdržnosti Európskej únie v období 2021-2027, v rámci ktorej **Európska komisia zadefinovala 5 hlavných politických cieľov politiky súdržnosti**:

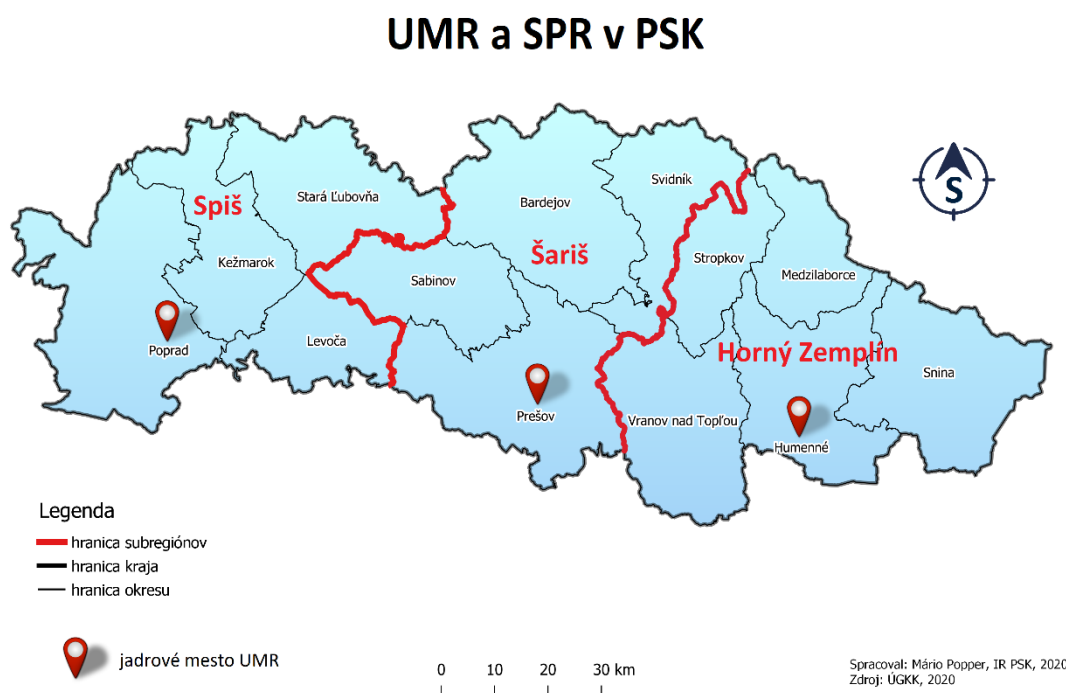
1. *Inteligentnejšia Európa* – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva
2. *Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa*
3. *Prepojenejšia Európa* – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT
4. *Sociálnejšia Európa* – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv
5. *Európa bližšie k občanom* – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív.

V novom programovom období (2021-2027) nastávajú v oblasti strategického plánovania a riadenia a implementácie eurofondov viaceré zásadné zmeny. Doposiaľ sa programy rozvoja obcí vypracúvali na úrovni VÚC a na úrovni obcí a miest (pričom obce mali možnosť vypracovať si spoločný program rozvoja obcí). Po novom sa do strategického plánovania pridáva ďalší „medzistupeň“. Tento nový medzistupeň predstavujú tzv. **Strategicko-plánovacie regióny (SPR)**, ktorých hranice zadefinuje príslušný VÚC a schváli ustanovená Rada partnerstva kraja. Pre každý SPR sa následne vypracúva špecifická stratégia, spracovaná vo forme **integrovanej územnej stratégie (IUS)** a obsahujúca špecifické ciele a operácie, vzťahujúce sa len na to-ktoré SPR. Cieľom je zabezpečiť adresnejšie operácie a podporu regiónom na medzistupni medzi regionálnou samosprávou (VÚC) a miestnou samosprávou (obce).

Tretí stupeň strategického plánovania budú stále tvoriť obce a mestá – tým je, samozrejme, ponechaná možnosť vypracovať si svoje vlastné PHSR (ak nevyužijú možnosť vypracovať si svoj PHSR ako súčasť spoločného programu rozvoja obcí). **Obec Vyšný Žipov** leží v Prešovskom samosprávnom kraji a v programovom období 2021-2027 je **súčasťou** strategicko-plánovacieho regiónu **SPR Horný Zemplín**.

Obrázok 3: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) a územia udržateľného mestského rozvoja (UMR) na území Prešovského kraja, ustanovené v programovom období 2021-2027

Zdroj: www-po-kraj.sk

Zmena nastáva v rámci územného rozvoja. **Každý samosprávny kraj** na Slovensku a každé **územie udržateľného mestského rozvoja (UMR)**⁴, zadefinované Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, si v rámci svojho PHRSR (resp. integrovanej územnej stratégie)⁵ definuje tzv. **Integrované investičné balíčky (resp. integrované projektové balíčky)**. Tie pozostávajú z kľúčových projektov (ktorých realizácia je pre implementáciu daného projektového balíka kľúčová, nosná; bez nej by realizácia celého integrovaného balíka nemala zmysel a investície by nepriniesli synergický efekt) a komplementárnych projektových balíkov (ktoré obsahujú indikatívne tematické projektové balíčky). Celý integrovaný projektový balík môže byť financovaný z rôznych zdrojov (napr. EŠIF, Plán obnovy, Fond pre spravodlivú transformáciu, tzv. Nórske fondy, úverové zdroje, vlastné zdroje, dotácie štátu a pod.). Tá časť integrovaného investičného balíka, ktorá bude financovaná len z EŠIF, sa nazýva **Integrovaná územná investícia (IUI, angl. skratka ITI)**.

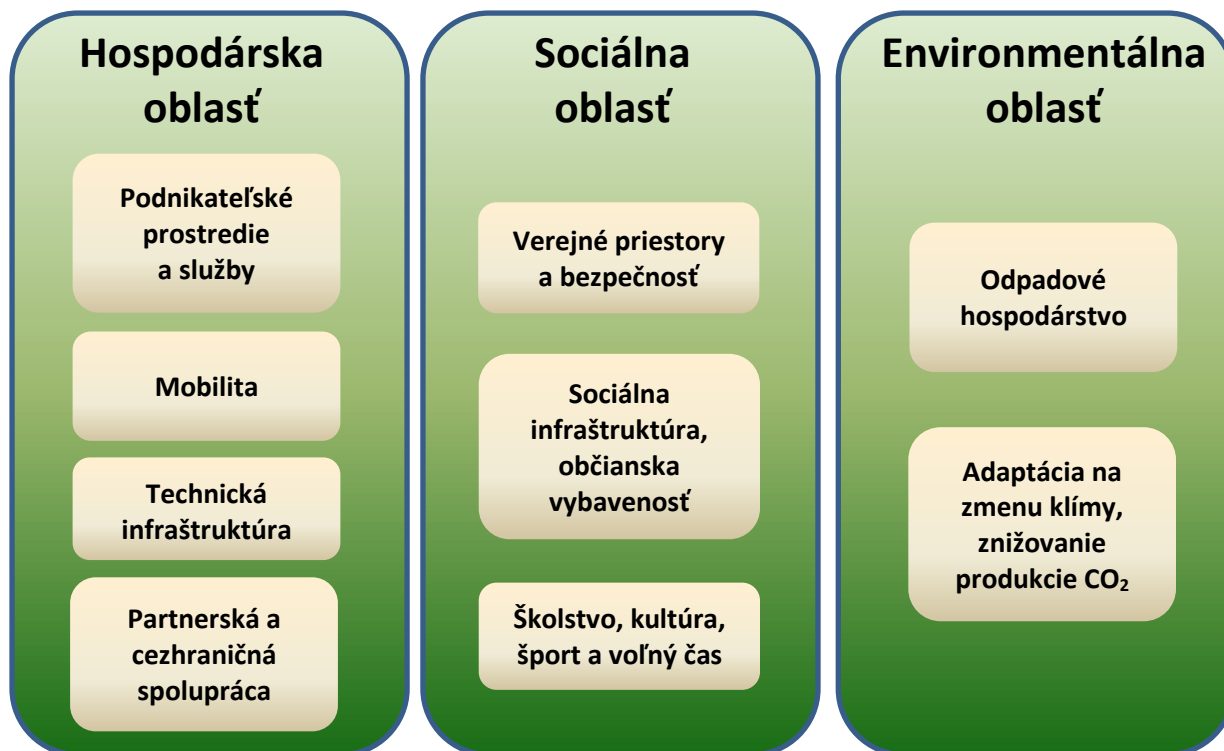
Integrovaný územný rozvoj v rámci územného programu by už teda nemal byť realizovaný výlučne formou dopytovo-orientovaných projektov (ako tomu bolo doposiaľ). Časť IUI bude schvaľovaná Radou partnerstva daného VÚC (bez potreby vyhlasovania dopytovo-orientovaných výziev; výhodou tohto spôsobu schvaľovania bude, že najprv Rada partnerstva VÚC schváli konkrétny projektový zámer na realizáciu, takže žiadateľ bude mať istotu, že jeho projektový zámer určite získa financie na realizáciu; potom dostane úspešný žiadateľ čas na dopracovanie a dodanie všetkej potrebnej dokumentácie, ako napr. samotná projektová dokumentácia, územné rozhodnutie, stavebné povolenie a pod.; tento prístup môže teda potenciálne ušetriť žiadateľom množstvo financií, úsilia a času – keďže tí nebudú povinní mať pripravenú celú dokumentáciu už v čase podania žiadosti o NFP, ale až po jej schválení) a časť IUI sa bude stále implementovať formou dopytovo-orientovaných výziev, vyhlasovaných štátnymi orgánmi (rovnakým spôsobom ako tomu bolo doteraz).

⁴ nazývané aj „mestská funkčná oblasť“

⁵ v prípade VÚC ide o PHRSR (pričom IUS môže byť integrálnou súčasťou PHRSR kraja alebo samostatnou stratégiou). V prípade území UMR podľa toho, či sa daný UMR rozhodol vypracovať si integrovanú územnú stratégiu vo forme spoločného programu rozvoja obcí na základe § 8a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja alebo ako samostatnú stratégiu

Pre naplnenie strategickej vízie (pozri predchádzajúcu kapitolu) si teda obec Vyšný Žipov stanovila tri hlavné rozvojové oblasti a v rámci nich nasledovné priority:

- A.) **Hospodárska oblasť** – táto prioritná oblasť pozostáva zo 4 priorít: podnikateľské prostredie a služby (podpora malého a stredného podnikania, podpora miestnej hospodárskej základne, zavádzanie inovácií, rozvoj poľnohospodárstva, rozvoj digitalizácie, realizácia SMART riešení, skvalitňovanie verejných služieb), mobilita (rekonštrukcia starých a výstavba nových miestnych komunikácií a chodníkov), technická infraštruktúra (dobudovanie technickej vybavenosti obce – kanalizácia, ČOV) a partnerská spolupráca (spolupráca s partnerskými obcami).
- B.) **Sociálna oblasť** – prioritná oblasť pozostávajúca taktiež z 3 rozvojových priorít: verejné priestory a bezpečnosť (prevencia kriminality, dopravná bezpečnosť), sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť (skvalitnenie občianskej vybavenosti, rekonštrukcia budov vo vlastníctve obce, podpora sociálnych služieb a komunitného rozvoja) a školenie, kultúra, šport a voľný čas (skvalitňovanie školskej infraštruktúry, rekonštrukcia a výstavba športových a oddychových zariadení, podpora kultúrnych a športových podujatí a telies).
- C.) **Environmentálna oblasť** – tretia prioritná oblasť pozostáva z 2 rozvojových priorít: odpadové hospodárstvo (podpora triedeného zberu, zvyšovanie úrovne vytriedenia komunálnych odpadov) a adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂ (realizácia zelených a modrých investícií, zvyšovanie biodiverzity, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, realizácia protipovodňových opatrení).

Prostredníctvom týchto troch prioritných oblastí a definovaných priorít, ktoré sú v programovej časti dokumentu rozpracované do jednotlivých opatrení, projektov a aktivít, bude obec naplňovať definovanú strategickú víziu rozvoja. Splnením jednotlivých cieľov a stanovených opatrení bude zabezpečovať zvyšovanie kvality života svojich obyvateľov.

Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov

Vízia <i>„Obec Vyšný Žipov je miestom s atraktívnym prostredím pre život. Všestranným rozvojom a využívaním svojho vnútorného potenciálu zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov, ktorým poskytuje kvalitné služby“</i>			
Hlavný cieľ <i>„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľadovaní životného prostredia obce“</i>			
Prioritná oblasť	Hospodárska	Sociálna	Environmentálna
Strategický cieľ	<i>Rozvíjať vnútorný potenciál územia, založený na podpore miestneho hospodárstva a vybudovanej dopravnej a technickej infraštruktúry</i>	<i>Podporovať skvalitňovanie občianskej vybavenosti a zabezpečovať pre obyvateľov dôstojné podmienky spoločenského vyžitia</i>	<i>Zabezpečiť pre obyvateľov obce ako aj jej návštevníkov kvalitné životné prostredie</i>
Priority	• Podnikateľské prostredie a služby • Mobilita • Technická infraštruktúra • Partnerská a cezhraničná spolupráca	• Verejné priestory a bezpečnosť • Sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť • Školstvo, kultúra, šport a voľný čas	• Odpadové hospodárstvo • Adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂
Opatrenia	1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov 1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb 1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry 1.4 Zlepšenie technickej vybavenosti obce 1.5 Spolupráca s partnerskými obcami	2.1 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality 2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti 2.3 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít 2.4 Skvalitnenie školskej infraštruktúry 2.5 Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času 2.6 Podpora spoločenského a kultúrneho života	3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov 3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity 3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE 3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry

Zdroj: vlastné spracovanie

C-Programová časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Programová časť PHSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a projektové zámery na zabezpečenie realizácie programu rozvoja, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Táto časť obsahuje podrobnejšie rozpracovanie cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti na úroveň opatrení a projektových zámerov. Táto časť obsahuje:

- konkrétne opatrenia a projektové zámery, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Opatrenia a projektové zámery podľa prioritných oblastí

V strategickú časť zadefinované priority v rámci troch prioritných oblastí (hospodárskej, sociálnej, environmentálnej) obsahujú viaceré opatrenia, pričom každé opatrenie pozostáva z jedného alebo viacerých konkrétnych projektových zámerov. Tie sú plne v súlade s 5 hlavnými politickými cieľmi politiky súdržnosti Európskej únie na programové obdobie 2021-2027. Realizácia projektových zámerov v rámci zadefinovaných opatrení podporí **inteligentnú transformáciu hospodárstva**, napomôže **prechodu na ekologickejšiu nízkouhlíkovú Európu**, posilní **mobilitu a digitalizáciu**, prispeje k budovaniu **sociálnejšej Európy** a posilní **miestny rozvoj** (samozrejme, myslí sa tu realizácia projektových zámerov na území obce – pričom tieto projektové zámery svojím malým dielom napomôžu realizácii systémových zmien v celoslovenskom a európskom meradle).

Všetky projektové zámery, ktoré samospráva plánuje v strednodobom horizonte realizovať, sú uvedené v nasledujúcom formulári. Niektoré projektové zámery sú pritom „zložitejšie“ – budú si vyžadovať napr. spracovanie projektovej dokumentácie, inžinierske činnosti, zapojenie väčšieho počtu osôb do manažmentu takéhoto projektu a pod. Zároveň sú tu však uvedené aj také projektové zámery, ktoré predstavujú spravidla jednoduchšie „činnosti“ (nie je potrebné realizovať ich ako projekt; spravidla ide „jednoduchšie“, menej náročné činnosti). Všetky takéto zámery – či už „jednoduchšie“ alebo „zložitejšie“ – budeme v tejto aj ďalších kapitolách označovať pod rovnakým názvom „**projektový zámer**“.

Všetky projektové zámery, ktoré sú v tomto PHSR zadefinované, môžu byť realizované v rámci **integrovaných projektových balíkov**, zadefinovaných či už v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (**PHSR VÚC Prešov**) alebo v integrovanej územnej stratégii SPR Horný Zemplín (**IUS SPR Horný Zemplín**); môžu byť taktiež zahrnuté medzi **integrované územné investície** (financované z EŠIF).

Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení a projektových zámerov podľa oblastí

Prioritná oblasť 1 – HOSPODÁRSKA	
Opatrenie	Projektový zámer
1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov	Proj. zámer 1.1.1: Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci - príprava pozemkov, budov, priestorových a technických podmienok pre vznik nových služieb a rozvoj existujúcich podnikateľských aktivít - prenájom obecných pozemkov a budov - podpora subjektov lesného hospodárstva a zhodnocovania drevnej hmoty - podpora poľnohospodárskych subjektov

	Proj. zámer 1.1.2: Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov - zavádzanie nových produktov, zlepšených procesov, využívanie nových materiálov, zlepšovanie výrobných metód
1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb	Proj. zámer 1.2.1: Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby - realizácia podporných aktivít pri zavádzaní digitálnych riešení do spoločnosti (napr. v doprave, cestovnom ruchu, odpadovom hospodárstve, vo výrobných procesoch, pri poskytovaní elektronických služieb občanom a pod.) Proj. zámer 1.2.2: Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce - realizácia vzdelávacích aktivít pre zamestnancov pracujúcich v podnikoch a verejnej správe a pre miestnych obyvateľov Proj. zámer 1.2.3: Zriadenie elektronickej úradnej tabule - sprístupnenie modernej elektronickej úradnej tabule so SMART prvkami pre potreby verejnosti Proj. zámer 1.2.4: Realizácia zmien a doplnkov územného plánu, vrátane rozšírenia intravilánu obce - obstaranie a schválenie zmien a doplnkov k územnému plánu, reflektujúcich zmeny podmienok v otázke budúceho rozvoja obce - vytvorenie podmienok pre ďalší rozvoj obce rozšírením intravilánu obce
1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry	Proj. zámer 1.3.1: Modernizácia miestnych komunikácií - obnova poškodeného povrchu miestnych komunikácií Proj. zámer 1.3.2: Rekonštrukcia existujúcich a výstavba nových chodníkov - obnova poškodeného povrchu existujúcich chodníkov - vybudovanie chodníkov pre peších na miestach, kde to lokálne územno-technické pomery dovoľujú

	Proj. zámer 1.3.3: Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry - vybudovanie samostatných, od komunikácií stavebne oddelených cyklistických chodníkov - osadenie altánkov, lavičiek, informačných tabúl, nabíjačiek na elektrické bicykle a pod. Proj. zámer 1.3.4: Vybudovanie prepojovacích komunikácií medzi miestnymi komunikáciami - krátkych prepojení medzi ulicami tak, aby bola zabezpečená kratšia dochádzková vzdialenosť (pešo, bicyklom, autom) medzi jednotlivými ulicami v obci - vytvorenie racionálnejšieho usporiadania ulíc Proj. zámer 1.3.5: Majetkovo-právne vysporiadanie miestnych komunikácií - realizácia potrebných úkonov v záujme majetkového usporiadania pozemkov pod miestnymi komunikáciami (kúpou, zámenou, vyvlastnením a pod.) Proj. zámer 1.3.6: Skvalitnenie funkčných vlastností rigolov a priepustov (vyčistenie, prehĺbenie, ...) - vyčistenie jednotlivých rigolov a priepustov, prehĺbenie rigolov, úprava brehov a pod. Proj. zámer 1.3.7: Výstavba nového mosta cez potok na Záhumní - vybudovanie nového mostného objektu Proj. zámer 1.3.8: Vybudovanie lávky pre peších ponad Petkovský potok v centre obce - výstavba novej lávky pre peších v záujme zvýšenia bezpečnosti chodcov
1.4 Zlepšenie technickej vybavenosti obce	Proj. zámer 1.4.1: Výstavba kanalizácie a ČOV - osadenie kanalizačného potrubia v celej obci - výstavba čističky odpadových vôd a pripojenie kanalizačných vetiev na ČOV Proj. zámer 1.4.2: Dokončenie rekonštrukcie verejného osvetlenia, vrátane zavedenia SMART prvkov na jeho inteligentné ovládanie - výmena zostávajúcich bodov verejného osvetlenia (ktoré ešte vymenené neboli) za energeticky úsporné LED osvetlenie - zapojenie SMART prvkov do manažmentu verejného osvetlenia

	Proj. zámer 1.4.3: Modernizácia obecného rozhlasu - výmena poškodených bodov obecného rozhlasu - výmena telekomunikačných rozvodov - zapojenie SMART prvkov do ovládania obecného rozhlasu Proj. zámer 1.4.4: Poskytovanie súčinnosti pri zavádzaní vysokorýchlostného internetového pripojenia - poskytovanie pomoci a podpory zo strany obce voči subjektu, ktorý realizuje výstavbu siete vysokorýchlostného optického internetu
1.5 Spolupráca s partnerskými obcami	Proj. zámer 1.5.1: Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce - rozvoj spolupráce s partnerskými obcami/mestami
Prioritná oblasť 2 – SOCIÁLNA	
Opatrenie	Projektový zámer
2.1 Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality	Proj. zámer 2.1.1: Rozšírenie kamerového systému - osadenie ďalších bezpečnostných kamier za účelom prevencie kriminality a protispoločenského správania v obci, príp. aj monitorovania bezpečnosti cestnej premávky Proj. zámer 2.1.2: Realizácia bezpečnostných prvkov v doprave (spomaľovače, merače rýchlosti, prechody pre chodcov, ...) - osadenie rôznych dopravno-bezpečnostných prvkov za účelom zvýšenia bezpečnosti obyvateľov
2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti	Proj. zámer 2.2.1: Regenerácia centra obce - realizácia rôznych revitalizačných prác v centrálnej obecnej zóne (chodníky, cesty, lavičky, informačné tabule, kontajnery, zeleň, oddychové prvky, ...) Proj. zámer 2.2.2: Rekonštrukcia budovy Domu smútku - stavebno-technická obnova budovy Domu smútku, vrátane modernizácie vnútorných priestorov a vybavenia Proj. zámer 2.2.3: Rozšírenie cintorína - realizácia rôznych aktivít za účelom zabezpečenia dostatočnej kapacity cintorína

2.3 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít	Proj. zámer 2.3.1: V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP - spolupráca obce s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny pri realizácii projektov na úseku aktívnych opatrení trhu práce Proj. zámer 2.3.2: Výstavba komunitného centra - vybudovanie a sprevádzkovanie komunitného centra, vrátane následného financovania personálnych kapacít a priestorov Proj. zámer 2.3.3: Zriadenie denného stacionára - zavedenie novej sociálnej služby denného stacionára pre miestnych obyvateľov, dostupnej priamo v obci, vrátane následného financovania personálnych kapacít a priestorov Proj. zámer 2.3.4: Zriadenie sociálneho podniku - príprava podnikateľských priestorov na prevádzkovanie podniku - vypracovanie podnikateľského plánu, realizácia podnikateľských aktivít v podniku - zamestnanie miestnych uchádzačov o zamestnanie, znevýhodnených na trhu práce
2.4 Skvalitnenie školskej infraštruktúry	Proj. zámer 2.4.1: Rekonštrukcia budovy ZŠ - rekonštrukcia elektroinštalácie, rozvodov kúrenia a vody - realizácia ďalších prác v prípade potreby Proj. zámer 2.4.2: Majetkovo-právne vysporiadanie pozemkov v areáli ZŠ, vrátane oplotenia areálu - realizácia majetkových prevodov do vlastníctva obce v areáli ZŠ - realizácia oplotenia Proj. zámer 2.4.3: Výstavba telocvične pri ZŠ - výstavba samostatnej budovy telocvične pre potreby vyučovania žiakov Proj. zámer 2.4.4: Výbudovanie športového areálu v areáli ZŠ - výstavba rôznych športovísk, ako aj športových prvkov a zariadení (napr. bežecká dráha a pod.) pre potreby vyučovania žiakov, ako aj potreby širokej verejnosti

2.5 Skvalitnenie ponuky športového využitia a trávenia voľného času	Proj. zámer 2.5.1: Výstavba multifunkčného ihriska pri futbalovom ihrisku - vybudovanie exteriérových priestorov na realizáciu športových aktivít Proj. zámer 2.5.2: Vybudovanie workoutového ihriska - vybudovanie exteriérových priestorov na realizáciu športových aktivít
2.6 Podpora spoločenského a kultúrneho života	Proj. zámer 2.6.1: Podpora kultúrnych a športových podujatí - podpora kultúrnych podujatí - podpora športových podujatí - podpora miestnych kultúrnych a športových telies Proj. zámer 2.6.2: Modernizácia obecnej knižnice Pavla Hudáka, rozšírenie knižného fondu - modernizácia vnútorných priestorov a vybavenia - rozšírenie knižného fondu
Prioritná oblasť 3 – ENVIRONMENTÁLNA	
Opatrenie	Projektový zámer
3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov	Proj. zámer 3.1.1: Skvalitnenie systému zberu odpadov - zvýšenie efektivity triedeného zberu odpadov - rozšírenie možností zberu tzv. zeleného biologicky rozložiteľného a kuchynského odpadu z domácností - rozširovanie ponuky triedeného zberu o ďalšie druhy odpadov Proj. zámer 3.1.2: Obstaranie vozidla na zber komunálneho odpadu - zakúpenie nákladného vozidla Proj. zámer 3.1.3: Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení - výstavba malej kompostárne (so spracovateľskou kapacitou do 100 ton ročne) s plánovaným zhodnocovaním biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu (vrátane kuchynského odpadu) pochádzajúceho z Vyšného Žipova (tzv. obecné kompostovisko) - obstaranie potrebných zariadení na prevádzkovanie malej kompostárne (napr. traktor, kontajnery, hygienizačná stanica, stroje a príslušenstvo pre nakladanie s BRKO a pod.)

	Proj. zámer 3.1.4: Monitorovanie a sanácia čiernych skládok - realizácia monitoringu miest s nezákonne uloženým odpadom v katastri obce - v prípade potreby sanácia miest s nezákonne uloženým odpadom
3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity	Proj. zámer 3.2.1: Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov - výkon starostlivosti o verejnú zeleň - výsadba novej zelene (stromy, kríky, tráva, kvety a pod.) za účelom rozširovania zelených plôch v intraviláne obce Proj. zámer 3.2.2: Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí - v spolupráci rôznymi subjektmi realizácia rôznych ďalších adaptačných opatrení, ako napr. dažďová záhrada, hmyzí hotel, včelia záhrada, vodná fontána, zelené parkovisko a pod.
3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE	Proj. zámer 3.3.1: Výstavba fotovoltaiických elektrární na strechách obecných budov - osadenie príslušnej techniky na výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie Proj. zámer 3.3.2: Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách - realizácia ďalších podporných krokov na využívanie OZE a AZE (napr. zatepľovanie budov, výmena kotlov a pod.) Proj. zámer 3.3.3: Komplexná obnova budovy v športovom areáli, vrátane jej plynofikácie a zvýšenia energetickej efektívnosti - výmena strešnej krytiny - zateplenie budovy, úprava fasády - výmena otvorových výplní - rekonštrukcia interiérových priestorov (elektroinštalácia, rozvody vody a kúrenia, výmena kotlov, omietky, podlahy) - obstaranie vnútorného vybavenia
3.4 Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry	Proj. zámer 3.4.1: Regulácia Petkovského potoka - vykonanie potrebných úprav na vodnom toku a jeho brehoch v záujme predchádzania povodňovým situáciám

	Proj. zámer 3.4.2: Vybudovanie protipovodňovej a protipožiarnej nádrže nad obcou - realizácia stavebných prác rôzneho druhu v záujme výstavby nádrže, ktorá bude slúžiť na zadržiavanie vody v krajine a zároveň aj ako zdroj požiarnej vody Proj. zámer 3.4.3: Realizácia ďalších protipovodňových opatrení na miestnych tokoch - vykonanie ďalších potrebných úprav na miestnych vodných tokoch, ktoré počas prítalových alebo dlhotrvajúcich dažďov majú potenciál vylievať sa, čím predstavujú ohrozenie pre ich okolie
--	---

Zdroj: Obecný úrad Vyšný Žipov, vlastné spracovanie

Súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov

Súčasťou programovej časti je aj stanovenie ukazovateľov pre hodnotenie PHSR. Ukazovatele výsledkov a dopadov pre PHSR obce sú spracované v nasledujúcom formulári. Rozdelené sú do troch kategórií:

- ukazovatele výstupu – práce, tovary a služby, financované počas realizácie aktivít projektu,
- ukazovatele výsledku – okamžitý efekt realizácie aktivít projektu, príp. služby poskytnuté cieľovej skupine,
- ukazovatele dopadu – dlhodobý efekt vplyvu na danú prioritnú oblasť alebo cieľovú skupinu.

Východiskové hodnoty dopadových ukazovateľov v rámci hodnotenia dopadov pre PHSR obce boli stanovené spravidla ako nulové v roku 2023, cieľové hodnoty boli stanovené pre roky 2026 a 2030.

Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR

Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Informačný zdroj/odkaz	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota	
				2023	2026	2030
Hospodárska oblasť						
Opatrenie 1.1. - Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov						
Výsledok	Podpora podnikateľa	OcÚ	počet / rok	0	3	3
Opatrenie 1.2. - Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb						
Výstup	Realizované digitálne riešenia	OcÚ, zamestnávateľa	počet	0	5	10
Dopad	Zvýšená zamestnanosť obyvateľstva	OcÚ, ŠÚSR	%	0	5	10
Výstup	Zriadená elektronická úradná tabuľa	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Schválené ZaD územného plánu	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výstup	Rozšírený intravilán obce	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Opatrenie 1.3. - Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry						

Výstup	Zrekonštr. miestne komunikácie	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výstup	Zrekonštr. existujúce chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výstup	Novo vybudované chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výstup	Novo vybudované cyklistické chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výstup	Vybudovaná doplnková infraštruktúra pri cyklistickom chodníku	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výstup	Vybudované prepojujacie komunikácie	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výstup	Majetkovo vysporiadané miestne komunikácie	OcÚ	súbor aktivít	0	0	1
Výstup	Vyčistené a sfunkčnené rigoly a priepusty	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výstup	Vybudovaný most na Záhumní	OcÚ	objekt	0	0	1
Výstup	Vybudovaná lávka ponad Petkovský potok	OcÚ	objekt	0	0	1
Opatrenie 1.4. - Zlepšenie technickej vybavenosti obce						
Výsledok	Vybudovaná kanalizačná sieť	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výstup	Vybudovaná ČOV	OcÚ	objekt	0	0	1
Výsledok	Obyvatelia pripojení na vodovodnú a kanalizačnú sieť	OcÚ	počet	0	600	1300
Výstup	Zrekonštr. body verejného osvetlenia	OcÚ	počet	0	30	30
Výstup	Zrekonštr. obecný rozhlas	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Obyvatelia s dostupným vysokorýchlostným internetom	OcÚ	počet	0	1150	1300
Opatrenie 1.5. - Spolupráca s partnerskými obcami						
Výsledok	Podporené partnerské projekty	OcÚ	počet	0	3	5
Sociálna oblasť						
Opatrenie 2.1. - Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality						
Výstup	Nové kamery monitorujúce verejné priestory	OcÚ	počet	0	15	15

Výsledok	Nižší počet priestupkov	OcÚ, Polícia	%	0	20	40
Výstup	Realizované bezpečnostné prvky v doprave	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Opatrenie 2.2. - Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti						
Výstup	Revitalizované centrum obce	OcÚ	súbor objektov a aktivít	0	0	1
Výstup	Zrekonštr. budova Domu smútku	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Rozšírený cintorín	OcÚ	objekt	0	1	1
Opatrenie 2.3. - Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít						
Výsledok	Osoby zamestnané cez projekty AOTP	OcÚ	počet	0	3	5
Výsledok	Poskytované soc. služby v komunitnom centre	OcÚ	počet služieb	0	0	1
Výsledok	Osoby využívajúce služby kom. centra	OcÚ	počet/rok	0	0	80
Výsledok	Prevádzkované služby denného stacionára na území obce	OcÚ	počet služieb	0	1	1
Výsledok	Osoby využívajúce služby denného stacionára	OcÚ	počet/rok	0	40	40
Výsledok	Osoby zamestnané v soc. podniku	OcÚ	počet	0	10	15
Opatrenie 2.4. - Skvalitnenie školskej infraštruktúry						
Výsledok	Zrekonštr. budova ZŠ	OcÚ, škola	objekt	0	1	1
Výsledok	Podiel pozemkov v areáli školy s nevysporiadaným vlastníctvom	OcÚ, škola	%	0	80	100
Výstup	Oplotený areál ZŠ	OcÚ, škola	objekt	0	0	1
Výstup	Vybudovaný objekt telocvične pri ZŠ	OcÚ, škola	objekt	0	1	1
Výsledok	Deti absolvujúce telesnú výchovu v priestoroch telocvične	OcÚ, škola	počet	0	170	190
Výsledok	Vybudovaný športový areál	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Opatrenie 2.5. - Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času						
Výstup	Vybudované multifunkčné ihrisko	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Vybudované workoutové ihrisko	OcÚ	objekt	0	1	1
Opatrenie 2.6. - Podpora spoločenského a kultúrneho života						
Výsledok	Zrealizované kultúrne a športové podujatia	OcÚ	počet/rok	0	10	10
Výsledok	Podporené subjekty	OcÚ	počet/rok	0	2	2

Výstup	Modernizovaná obecná knižnica, rozšírený knižný fond	OcÚ	objekt	0	1	1
Environmentálna oblasť						
Opatrenie 3.1. - Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov						
Výsledok	Skvalitnený systém zberu odpadov	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výstup	Obstarané vozidlo na zber KO	OcÚ	počet	0	1	1
Výstup	Vybudovaná kompostáreň na zhodnocovanie BRKO	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Obstaraná technika a zariadenia pre malú kompostáreň	OcÚ	súbor objektov a zariadení	0	1	1
Výsledok	Úroveň vytriedenia odpadov	OcÚ	%	33	50	65
Výstup	Sanované čierne skládky	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Opatrenie 3.2. - Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity						
Výstup	Revitalizovaná zeleň na verejných priestranstvách	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výstup	Realizované ďalšie adaptačné opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Opatrenie 3.3. - Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE						
Výstup	Osadené fotovoltaické panely na obecných budovách	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výstup	Obnovená budova v športovom areáli	OcÚ	objekt	0	0	1
Výsledok	Nižšia spotreba energie v budovách	OcÚ	%	0	30	60
Opatrenie 3.4. - Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry						
Výstup	Zregulovaný Petkovský potok	OcÚ	súbor aktivít	0	0	1
Výstup	Vybudovaná nádrž nad obcou	OcÚ	objekt	0	0	1
Výstup	Zrealizované ďalšie protipovodňové opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	0	1

Zdroj: MDVRR 2015, Obecný úrad Vyšný Žipov, vlastné spracovanie

D-Realizačná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce na základe stanovenia merateľných ukazovateľov a vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov. Realizačná časť obsahuje:

- akčný plán,
- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- popis systému monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR.

Akčný plán obce

Akčný plán predstavuje konkrétny harmonogram činností súvisiacich s rozvojom obce v nadväznosti na prioritné oblasti sociálno-ekonomického rozvoja. Tento plán vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych projektových zámerov. Obsahuje predpokladané termíny plnenia jednotlivých úloh, zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie a predpokladanú (odhadovanú) výšku zdrojov na ich realizáciu.

Formulár 9 (R1): Akčný plán

Opatrenie, projektový zámer	Odhadovaný termín realizácie	Financovanie (tis. eur)	Zodpovedný
HOSPODÁRSKA OBLASŤ			
PRIORITA: PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE A SLUŽBY			
Opatrenie 1.1: Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov			
Proj. zámer 1.1.1: Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci	od 2023 priebežne	2,40	obec
Proj. zámer 1.1.2: Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov	od 2023 priebežne	1,60	obec, firmy
Opatrenie 1.2: Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb			
Proj. zámer 1.2.1: Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby	od 2023 priebežne	3,20	obec, firmy
Proj. zámer 1.2.2: Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce	od 2023 priebežne	1,60	obec
Proj. zámer 1.2.3: Zriadenie elektronickej úradnej tabule	2023-2024	15,00	obec
Proj. zámer 1.2.4: Realizácia zmien a doplnkov územného plánu, vrátane rozšírenia intravilánu obce	2024-2026	10,00	obec
PRIORITA: MOBILITA			
Opatrenie 1.3: Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry			
Proj. zámer 1.3.1: Modernizácia miestnych komunikácií	2026-2027	300,00	obec

Proj. zámer 1.3.2: Rekonštrukcia existujúcich a výstavba nových chodníkov	2024-2028	400,00	obec
Proj. zámer 1.3.3: Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry	2025-2027	450,00	obec, VÚC, partneri
Proj. zámer 1.3.4: Vybudovanie prepojujúcich komunikácií medzi miestnymi komunikáciami	2024-2028	120,00	obec
Proj. zámer 1.3.5: Majetkovo-právne vysporiadanie miestnych komunikácií	2024-2027	70,00	obec
Proj. zámer 1.3.6: Skvalitnenie funkčných vlastností rigolov a priepustov (vyčistenie, prehĺbenie, ...)	2025-2026	50,00	obec, VÚC
Proj. zámer 1.3.7: Výstavba nového mosta cez potok na Záhumní	2026-2028	800,00	obec
Proj. zámer 1.3.8: Vybudovanie lávky pre peších ponad Petkovský potok v centre obce	2026-2027	350,00	obec
PRIORITA: TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA			
Opatrenie 1.4: Zlepšenie technickej vybavenosti obce			
Proj. zámer 1.4.1: Výstavba kanalizácie a ČOV	2023-2030	7 000,00	obec, VVS, a.s.
Proj. zámer 1.4.2: Dokončenie rekonštrukcie verejného osvetlenia, vrátane zavedenia SMART prvkov na jeho inteligentné ovládanie	2025	30,00	obec
Proj. zámer 1.4.3: Modernizácia obecného rozhlasu	2026	15,00	obec
Proj. zámer 1.4.4: Poskytovanie súčinnosti pri zavádzaní vysokorýchlostného internetového pripojenia	2023	3,00	obec, súkr. subjekt
PRIORITA: PARTNERSKÁ A CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA			
Opatrenie 1.5: Spolupráca s partnerskými obcami			
Proj. zámer 1.5.1: Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce	od 2023 priebežne	4,00	obec
SOCIÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: VEREJNÉ PRIESTORY A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.1: Zvyšovanie bezpečnosti obyvateľov, vrátane prevencie kriminality			
Proj. zámer 2.1.1: Rozšírenie kamerového systému	2025	20,00	obec
Proj. zámer 2.1.2: Realizácia bezpečnostných prvkov v doprave (spomaľovače, merače rýchlosti, prechody pre chodcov, ...)	2024-2026	15,00	obec, VÚC
PRIORITA: SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA, OBČIANSKA VYBAVENOSŤ			
Opatrenie 2.2: Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti			
Proj. zámer 2.2.1: Regenerácia centra obce	2025-2027	300,00	obec
Proj. zámer 2.2.2: Rekonštrukcia budovy Domu smútku	2024-2025	300,00	obec
Proj. zámer 2.2.3: Rozšírenie cintorína	2026	50,00	obec
Opatrenie 2.3: Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít			
Proj. zámer 2.3.1: V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP	od 2023 priebežne	16,00	obec, UPSVaR

Proj. zámer 2.3.2: Výstavba komunitného centra	2025-2027	650,00	obec
Proj. zámer 2.3.3: Zriadenie denného stacionára, vrátane vybudovania výťahu	2024-2026	500,00	obec
Proj. zámer 2.3.4: Zriadenie sociálneho podniku	2024	60,00	obec
PRIORITA: ŠKOLSTVO, KULTÚRA, ŠPORT A VOĽNÝ ČAS			
Opatrenie 2.4: Skvalitnenie školskej infraštruktúry			
Proj. zámer 2.4.1: Rekonštrukcia budovy ZŠ	2025	300,00	obec, škola
Proj. zámer 2.4.2: Majetkovo-právne vysporiadanie pozemkov v areáli ZŠ, vrátane oplotenia areálu	2024-2027	150,00	obec, škola
Proj. zámer 2.4.3: Výstavba telocvične pri ZŠ	2024-2026	1 000,00	obec, škola
Proj. zámer 2.4.4: Vybudovanie športového areálu v areáli ZŠ	2026-2028	500,00	obec, škola
Opatrenie 2.5: Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času			
Proj. zámer 2.5.1: Výstavba multifunkčného ihriska pri futbalovom ihrisku	2026	120,00	obec
Proj. zámer 2.5.2: Vybudovanie workoutového ihriska	2025	20,00	obec
Opatrenie 2.6: Podpora spoločenského a kultúrneho života			
Proj. zámer 2.6.1: Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies	od 2023 priebežne	80,00	obec
Proj. zámer 2.6.2: Modernizácia obecnej knižnice Pavla Hudáka, rozšírenie knižného fondu	2025	15,00	obec
ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.1: Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov			
Proj. zámer 3.1.1: Skvalitnenie systému zberu odpadov	2024-2025	5,00	obec
Proj. zámer 3.1.2: Obstaranie vozidla na zber komunálneho odpadu	2025-2026	300,00	obec
Proj. zámer 3.1.3: Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení	2024-2025	180,00	obec
Proj. zámer 3.1.4: Monitorovanie a sanácia čiernych skládok	2023-2030	50,00	obec
PRIORITA: ADAPTÁCIA NA ZMENU KLÍMY, ZNIŽOVANIE PRODUKcie CO₂			
Opatrenie 3.2: Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity			
Proj. zámer 3.2.1: Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov	2024-2030	150,00	obec
Proj. zámer 3.2.2: Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí	2025-2028	80,00	obec
Opatrenie 3.3: Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE			

Proj. zámer 3.3.1: Výstavba fotovoltaiických elektrární na strechách obecných budov	2024-2027	200,00	obec
Proj. zámer 3.3.2: Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách	2024-2030	150,00	obec
Proj. zámer 3.3.3: Komplexná obnova budovy v športovom areáli, vrátane jej plynofikácie a zvýšenia energetickej efektívnosti	2026-2027	350,00	obec
Opatrenie 3.4: Zlepšenie existujúcej protipovodňovej infraštruktúry			
Proj. zámer 3.4.1: Regulácia Petkovského potoka	2025-2028	1 500,00	obec, Správa povodia
Proj. zámer 3.4.2: Vybudovanie protipovodňovej a protipožiarnej nádrže nad obcou	2026-2029	600,00	obec
Proj. zámer 3.4.2: Realizácia ďalších protipovodňových opatrení na miestnych tokoch	2024-2028	150,00	obec

Zdroj: vlastné spracovanie

Administratívne, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR

Vypracovaním a schválením tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky, ktorým je princíp programovania. Implementácia navrhovaných projektových zámerov si bude vyžadovať konkrétnych ľudí, ktorí budú tieto zámery uskutočňovať od začiatku do konca a ktorí za nich budú aj zodpovední. Vzhľadom na poddimenzovanosť samosprávy z aspektu ľudských zdrojov sa predpokladá, že niektoré projektové zámery bude potrebné realizovať v spolupráci s externými poradcami, odborníkmi, príp. špecializovanými firmami.

V systéme riadenia a implementácie PHSR je **Riadiacim orgánom** na úrovni obce obecný úrad prostredníctvom starostu obce. Ten zodpovedá za systém riadenia PHSR, ako aj za systém čerpania získaných dotácií, použitia úverových zdrojov a v prípade získania pomoci zo štrukturálnych fondov aj za čerpanie tejto pomoci. Obecné zastupiteľstvo plní úlohu **Monitorovacieho výboru**. **Orgánom auditu** je hlavný kontrolór a príslušná komisia OcZ, ak je zriadená. Funkciu **Platobného orgánu** vykonáva ekonomické oddelenie OcÚ a príslušné oddelenia OcÚ plnia funkciu **Sprostredkovateľského orgánu**. PHSR ako aj všetky jeho zmeny a doplnky schvaľuje obecné zastupiteľstvo (Inštitút priestorového plánovania, 2016).

Samospráva bude raz ročne získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu (napr. do septembra príslušného roku), kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia. Obecné zastupiteľstvo vo vzťahu k realizácii PHSR berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PHSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Úlohou obecného zastupiteľstva je taktiež schvaľovanie spolufinancovania pripravovaných projektov. Obecné zastupiteľstvo teda každoročne schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHSR budú, či už z dôvodu povinného informovania a publicity (najmä pri projektoch financovaných z EŠIF) alebo v rámci komunikácie medzi obcou a cieľovými skupinami pri príprave a realizácii projektov, rôzne formy komunikácie. V prípade realizácie projektov z EŠIF budú v záujme informovania verejnosti osadené informačné tabule, príp. budú organizované úvodné a záverečné konferencie, semináre, workshopy, rôzne informačné stretnutia a pod.

V podmienkach obce prebieha komunikácia predovšetkým osobným stykom verejnosti a záujmových skupín s jej volenými orgánmi a zamestnancami. Významným komunikačným kanálom najmä pre mladšie a stredné vekové kategórie obyvateľstva je webová stránka obce. Staršie vekové kategórie uprednostňujú najmä obecný rozhlas, úradnú tabuľu a osobné podanie. Ďalším nástrojom komunikácie budú pozvánky na priamu účasť verejnosti na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Prostredníctvom uvedených komunikačných kanálov bude až do ukončenia platnosti PHSR prebiehať neustála komunikácia s obyvateľmi týkajúca sa realizácie tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom systému monitorovania a hodnotenia je získavanie informácií o reálnom plnení PHSR a o jeho prípadnom negatívnom vývoji. Dôsledkom dobrého nastavenia systému monitorovania a hodnotenia bude prípadná zmena spôsobu realizácie, podľa potreby aj definovanie a prijatie nových opatrení. Ako už bolo spomenuté vyššie, samospráva bude raz ročne (do začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok) získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, zainteresovaných partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu, kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia.

Monitorovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa teda bude vykonávať priebežne počas celého trvania PHSR až do ukončenia jeho platnosti. Tento proces bude vychádzať z údajov uvedených vo Formulári P2 – ukazovatele výstupu, výsledku a dopadu projektu. Výstupom monitorovania PHSR bude monitorovacia správa za príslušný rok schválená obecným zastupiteľstvom, ktorej súčasťou môže byť aj prípadná monitorovacia správa schválená riadiacim orgánom v rámci implementácie projektov z EŠIF. Za prípravu monitorovacej správy konkrétného projektu bude zodpovedať jeho garant podľa povahy projektu. Za prípravu monitorovacej správy PHSR bude zodpovedať samospráva obce – či už prostredníctvom starostu obce, hlavného kontrolóra, poslancov, zamestnancov obecného úradu, príp. inej poverenej osoby.

Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHSR počas jeho platnosti 2023-2030		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania / periodicita
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2025	podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Operatívne hodnotenie	v prípade potreby	kontrola súladu programu s reálnou situáciou
Tematické hodnotenie časti PHSR	2026	téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	v prípade potreby	pri značnom odklone od stanovených cieľov; pri návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2023-2030	na základe rozhodnutia starostu, kontrolného orgánu, podnetu poslancov, správy auditu a pod.

Zdroj: vlastné spracovanie

E-Finančná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Finančná časť obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnu a organizačnú stránku realizácie programu rozvoja obce. Táto časť obsahuje:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, projektových zámerov za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektových zámerov.

Indikatívny finančný plán

Výška potrebných finančných prostriedkov je v tomto PHSR uvedená pri jednotlivých projektových zámeroch a opatreniach. Uvedené sumy sú stanovené odhadom, keďže bez spracovania projektovej dokumentácie nie je možné ex-ante určiť predpokladanú sumu, potrebnú na realizáciu projektu. Navyše, táto suma sa ešte mení po realizácii verejného obstarávania. Pri rozhodovaní o financovaní jednotlivých projektov sa bude prihliadať na ich dôležitosť a na ich prínos pre rozvoj obce. Niektoré projektové zámery sa budú môcť realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, iné si však budú vyžadovať náročnejšie zdroje z hľadiska finančného aj personálneho zabezpečenia.

Potenciálne zdroje, ktoré sa samospráva môže snažiť získať na realizáciu opatrení a projektových zámerov, uvedených v tomto PHSR, sú najmä:

- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov (napr. Environmentálny fond, ŠFRB),
- financovanie z národných projektov (napr. úrady práce, soc. vecí a rodiny - AOTP),
- rozpočet samosprávneho kraja,
- európske štrukturálne a investičné fondy,
- nadácie, neinvestičné fondy,
- Svetová banka,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR,
- sponzorské dary podnikateľov, súkromných osôb, neziskového sektora a pod.,
- vlastné zdroje (rozpočet obce).

Celkovým prehľadom plánovaných finančných prostriedkov počas celej doby platnosti schváleného Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja je Indikatívny rozpočet – sumarizácia.

Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia

Oblasť	rok								Spolu (tis. €)
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Hospodárska	66,00	969,10	1 683,70	3 882,10	1 152,60	600,70	988,40	283,20	9 625,80
Sociálna	10,00	811,00	1 510,00	860,00	501,00	337,00	29,00	38,00	4 096,00
Environmentálna	0,00	195,00	682,00	1 158,00	992,00	394,00	259,00	35,00	3 715,00
SPOLU (tis. €)	76,00	1 975,10	3 875,70	5 900,10	2 645,60	1 331,70	1 276,40	356,20	17 436,80

Zdroj: vlastné spracovanie

Model viaczdrojového financovania a finančný rámec

Financovanie jednotlivých projektových zámerov sa bude realizovať z viacerých zdrojov, pričom závisieť bude od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa tak bude opierať o zdroje obce, o národné zdroje, o zdroje z EŠIF, VÚC, o súkromné a ďalšie zdroje.

Intervenčná matica predstavuje odhad objemu potrebných zdrojov na realizáciu jednotlivých projektových zámerov. Finálna podoba a konkrétna výška investícií bude známa až po vypracovaní projektovej dokumentácie a vychádzať bude najmä z procesu verejného obstarávania.

Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica

Viaczdrojové financovanie (tis. eur)								
Opatrenie	Celkové náklady	Verejné zdroje					Súkromné zdroje	Iné zdroje
		EÚ	Štát	VÚC	Obec	Spolu		
Opatrenie 1.1	4,00		2,00		2,00	4,00		
Opatrenie 1.2	29,80	12,75	9,50		7,55	29,80		
Opatrenie 1.3	2 540,00	2 057,00	242,00	35,00	206,00	2 540,00		
Opatrenie 1.4	7 048,00	4 038,25	2 854,50		155,25	7 048,00		
Opatrenie 1.5	4,00			2,00	2,00	4,00		
Opatrenie 2.1	35,00		24,00		11,00	35,00		
Opatrenie 2.2	650,00	510,00	70,00		70,00	650,00		
Opatrenie 2.3	1 226,00	977,50	164,00		84,50	1 226,00		
Opatrenie 2.4	1 950,00	1 680,00	180,00		90,00	1 950,00		
Opatrenie 2.5	140,00	102,00	12,00		16,00	130,00	10,00	
Opatrenie 2.6	95,00		10,00	30,00	55,00	95,00		
Opatrenie 3.1	535,00	42,50	461,00		31,50	535,00		
Opatrenie 3.2	230,00	195,50	23,00		11,50	230,00		
Opatrenie 3.3	700,00	595,00	70,00		35,00	700,00		
Opatrenie 3.4	2 250,00	1 912,50	225,00		112,50	2 250,00		
SPOLU	17 436,80	12 123,00	4 347,00	67,00	889,80	17 426,80	10,00	0,00

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Finančný rámec na realizáciu PHSR pre potreby súhrnného prehľadu plánovaných projektových zámerov je formulárom s podrobnou štruktúrou plánovaných finančných prostriedkov na opatrenia a projektové zábery PHSR na celé jeho obdobie. Obsahuje podrobné členenie predpokladaných finančných zdrojov, potrebných na realizáciu jednotlivých projektov.

Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR

Číslo opatrenia	Kód a názov projektového zámeru	Klasifikácia stavieb - trieda	Hlavný ukazovateľ-výsledku, dopadu	Termín začatia a ukončenia realizácie projekt. zámeru	RN Spolu (tis. eur)	Verejné zdroje celkom	Verejné zdroje		Súkromné zdroje	Úverové zdroje	EIB príspevok (informatívne)	Iné zdroje
				rok			Národné celkom	EÚ (EŠIF + Plán obnovy) celkom				
					a=b+e+f+g+h	b=c+d	c	d	e	f	g	h
I. Hospodárska oblasť					9 625,80 €	9 625,80 €	3 517,80 €	6 108,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 1.1	1.1.1 Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2023-2030	2,40 €	2,40 €	2,40 €					
	1.1.2 Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2023-2030	1,60 €	1,60 €	1,60 €					
Opat. 1.2	1.2.1 Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2023-2030	3,20 €	3,20 €	3,20 €					
	1.2.2 Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce		zvýšená zamestnanosť obyvateľstva	2023-2030	1,60 €	1,60 €	1,60 €					
	1.2.3 Zriadenie elektronickej úradnej tabule		kvalitnejšia informovanosť obyvateľstva	2023-2024	15,00 €	15,00 €	2,25 €	12,75 €				

	1.2.4 Realizácia zmien a doplnkov územného plánu, vrátane rozšírenia intravilánu obce		vytvorené vhodné legislatívne podmienky na rozvoj obce	2024-2026	10,00 €	10,00 €	10,00 €					
Opat. 1.3	1.3.1 Modernizácia miestnych komunikácií	2112 - Miestne komunikácie	zabezpečený kvalitný prístup k domom a bytom; zvýšená bezpečnosť chodcov	2026-2027	300,00 €	300,00 €	45,00 €	255,00 €				
	1.3.2 Rekonštrukcia existujúcich a výstavba nových chodníkov	2112 - Miestne komunikácie	zvýšená bezpečnosť chodcov	2024-2028	400,00 €	400,00 €	60,00 €	340,00 €				
	1.3.3 Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry	2112 - Miestne komunikácie	vyšší počet turistov v obci; lepšie zdravie obyvateľov	2025-2027	450,00 €	450,00 €	67,50 €	382,50 €				
	1.3.4 Vybudovanie prepojovacích komunikácií medzi miestnymi komunikáciami	2112 - Miestne komunikácie	nižšie dochádzkové vzdialenosti v rámci obce	2024-2028	120,00 €	120,00 €	18,00 €	102,00 €				
	1.3.5 Majetkovo-právne vysporiadanie miestnych komunikácií		kvalitnejšia správa miestnych komunikácií	2024-2027	70,00 €	70,00 €	70,00 €					
	1.3.6 Skvalitnenie funkčných vlastností rigolov a priepustov (vyčistenie, prehĺbenie, ...)	2112 - Miestne komunikácie	kvalitné odvádzanie dažďovej vody z miestnych komunikácií	2025-2026	50,00 €	50,00 €	50,00 €					
	1.3.7 Výstavba nového mosta cez potok na Záhumní	2112 - Miestne komunikácie	nižšie dochádzkové vzdialenosti v rámci obce	2026-2028	800,00 €	800,00 €	120,00 €	680,00 €				
	1.3.8 Vybudovanie lávky pre peších ponad Petkovský potok v centre obce	2112 - Miestne komunikácie	zvýšená bezpečnosť chodcov; nižšie dochádzkové vzdialenosti v rámci obce	2026-2027	350,00 €	350,00 €	52,50 €	297,50 €				

Opat. 1.4	1.4.1 Výstavba kanalizácie a ČOV	2223 - Miestne kanalizácie	novovo vybudovaná kanalizačná sieť v obci, vrátane ČOV; čistejšie životné prostredie; lepšie zdravie obyvateľov	2023-2030	7 000,00 €	7 000,00 €	3 000,00 €	4 000,00 €				
	1.4.2 Dokončenie rekonštrukcie verejného osvetlenia, vrátane zavedenia SMART prvkov na jeho inteligentné ovládanie	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	nižšia spotreba energie na verejné osvetlenie	2025	30,00 €	30,00 €	4,50 €	25,50 €				
	1.4.3 Modernizácia obecného rozhlasu	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	kvalitný komunikačný kanál medzi samosprávou a obyvateľmi	2026	15,00 €	15,00 €	2,25 €	12,75 €				
	1.4.4 Poskytovanie súčinnosti pri zavádzaní vysokorýchlostného internetového pripojenia	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	vysokorýchlostný internet dostupný v celej obci	2023	3,00 €	3,00 €	3,00 €					
Opat. 1.5	1.5.1 Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce		3 podporené partnerské projekty	2023-2030	4,00 €	4,00 €	4,00 €					
II. Sociálna oblasť					4 096,00 €	4 086,00 €	816,50 €	3 269,50 €	10,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 2.1	2.1.1 Rozšírenie kamerového systému	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	vyššia bezpečnosť obyvateľov	2025	20,00 €	20,00 €	20,00 €					
	2.1.2 Realizácia bezpečnostných prvkov v doprave (spomaľovače, merače rýchlosti, prechody pre chodcov, ...)		vyššia bezpečnosť obyvateľov	2024-2026	15,00 €	15,00 €	15,00 €					
Opat. 2.2	2.2.1 Regenerácia centra obce		kvalitnejšie verejné priestory	2025-2027	300,00 €	300,00 €	45,00 €	255,00 €				

	2.2.2 Rekonštrukcia budovy Domu smútku	1272 - Budovy a miesta na vykonávanie náboženských aktivít	dôstojné priestory na rozlúčku so zosnulými	2024-2025	300,00 €	300,00 €	45,00 €	255,00 €				
	2.2.3 Rozšírenie cintorína	1272 - Budovy a miesta na vykonávanie náboženských aktivít	dostatočná kapacita miest na pochovávanie	2026	50,00 €	50,00 €	50,00 €					
Opat. 2.3	2.3.1 V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP		5 zamestnaných osôb	2023-2030	16,00 €	16,00 €	16,00 €					
	2.3.2 Výstavba komunitného centra	1274 - Ostatné budovy, i.n.	kvalitnejšia integrácia obyvateľov do spoločnosti	2025-2027	650,00 €	650,00 €	97,50 €	552,50 €				
	2.3.3 Zriadenie denného stacionára, vrátane vybudovania výťahu	1274 - Ostatné budovy, i.n.	kvalitnejšia integrácia obyvateľov do spoločnosti	2024-2026	500,00 €	500,00 €	75,00 €	425,00 €				
	2.3.4 Zriadenie sociálneho podniku		15 zamestnaných osôb	2024	60,00 €	60,00 €	60,00 €					
Opat. 2.4	2.4.1 Rekonštrukcia budovy ZŠ	1263 - Školy, univerzity a budovy na vzdelávanie	kvalitnejšie priestory na výučbu žiakov	2025	300,00 €	300,00 €	45,00 €	255,00 €				
	2.4.2 Majetkovo-právne vysporiadanie pozemkov v areáli ZŠ, vrátane oplotenia areálu	1263 - Školy, univerzity a budovy na vzdelávanie	prípravené legislatívno-technické podmienky pre ďalší rozvoj celého areálu školy	2024-2027	150,00 €	150,00 €	150,00 €					
	2.4.3 Výstavba telocvične pri ZŠ	1263 - Školy, univerzity a budovy na vzdelávanie	všetky deti absolvujúce vyučovanie v telocvični	2024-2026	1 000,00 €	1 000,00 €		1 000,00 €				

	2.4.4 Vybudovanie športového areálu v areáli ZŠ	1263 - Školy, univerzity a budovy na vzdelávanie	vytvorené kvalitné podmienky pre rozvoj pohybových a športových aktivít detí, žiakov a širokej verejnosti	2026-2028	500,00 €	500,00 €	75,00 €	425,00 €				
Opat. 2.5	2.5.1 Výstavba multifunkčného ihriska pri futbalovom ihrisku	2411 - Športové ihriská	verejnosť realizujúca športové aktivity	2026	120,00 €	120,00 €	18,00 €	102,00 €				
	2.5.2 Vybudovanie workoutového ihriska	2411 - Športové ihriská	verejnosť realizujúca športové aktivity	2025	20,00 €	10,00 €	10,00 €		10,00 €			
Opat. 2.6	2.6.1 Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies		kultúrne a športové podujatia konané na území obce	2023-2030	80,00 €	80,00 €	80,00 €					
	2.6.2 Modernizácia obecnej knižnice Pavla Hudačka, rozšírenie knižného fondu		vytvorené vhodné podmienky pre kultúrny rozvoj obce	2025	15,00 €	15,00 €	15,00 €					
III. Environmentálna oblasť					3 715,00 €	3 715,00 €	1 244,50 €	2 470,50 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 3.1	3.1.1 Skvalitnenie systému zberu odpadov		skvalitnený systém triedeného zberu, vyššia úroveň vytriedenia odpadov	2024-2025	5,00 €	5,00 €	5,00 €					
	3.1.2 Obstaranie vozidla na zber komunálneho odpadu		nižšie výdavky obce na odpadové hospodárstvo	2025-2026	300,00 €	300,00 €	300,00 €					
	3.1.3 Vybudovanie malej kompostárne, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení	2421 - Ostatné inžinierske stavby, i.n.	vyššia úroveň vytriedenia odpadov; nižší objem BRKO ukladaných na skládky odpadov	2024-2025	180,00 €	180,00 €	180,00 €					
	3.1.4 Monitorovanie a sanácia čiernych skládok		čistejšie ŽP	2023-2030	50,00 €	50,00 €	7,50 €	42,50 €				

Opat. 3.2	3.2.1 Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov		kvalitnejšia zeleň	2024-2030	150,00 €	150,00 €	22,50 €	127,50 €				
	3.2.2 Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí		realizované dodatočné adaptačné opatrenia	2025-2028	80,00 €	80,00 €	12,00 €	68,00 €				
Opat. 3.3	3.3.1 Výstavba fotovoltaických elektrární na strechách obecných budov		vyšší podiel elektrickej energie získanej z OZE	2024-2027	200,00 €	200,00 €	30,00 €	170,00 €				
	3.3.2 Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách		vyšší podiel elektrickej energie získanej z OZE	2024-2030	150,00 €	150,00 €	22,50 €	127,50 €				
	3.3.3 Komplexná obnova budovy v športovom areáli, vrátane jej plynofikácie a zvýšenia energetickej efektívnosti	1265 - Budovy na šport	kvalitné priestory pre organizáciu športových podujatí; nižšia spotreba energií v budove	2026-2027	350,00 €	350,00 €	52,50 €	297,50 €				
Opat. 3.4	3.4.1 Regulácia Petkovského potoka	2152 - Priehrady	žiadne škody na životoch a majetku v dôsledku povodní	2025-2028	1 500,00 €	1 500,00 €	500,00 €	1 000,00 €				
	3.4.2 Vybudovanie protipovodňovej a protipožiarnej nádrže nad obcou	2152 - Priehrady	žiadne škody na životoch a majetku v dôsledku povodní	2026-2029	600,00 €	600,00 €	90,00 €	510,00 €				

	3.4.3 Realizácia ďalších protipovodňových opatrení na miestnych tokoch	2152 - Priehrady	žiadne škody na životoch a majetku v dôsledku povodní	2024-2028	150,00 €	150,00 €	22,50 €	127,50 €				
Celkom					17 436,80 €	17 426,80 €	5 578,80 €	11 848,00 €	10,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €

Zdroj: Obecný úrad Vyšný Žipov, vlastné spracovanie

Systém hodnotenia a zaradovania projektových zámerov do financovania

Dôležitým momentom v procese realizácie PHSR bude schvaľovanie financovania jednotlivých projektových zámerov obecným zastupiteľstvom. Pri ich výbere bude preto nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam či už z legislatívneho hľadiska alebo vo vzťahu k rozvoju obce.

Nasledujúca hodnotiacia tabuľka pre výber projektových zámerov je upravená pre potreby obce. Najvyššiu prioritu (úroveň dôležitosti) majú projektové zábery, ktorých realizácia vyplýva priamo z legislatívy a projektové zábery, ktoré budú riešiť výrazne naliehavú havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Kategória s vysokou prioritou zahŕňa projektové zábery s oporou vo VZN obce, projektové zábery Miestnej akčnej skupiny, oblastnej organizácie cestovného ruchu, projektové zábery s vydaným právoplatným stavebným povolením (príp. aj projektové zábery s ukončeným procesom verejného obstarávania), projektové zábery, na ktoré sa dajú získať zdroje z EŠIF a/alebo ich realizácia je zároveň nutná pre rozvoj obce a projektové zábery, ktoré majú vysokú podporu u obyvateľstva. Kategória so strednou úrovňou dôležitosti obsahuje tie projektové zábery, ktoré majú možnosť byť spolufinancované z európskych štrukturálnych a investičných fondov a/alebo ich realizácia je zároveň vhodná pre rozvoj obce. Kategóriu 4 a 5 predstavujú projektové zábery nachádzajúce sa vo fáze úvah (bez spracovania prvotných analýz, projektovej dokumentácie, stavebného povolenia a pod.).

Formulár 14 (F3): Hodnotiacia tabuľka pre výber projektových zámerov

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium (podmienky pre zaradenie do úrovne dôležitosti)	Projektové zábery
1	Najvyššia	a) projektové zábery vyplývajúce zo zákona alebo legislatívy EÚ b) projektové zábery riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu	1.2.4; 1.3.5; 1.4.1; 2.4.2;
2	Vysoká	a) projektové zábery s oporou vo VZN obce b) projektové zábery s právoplatným stavebným povolením c) projektové zábery MAS d) projektové zábery OOCR e) projektové zábery miestnych rozvojových organizácií f) projektové zábery s vysokou podporou obyvateľov g) projektové zábery s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zábery, ktorých realizácia je pre rozvoj obce nutná	1.3.2; 1.3.4; 1.3.6; 1.4.2; 1.4.4; 2.1.1; 2.1.2; 2.3.1; 2.3.2; 2.3.3; 2.3.4; 2.4.1; 2.4.3; 2.4.4; 2.6.1; 2.6.2; 3.1.1; 3.1.2; 3.1.3; 3.1.4; 3.2.1; 3.2.2; 3.3.1; 3.3.2; 3.3.3; 3.4.1; 3.4.3;
3	Stredná	projektové zábery s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zábery, ktorých realizácia je pre rozvoj obce vhodná	1.1.2; 1.2.1; 1.2.2; 1.2.3; 1.3.1; 1.3.3; 1.3.7; 1.3.8; 1.4.3; 1.5.1; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 2.5.1; 2.5.2; 3.4.2;
4	Nízka	projektové zábery v štádiu zámerov / úvah	1.1.1;
5	Najnižšia	ostatné	

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR

Schválenie PHSR	
Dokument	Názov dokumentu: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030 Štruktúra dokumentu: dokument je štruktúrovaný podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, podľa Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, vydanej Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, január 2020, Metodiky na spracovanie Programu rozvoja obce, vydanej Inštitútom priestorového plánovania, september 2016 a podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, vydanej Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015.
Spracovanie	Forma a obdobie spracovania: spracovanie PHSR vykonala obec v partnerstve s externým odborníkom, ktorý koordinoval proces tvorby dokumentu a zabezpečoval dodržiavanie metodických postupov. Dokument bol spracovaný na jar 2023. Riadiaci tím: riadiaci tím pozostával z 2 členov a v procese spracovania mal 2 pracovné zasadania. Účasť verejnosti a komunikácia s ňou: verejnosť participovala na procese spracovania PHSR prostredníctvom prieskumu názorov. Autor dokumentu: RNDr. Radomír Babiak, PhD.; www.dokumentypreobce.sk Náklady na spracovanie: z rozpočtu obce.
Prerokovanie	Prerokovanie v orgánoch samosprávy dňa: 31.08.2023
Schválenie	Návrh na uznesenie zastupiteľstva: „Obecné zastupiteľstvo schvaľuje Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Vyšný Žipov na roky 2023-2030“.

Zdroj: vlastné spracovanie

Prílohy

Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR

Bázalne environmentálne informácie o sídlach Slovenska (www.beiss.sk)

Inštitút priestorového plánovania (2016): *Stručná metodika spracovania Programu rozvoja obce a Spoločného programu rozvoja obcí*. Bratislava: september 2016.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001

MDVRR (2015): *Metodika na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC*. Bratislava: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015, 62 s.

PHRSR Prešovského samosprávneho kraja 2021-2030

MŽP (2018): *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia, aktualizácia 2018.

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (2020): *Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja*. Bratislava: január 2020.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Územný plán obce Vyšný Žipov

Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030

Weisová, D., Bernátová, M. (2012): *Strategické plánovanie samosprávy*. Žilina: Municipalia, 2012.

Zákon č. 389/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Internetové zdroje:

census2011.statistics.sk

datacube.statistics.sk

datacube.statistics.sk/SODB/

<http://cp.atlas.sk>

<http://envirozataze.enviroportal.sk>

<http://uzemia.enviroportal.sk>

<https://gis.nlcsk.org/islhp/#lesnictvo>

statdat.statistics.sk

www.beiss.sk

www.cdb.sk

www.ives.minv.sk/heraldreg

www.maps.google.com

www.minv.sk

www.orsr.sk

www.pamiatky.sk

www.registeruz.sk

www.scitanie.sk

www.statistics.sk

www.zrsr.sk

Zoznam skratiek použitých v PHSR

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce	NFP	Nenávratný finančný príspevok
AZE	Alternatívne zdroje energie	NN	Nízke napätie
b.j.	Bytové jednotky	NPR	Národná prírodná rezervácia
BRKO	Biologicky rozložiteľný komunálny odpad	OcÚ	Obecný úrad
CDB	Cestná databanka	o. i.	Okrem iného
CLLD	Community-led Local Development (Miestny rozvoj vedený komunitou)	OOCR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
CR	Cestovný ruch	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
ČOV	Čistička odpadových vôd	PA	Povodňová aktivita
DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor	PP	Prírodná pamiatka
EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	PR	Prírodná rezervácia
EIB	Európska investičná banka	PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	PPF	Poľnohospodársky pôdny fond
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	PSK	Prešovský samosprávny kraj
ha	Hektár	SHR	Samostatne hospodáriaci roľníci
IBV	Individuálna bytová výstavba	SPR	Strategicko-plánovací región
IUI	Integrovaná územná investícia	ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
KZAM	Klasifikácia zamestnaní	ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
MAS	Miestna akčná skupina	ÚSES	Územný systém ekologickej stability
MOK	Maloobjemový kontajner	TTP	Trvalé trávne porasty
MRK	Marginalizované rómske komunity	UoZ	Uchádzač o zamestnanie
MSP	Malí a strední podnikatelia	VÚC	Vyšší územný celok
MŽP	Ministerstvo životného prostredia	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie

Zoznam máp, tabuliek, grafov, obrázkov a formulárov

Mapy

Mapa 1: Poloha obce Vyšný Žipov - širšie vzťahy.....	3
Mapa 2: Poloha obce Vyšný Žipov voči susediacim obciam.....	4

Tabuľky

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov	13
Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát.....	14
Tabuľka 3: Environmentálne záťaže v obci Vyšný Žipov.....	15
Tabuľka 4: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva.....	16
Tabuľka 5: Vývoj priemerného veku obyvateľstva	20
Tabuľka 6: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín.....	20
Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti	21
Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania.....	21
Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v obci	23
Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022	23
Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2022	26
Tabuľka 12: Počet domov podľa typu domu	26
Tabuľka 13: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky	27
Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému	27
Tabuľka 15: Byty podľa obytných miestností	27
Tabuľka 16: Domy podľa obdobia výstavby	27
Tabuľka 17: Vybavenie technickou infraštruktúrou.....	29
Tabuľka 18: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2023)	29
Tabuľka 19: Infraštruktúra kultúry a športu	30
Tabuľka 20: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správných služieb.....	30
Tabuľka 21: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2022; v ha)	32

Grafy

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Vyšný Žipov	17
Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022.....	18
Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022	18
Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022.....	19
Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2022	20
Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania	22
Graf 7: Počet evidovaných UoZ v rokoch 2013-2022 (k 31.12.)	23
Graf 8: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2022	24
Graf 9: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2022	25
Graf 10: Veková štruktúra respondentov.....	34
Graf 11: Štruktúra respondentov podľa ekonomickej aktivity	34
Graf 12: Celková spokojnosť s kvalitou života vo Vyšnom Žipove	35
Graf 13: Najvyššia SPOKOJNOSŤ s vybranými oblasťami života obce	36

Graf 14: Najvyššia NESPOKOJNOSŤ s vybranými oblasťami života obce.....	38
Graf 15: Priestory a miesta v obci, kde sa respondenti necítia bezpečne.....	39
Graf 16: Vnímanie vzájomného spolunažívania medzi Rómami a nerómskym obyvateľstvom	40
Graf 17: Oblasť, ktorá by sa v obci mala riešiť prioritne	41

Obrázky

Obrázok 1: Pohľad na obec Vyšný Žipov	5
Obrázok 2: Finančné zdravie obce Vyšný Žipov	33
Obrázok 3: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) a územia udržateľného mestského rozvoja (UMR) na území Prešovského kraja, ustanovené v programovom období 2021-2027	52

Formuláre

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR	9
Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR	10
Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu	10
Formulár 4 (A8): STEEP analýza	46
Formulár 5 (A10): SWOT analýza.....	47
Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov.....	55
Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení a projektových zámerov podľa oblastí.....	57
Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR.....	65
Formulár 9 (R1): Akčný plán	70
Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania	75
Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia	77
Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica.....	78
Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR.....	79
Formulár 14 (F3): Hodnotiacia tabuľka pre výber projektových zámerov	86
Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR	87

Súhrn odpovedí respondentov na otázku č. 10 (voľný priestor na vyjadrenie)

V nasledovnom prehľade uvádzame odpovede na otázku 9B, ktoré obsahovo s otázkou 9B nesúviseli a následne aj všetky odpovede na otázku č. 10.

Vybrané odpovede na otázku 9B:

- rozšírenie intravilánu obce a parciel sprístupniť telocvičnu deťom v obci
- Zveľadenie obce, chodníky
- je potrebné riešiť záchodové priestory pre rómskych obyvateľov. znečisťujú životné prostredie
- 1.Okolie mŕtveho ramena "Kucova" : vela odpadu plastove flase,plechovky odkedy chodia na ryby spoluobčania aj z iných dedín, VYČISTIT ! Tlačiť aj na rybarsky zväz Hanusovce. 2.Popadané stromy v ramene ktoré nik neriesi vytiahnuť už par rokov. 3.Ulica pri Kucovej - spriechnoť sanec lebo voda z neho neodchádza, JE UPCHATY, čím na podmakajú domy, zahrady a povrchová voda sa nám dostáva do studni !!!!!!!
- Precistenie sanca na ulici pri Kucovej, pretože vodu tam non-stop spoluobčania vypustajú a tá voda neodteka preč iba stojí a tým padom prerazá do studni a možno otázka času kedy aj do domov susedom .
- Kanalizácia a odvodnenie dažďových vôd
- Verejné osvetlenie má byť zapnuté celú noc. začať s výstavbou kanalizácie - to je nutné
- Tak vážny pan starosta viete čo nás žipov je bez WC hanba chceme domov do žipova hanba není záchody toto prečo neriesite že doľu musíme utekať i návštevy ako nič v zlom roky a roky neriesite toto ale druhé veci není hanba na Romy peniaze dostávajú v dneš dobe 21 storočí prečo každý majú romovia u nás není toto poriešite a potom budeme sa baviť
- Vyregulovať - precistiť sanec na ulici pri Kucovej , voda v ňom stojí - neodchádza ktorú deň - noc vypustajú.... a voda prerazá
- Terajší chodník od zdravotného strediska smerom k lavke cez potok popri terajšej materskej škole je v katastrofálnom stave. Je nevyhnutné ho ihneď opraviť a urobiť nový. Denne tadiaľ prejde od 50 do 100 ľudí.
- rozšírenie intravilánu obce - predaj stavebných pozemkov, starostlivosť o voľne neobývané pozemky - kosenie , výstavba telocvične
- čistenie verejného potoka - nečakať kým príde povodeň a potok sa vyleje
- Autá pri ihrisku a pri ceste nemajú čo robiť ! Naučiť ich deti slušnému správaniu a poriadku ! Riešiť kontajner s odpadom pri rómskej osade !
- Kanalizácia,kanalizácia ,kanalizácia
- ochrana pred povodňami a realizácia protipovodňových opatrení kvalita obec rozhlasu na nižšom konci obce málo kultúrno - spoloč aktivít
- Riešiť odpad v rómskej osade každá rodina má mať svoj kontajner ako každý a starať sa o neho a platiť za vývoz TKO
- oprava povrchu ciest, kanalizácia
- Kanalizácia
- aby si obyvatelia neobývaných pozemkov udržiavali - napr. kosením
- znečistené prostredie v okolí rómskych príbytkov komunálnym odpadom aj iným odpadom , neviem si predstaviť , keby sme tak robili všetci či by sa to tiež riešilo , tak ako u rómov

Všetky odpovede na otázku č. 10:

- Viac sa starať o obec zveľadenie obce, viac kultúrnych podujatí napr. Stavanie mája, deň matiek,Mikuláš a pod
- Už to, že ste dali dotazník, chcete zveľadiť obec, čo je pekné. Nech sa vám darí splniť všetko, čo si naplánujete. Držím vám palce.

- Oprava ciest nižného konca obce .Veľmi by ma zaujímalo prečo sme zmenili firmu na vývoz odpadu keď všetky okolité obce. majú vývoz odpadu za oveľa nižšie poplatky. Treba zvážiť čas hlásenia obecného rozhlasu v čase obedňajších odpočinku malých detí v obce Kedy budeme mať optické pripojenie dostupné pre každého občana v obci. Zvážte ,či nemá nárok na nálepku na kontajner každá rodina žijúca v obci bez diskriminačného obmedzenia počtu osôb v rodine, keď prispieva do obecného rozpočtu bez ohľadu na to, že žijú na jednom podpisom číslu dve rodiny
- Vypúšťanie fekálií do potoku a kanálov pred dvormi, ktoré sú potom nepriechodné a stojí v nich voda, ktorá následne zapácha. Nedostatočne triedenie odpadov našou minoritou načo dopláca celé obyvateľstvo obce. Je potrebné aby sociálni pracovníci ich učili v teréne ako sa má správne separovať odpad a taktiež, aby v okolí svojho bydliska udržiavali poriadok. Nakoľko majú pri svojich obydliach veľkokapacitný kontajner a aj napriek tomu, to tam vyzerá ako na smetisku. Aj napriek tomu, že obec údajne má drvičku konárov tak pracovníci obecného úradu tieto konáre a rôzny odpad spaľujú a nechávajú oheň horieť bez kontroly na ploche za PD. Bol by som zvedavý ak by došlo k požiaru blízkeho lesa kto by bol za to zodpovedný?
- Malo by sa vybudovať nejaké malé parkovisko na rázcestí.
- neuvádzam žiadne vyjadrenie
- lepšie kontrolovať triedenie odpadu v rom. osade, skoro nikto nemá zernú nádobu na odpad im slúži kontajner, ktorý sa musí z tohto dôvodu často vyvážať. - zvýšené fin. náklady pre obec
- Hlavne spriechodniť ten sanec na ulici pri Kucovej !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! Starosta je informovaný, tak nech to rieši a nie vyhovorky, že nesú peniaze na to a pod.....To je akútny stav, či čakáte kým bude aj voda aj v domoch???
- Vedenie ZŠ celkovo od riaditeľky cez pedagógovnedá sa tam nič riešiť ,není to tam s kým riešiť...sú tu ako štát v štáte a odpoveď na všetko je že môžete dať svoje dieťa inam....
- Je potrebné riešiť spaľovanie lístia a záhradného odpadu na záhradách a sadoch
- platiť za odpad podľa toho, koľko rodina vyprodukuje
- Chýba parkovacie miesto pred ZŠ
- Mŕtve rameno - Kucova. Popadané stromy, neporiadok odkedy chodia na ryby cudzí rybári: plastové fľaše, plechovky.
- vybudovať chodník od zdr. strediska po dom smútku, pri dome smútku vybudovať osvetlenie - 3 svetlá, na pozemku pri základnej škole okolo stromov odstrániť všetky divoko rastúce dreviny, vyčistiť priestor pri žumpke, pri žumpke sa nachádzajú 4-5 ks starých jabloní, ktoré síce rodia ale jablká nie sú chutné (kyslé) ani deti zo školy ich nechcú jesť, preto by bolo potrebné uvedené jablone odstrániť, v jeseni, keď spadnú jablká zo stromu tráva pod stromami nie je pokosená, lebo sa nedá kosiť tráva s jablkami, ďalej zabezpečiť kosenie celého priestranstva v areáli školy aj okolo stromov až po plot. (kosiť rýchlejšie, už má aj traktor a ihrisko kosiť celý týždeň -. žalostné)
- vzdelávacie akcie pre starších, dostupnosť lekára v obci, odvoz k lekárom z obce (obecný taxi?)
- Rekonštrukcia múru pri materskej škole a výstavba chodníka okolo daného múru a vlastne od hlavného mosta v strede dediny po zelený most
- Zlepšiť kontrolu odvozu odpadu, kontrolu kto koľko odpadu produkuje, kto ako triedi odpad. Súčasné nastavenie podmienok triedenia odpadu je zlé. Nemotivuje ľudí k lepšiemu triedeniu a tí ktorí triedia odpad, platia za odvoz rovnako, ako tí ktorí vôbec netriedia. Rómovia asi vôbec neplatia za odvoz odpadu.
- Zútlulniť vonkajšie priestory v dedine výsadbou kvetou, na Vianoce a Veľkú noc pridať dekorácie , tak ako v iných obciach napr.adventný veniec. Opraviť prístupovú cestu do školy. Aby aj rómsky obyvatelia mali svoje nádoby na odpad, tak ako ostatní obyvatelia obce. Im je poskytnutý veľký kontajner, kde nie sú obmedzovaní koľko vyhodí odpadu.
- Kôš pri novej bytovke na papier, viac upratovať detské ihrisko,
- Uvítala by som pokračovať vo vybudovaní chodníka smerom na zastávku rázcestie Vranov n. T.,z dôvodu, že autá často chodia rýchlo, je to nebezpečné. Tiež bolo by dobré vybudovať zastávku, aspoň nejaký prístrešok aj na druhej strane, smer Vranov n. T., kde je nepríjemné

čakať autobus v poli najmä v zime, v daždi, snežení, vetre, po tme. Trocha betónu alebo asfaltu by sa zišlo aj do vnútra zastávky v strede obce, kde v daždi častokrát čakáme autobus síce dnu v zastávke, ale v blate a vo vode. Ďakujem

- Mrtve rameno - Kucova. Neporiadok, slabá udrzba, rybarsky zväz- Hanusovce sa veľmi slabo stara.
- Vyriešiť chodníky v celej obci. Vyriešiť parkovanie pri športovom ihrisku.
- V 6 otázke chýba širšia škála (medzi spokojný a nespokojný). Uvítala by som možnosti skôr spokojný, skôr nespokojný. V niektorých odpovediach som sa nevedela jednoznačne vyjadriť a preto niektoré odpovede nie sú úplne jednoznačné a úplne pravdivé.
- Dbat na väčšiu čistotu na detskom ihrisku
- nevypúšťať žumpy a odpady po dedine voľne na cestu (ortovisko, hlavná okolo kostola, do potoka do mrtvého ramena.... - ďalší problém voľne pohybujúce sa psy - toto treba pokutovať - nie len stále v rozhlase hlásiť aká je pokuta - pozemky v intraviláne musia byť pokosené ak nie dať pokutu lebo niektorí majitelia pozemkov nekosia ani raz v roku - toto treba aj v lete niekedy skontrolovať a upozorniť
- doplniť odpadkové kose v priestore SAD zastávky pri hlavnej ceste a popri chodníku ku škole, zvýšiť informovanosť o činnosti OcU cestou soc.sieti FB, monitorovať a predchádzať vzniku čiernych skladok odpadu, vybudovať oddychové miesto na opekácky
- som veľmi spokojná s prácou obecného úradu a so starostom
- Vybudovanie chodníkov vo väčšej časti obce.
- opraviť chodník okolo potoka - detské ihrisko pri CBA je permanentne znečistené odpadkami - dobrou voľbou by bola možnosť bankomatu - optické pokrytie po celej obci - viac kultúrnych akcií
- Rozšírenie zákruty pri cintoríne, je problém keď sa tam stretne kamión, autobus a osobné auto, chýbajú rigoly popri miestnych uliciach, čo sa ukazuje pri privalových dažďoch
- Akcie verejné kultúrno spoločenské
- viac upovedomiť občanov obce o zasadnutí obec. rady (výsledky rokovania obec . rady dať zverejniť na "ozname" - obecný úrad
- Dokončenie chodníka k mostu, poprípade zariadiť zníženie rýchlosti pre auta. Ide tam doslova o život.
- Pri ihrisku smetisko a okolo neho. Jedného cigána aby sa tam udžoval poriadok. a pozeranie kamier a postihy.
- Upraviť priestor pri kontajneri pri ihrisku napr. Odkupením pozemku a jeho ohradením aby sa odpad nerozširoval naďaleko
- kanalizácia som spokojná s prácou úradu a starostom
- Optický kabel
- kanalizácia, chodníky okolo potoka urgentne opraviť
- Znížiť platby za zber odpadov - dôchodcom úľavy. Posilniť obecný rozhlas na hornom konci obce.